

БИЙ СВОЇХ, ЩОБ ЧУЖІ БОЯЛИСЬ!

Фото О. Кулякметова

ЗІ ЩОДЕННИКА ГОЛОВНОГО РЕДАКТОРА

Тридцять шосте число "Слова Просвіти" вже в день виходу тижневика (7 грудня 2001 року) демонстрували в телеефірі кількох російських каналів: газета гостро зреагувала на листівки "Русского блока" відомого антиукраїнського змісту. Ще через день на це ж число нашого видання посилалася поетеса Світлана Короненко, обурюючись позицією "однієї української поетеси" та її особливим ставленням до "розрекламованого конкурсу знавців української мови", яке та мала необережність висловити в "Слові Просвіти". Оскільки в радіоефірі першої програми Національного радіо Світлана Короненко була представлена як журналістка редакції літературно-драматичних передач, а не як прес-секретар Ліги Меценатів, то в мене, як у головного редактора "Слова Просвіти", виникло перше запитання: це була рекламна програма Ліги чи офіційна передача Національного радіо? Якщо останнє, то ситуація виникла двояка, бо журналістка грубо перемикнула зміст статті Наталки Поклад "Доведеться стати воїнами", а, не назвавши авторку, перемістила акценти на часопис "Слово Просвіти"; ще більше здивування викликала ота запаладлива оперативність, бо просвітня тижневик — одне з небагатьох видань, що послідовно висвітлюють перебіг конкурсу з моменту його започаткування, друкуючи матеріали тієї ж таки Світлани Короненко.

До речі, суто по-газетарськи хочу зауважити: ті самі матеріали, того ж автора — прес-секретаря, розіслані по редакціях, у яких спільне читачке коло, не сприяють популяризації конкурсу. Отож Н. Поклад таки не має рації, стверджуючи, що конкурс розрекламований "пишно й потужно". І якщо девіз конкурсу — відкритість, то варто залучати до його висвітлення журналістів з різних видань, якщо, звісно, не страшно, що свіже око нагледить якийсь огріх або ж мікрофоном "зі сторони" обнесуть самохвальні уста...

Із 7 грудня 2001 року по 17 січня 2002 року (запам'ятайте ці дати, шановні читачі!) в Україні було досить подій, вартих уваги обронців української мови: це й фальсифікація мовного питання в Перепису, і антиукраїнські випадки

різних політичних сил, які зяталися проголосити російську якщо не "другою державною", то бодай офіційною, і пряма експансія Росії в наш інформаційний простір (згадайте новорічні передачі), і намагання деякого у Верховній Раді повернутися до Хартії про мови, і... Словом, продовжуйте цей ряд самі, але погодьтеся зі мною ось у чому: обронцям української мови час ставати плечем до плеча і спільно робити спільну справу, якщо ми, звичайно, не граємо в гру на зразок широко розрекламованого конкурсу "Останній герой". Побиваючи одне одного, можна щось здобути, але що?.. Гроші? Славу? Прапор першого борця — останнього героя? І перше, і друге, і третє звучить цинічно. Отож, 17 січня 2002 року аж дві газети — "Літературна Україна" та "Народна газета" опублікували відкритого листа за підписами дев'ятох поважних авторів, які рішуче і безповоротно засудили Наталку Поклад за фразу з її статті "Доведеться стати воїнами", а саме: "А так пишно й потужно розрекламований у всіх засобах масової інформації конкурс знавців української мови мене чомусь не тільки не радує, а навпаки, видається такою собі підсадною качкою, ізольованим п'ятачком під час чуми". Саме навколо цього "перченого" речення вибудували своє обурене заперечення голова УВКР Михайло Горинь (хто-хто, а цей правозахисник знає, чого варта власна думка!), видатний письменник Анатолій Дімаров (який у своїх мемуарах обурюється нахабністю партбюро, готового ревізувати кожні творчі мізки), Джеймс Мейс (нині — професор Києво-Могилянської академії, відомий дослідник Голодомору, чий роботи заборонялись, як антирадянська ересь)... Поважні імена Степана Горлача, Лесі Шанти, Михайла Гояна серед авторів листа "Ми думаємо інакше" здивували ще дужче: чи то ці панове перебували в Києві на час публікації Н. Поклад, чи їх залучили до листа-протесту через світову повутину? А коли через Інтернет, то що їм посилали: статтю Наталки Поклад чи вже написаний у Секретаріаті Ліги текст відповіді "еретичці"? Звісно, для солідності вже підписаний тутешніми... А коли навіть листа, то чому їх не зупинила ліпнина фраз у стилі "сталінський ампір"? Чого варті лише самооцінки "глобальний патріотичний захід", "патріотичний марфон людей", "потужний націєтворчий потенціал", коли йдеться про конкурс, який проводиться лише вдрупе і, маючи багато прихильників, ще не позбавився організаційних прорахунків, а то й звичайного несприйняття. Націєтворчість, особливо коли йдеться про мовний аспект, не може бути забезпечена лише грошовими преміями переможцям за знання мови у межах шкільного курсу. Мова, так мові здається, є складовою виховання патріота і важко назвати ціну цього виховання, особливо в грів-

нях, бо це нагадуватиме клонування або дітей із пробірки... Звання "патріот" оплачується жителям, присвяченим Вітчизні, а не лише грамотністю у рамках шкільної програми. Ось до таких роздумів особисто мене спонукав лист тих, хто думає інакше, і зрозумівши, що це думки ще більше крамольні, аніж фраза Наталки Поклад, я кинулася перечитувати статтю, яку підписала до друку, не сподіваючись, що публікація викличе аж такий резонанс, або, точніше, — реакцію. Бо я щиро й назавжди повірила, що живу, нарешті, в Україні, де можна вільно висловлюватися, видавати газети, на сторінках яких друкуються матеріали, що їх зміст повністю відповідає авторському оригіналові, а ім'я автора захищено правами людської особистості та творчої індивідуальності.

Щоб не інтригувати більше читача, також вдаюся до цитування статті Наталки Поклад саме в тій частині, яку вважаю головною і де йдеться ось про що: "Справді, є земля, є держава (де-юре), та слово ще напівживе, не утверджене, не захищене не тільки окремими владними чинами, а й державою. Тобто в Конституції проголошено захист, а де-факто йде нищівне пониження, тотальна зневага українського слова. У запалі псевдodemократії влаштували навколо нього, бідного, дику вакханалію — і дивляться, скільки ще те українське слово витримає". А ще українська поетеса писала про те, що ми — не борці, а плаксії, "літєплі — ніякі", що "конформізм дав у наших душах такі потворні плоди, що краще в ті душі й не зазирати!"

...Перечитала я статтю Наталки Поклад і подумала, що відповіді на неї редакція чекала від керівництва зрусифікованого АТП № 1603, від працівників бібліотеки Вернадського, що промовляють на "общепонятном", від учнів і вчителів СШ № 172 м. Києва (цікаво, чи провели там конкурс знавців української мови?! — Л. Г.) — про їхню двомовність-двоєдушність писала "одна українська поетеса", і саме з цієї ж причини підписувала до друку — друга. Але — мовчать справжні герої публікації, звикли, мабуть, до наших "чорнильних уколів", мовляв, пишті собі, а нам "так льогче". І опускаються — ні, не руки, а серце — коли трапляється диво і буде взаєморозуміння бодай серед своїх?!

Але... дива немає. І з таких собі проповідників нам усе ж "доведеться стати воїнами". Ось в ім'я чого друкувалася стаття Н. Поклад у "Слові Просвіти", задля цього, як мені видається, вона й писалася.

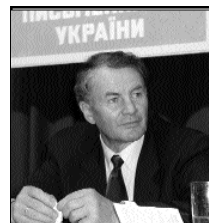
Хотілося б бодай вірити, що станемо воїнами і ратаями на спільному полі. Бо поле у нас — україномовних, українописуючих, україночитаючих — єдине, спільне.

Мовлячи, пишучи, читаючи — бережимо одне одного, бо хоч "багато нас є", привид Останнього Героя маячить на межі цього по-

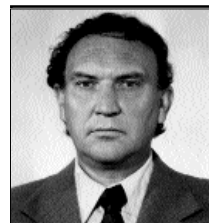
Стільки посмішок, щирих емоцій і доброго настрою під куполами Верховної Ради ще не було! Добре було б, коли б наші депутати, повернувшись з канікул, перейнялися тими ж настроями, що й учасники акції "Берег надії", яка відбулася в Києві, 22 січня, в день Злуки.

Сьогодні в номері:

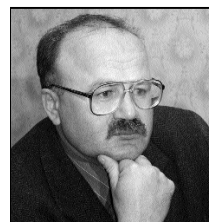
Володимир Яворівський:
«Маю власну думку, не визнаю прокислих стереотипів...»

стор.6—7

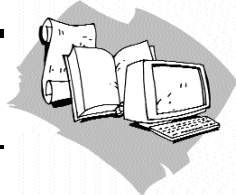
Анатолій Біч:
«Я беру на себе відчайдушну сміливість...»

стор.10

Василь Клічак:
«Все має своє місце і свій час...»

стор.14

ТРАДИЦІЇ ФУНДУВАННЯ В УКРАЇНІ — ДУЖЕ ДАВНІ

— З перших днів відродження Києво-Могилянську Академію суттєво підтримало, як вважає президент університету В'ячеслав Брюховецький, “вплило пальне у двигуни”, Могилянське академічне товариство (США), яке очолював відомий учений, професор Радгєрського університету Іван Фізер. Якою мірою фундація Києво-Могилянської Академії (США), яку очолює пан Вислоцький, продовжуватиме напрацювання товариства і на яких засадах вона функціонуватиме?

— Нова фундація продовжуватиме добрі справи, започатковані Могилянським академічним товариством (США), яке з дня його заснування очолював професор Іван Фізер. До речі, професор Фізер став головним радником нової фундації. Напрацювання товариства мали добрий відгук в українській спільноті Північної Америки. І треба віддати їм належне. Але час стрімкий і диктує своє. Тому ми, продовжуючи надбання товариства, задумуємо фундацію, яка розширить, поглибить ті напрацювання, яка матиме більше адміністративної підтримки, буде адміністративно функціональною. Це дасть можливість розширювати ті надбання в українській спільноті, працювати з іншими фундаціями, організаціями, бізнесом і прямо з урядами. Сьогодні тільки на офіційній, правовій, уточнімо, бізнесовій, основі фундація може бути життєздатною і виконувати свої завдання.

Ці тенденції, напрями відкривають можливості будівництва далекосяжних проєктів та ендаументу для Києво-Могилянської Академії, спрямованих виключно на Академію. Думаю, що така фундація допоможе Могилянцям налагодити ділові, творчі контакти з передовими університетами США.

— **Отже, мета фундації...**

— Мета фундації — консолідація попередньої праці, виконаної Могилянським академічним товариством, поглиблення і розширення фундації на діяльність, на різноманітні цілі й потреби Києво-Могилянської Академії. Також важливо, що Києво-Могилянська фундація набула постійного юридичного характеру на постійне існування. Це нам відкриває безліч нових доріг до збирання коштів.

— **Традиції фіндування на**

Україні дуже давні. Згадаймо Раїну Вишневецьку, яка офірувала (було таке цікаве слово у вжитку) будівництво Мгарського монастиря, Галишку Гулевичівну — на дарованій нею землі фундувалися не лише школа, а й монастир, що стали основою Києво-Могилянської Академії. Сумлінно підтримували ці традиції українські братства. Наскільки може бути цікавим і корисним цей історичний досвід особисто Вам і Вашим спільникам-однодумцям?

— Поняття української філантропії, котре існувало колись і згубилося наприкінці XIX — на початку XX століття через катаклізми в Україні, варто відновити. Думаю, що тепер маємо слушну нагоду це зробити. Сама філантропія є моральним посередником для надбання ресурсів. І якщо ми зуміємо висвітлити і довести, що маємо бути неабиякою модерною нацією з багатонаціональним вкладом, якщо ми зуміємо вжити їх переконливо, то ми можемо відновити традиції української філантропії XVI — XVIII століть. Ми зможемо утверджувати традиції університету через нашу українську філантропію, котра має свою історію і традиції. Але їй треба надати нової форми, котра б віддзеркалювала краще нашу добу. Думаю, що варто відновити такі поняття як членство у братствах різних ступенів, треба створити інші угруповання і розпрацювати їх. До таких можуть належати постійні меценати, спонсори, котрі готові постійно підтримувати Академію.

Українці в діаспорі — великі філантропи. Ви подивіться, скільки там побудовано для українства консульств, скільки структур побудувала діаспора для свого і національного збереження. Українці великою мірою живуть островами по всьому світу, відірвані од материка. Навколо церков створилися угруповання, осередки й установи, традиції, котрі зберігали нашу ідентичність. Були і є зусилля творити координаційні ради, хоч нам то ще не дуже вдається.

— **Гарвардський університет щороку збирає до 0,5 мільярда доларів фондів коштів. За цією схемою працюють й інші університети світу. Зрозуміло, що скопіювати ці моделі Могилянська не може, адже вона функціонує в**

інтерв'ю з Ігорем Вислоцьким, головою фундації Києво-Могилянської Академії (США)

непередбачуваному пострадянському просторі. І не враховувати ці моменти не можна. Отже, що буде покладено в основу моделі збирання коштів?

1. Чи достатньо, на Ваш погляд, працеспроможна законодавча база України для того, щоб фундації, меценатство, спонсорство функціонували в країні результативно і цілеспрямовано? І що було б варто зробити в цьому випадку, аби циркуляція грошей відбувалася цивілізовано і знов-таки дієво?

2. Уявімо, що коштів на певний час удосталь. На які програми, на вирішення яких проблем варто було б спрямувати грошовий потік?

3. Що зі світового досвіду роботи фундацій варто впровадити в Україні?

— Думаю, що ми, українці, маємо дуже добрий приклад українських студій при Гарвардському університеті, де на моделі існування інших фундацій для розбудови потужностей великих університетів збираються потрібні фонди. А Гарвард — не єдиний університет, який збирає 500 мільйонів доларів на своє існування. Є й інші школи, які збирають подібні суми. Є вже перевірені моделі, які працюють дуже успішно. І ми вивчатимемо їх і знаходитимемо співробітників тих фундацій, які працюватимуть із нами, поки ми не навчимося. А з часом, коли Україна зміцніє економічно, такі схеми буде перенесено і в Україну. І тут треба діяти відповідно до нових обставин. Треба, щоб ця справа вкорінювалася, вироблялися стандартні підходи до фінансування вищих шкіл і розвитку знань у нашому українському суспільстві, а не лише в інших країнах. Тому я вважаю і вважаю, що нам треба працювати разом із передовими університетами світу. Зокрема ми тісно співпрацюємо з Нордвест університетом в Еванстоні, біля Чикаго, і, між іншим, маємо там члена ради нашої фундації, професора Раднора, який працює з нами.

Ви запитуєте, чи працеспроможна законодавча база? Зрозуміло, що треба удосконалювати законодавчу базу, змінювати економічний клімат. І найефективніший спосіб — робити це через освіту. Треба розбудовувати такі осередки, як Києво-Могилянська Академія. Це найкращий гарант, який вестиме суспільство, а відтак і державу до кращого.

Нордвестен має чи не найбільший фонд, до котрого кожного року додається 500 мільйонів доларів, і він працює на постійній основі. І якщо цей університет сьогодні розробляє новий проєкт, то розраховують на результат не раніше як через два роки. Такий цикл. Тому треба працювати постійно. Є також інші постійні фундації. Зокрема фундації колишніх студентів. Усе те нам треба вивчати, потрібно знати, якою мірою

це може бути реалізовано в Україні. Мабуть, треба робити все поступово, але перші кроки вже треба робити і зараз закладати такий фундамент, який би давав якнайшвидше постійний прибуток.

Між іншим, коли ми створювали фундацію в Америці, оформлювали юридичні документи в Україні, в інших країнах нас просили інформувати їх. Наш досвід цікавить українців в інших країнах. Я б хотів поїхати до Аргентини, допомогти в організації аргентинської фундації. Не думаю, що можна очікувати великих фінансових фондів в Аргентині, але важливо підтримати культурний зв'язок з Україною через Могилянську фундацію в кожній країні. Німці, французи мають свої фундації, підтримували їхніми державами. Ми цього не маємо, але ми можемо їх мати через Могилянську фундацію. Там, де є найбільші згущення українського суспільства, ми повинні мати такі осередки.

Ідея створення таких фундацій може бути реалізована швидко. За 5 років ми можемо мати фундації у світі. Може, то є дещо інший вектор, але то є вулиця з двома напрямками, якою користуватиметься Києво-Могилянська Академія й українці за кордоном.

Повертаюся до ваших запитань. Мені дуже важко уявити, що коштів уже вдосталь... Грошей багато не буває... (Сміється). Думаю, що передусім треба творити імідж Академії, потрібно інформувати, дати зрозуміти, що найбільше зараз потрібно Україні для збереження нас самих, нашої ідентичності, культури і всіх атрибутів, що стосуються нашого існування, де б ми не мешкали: в Києві, Донецьку, Львові, Чикаго чи в Буенос-Айресі. Без такого інформовування не можна збирати фондів. То нормальний, прагматичний підхід, у бізнесі він називається поверненням, воно має бути більшим, ніж вклад. Адже ми матимемо видатки на штат, бо фундація має бути професійною, люди мають отримувати зарплатню, бо аматорство дуже швидко себе вичерпує.

Вважаю, що другим порядком потрібно організувати прибутковість фундації. І якщо буде прибутковість, то ми зможемо вкладати фонди в Києво-Могилянську академію, а куди саме вкладати, вона знає краще за нас. То вже внутрішнє питання Академії.

З часом таких успішних університетів, як Києво-Могилянська Академія на Україні, буде більше, вона не буде одинока. То є модель, на яку орієнтуватимуться інші університети. І якщо держава матиме менший вплив на економіку суспільства, воно стане таким, яке саме себе утримуватиме. І в цьому суспільстві фундації дуже потрібні. Потрібне дієве меценатство. Воно з'явиться автоматично.

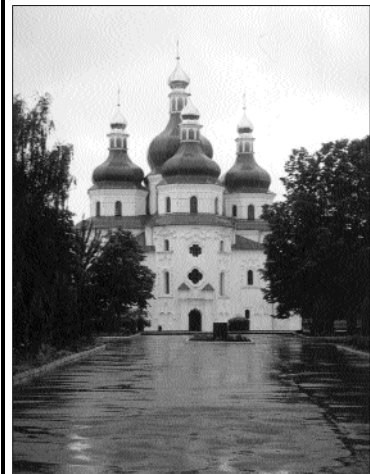
— **І насамкінець...**

— Насамкінець хочу сказати, що я вражений тим, що побачив під час візиту до Києво-Могилянської Академії. Вона стрімко роз-

БЮДЖЕТ ЗАЛЕЖИТЬ ВІД СТАВЛЕННЯ ДО КРАСИ

Нещодавно в приміщенні Просвітньо-виробничо-комерційної фірми “Сяйво” відбулася нарада стосовно відбудови Спасо-Преображенської церкви — Кобзареві Святині в м. Ніжин. Серед присутніх були Анатолій Крутько, секретар міської ради, єпископ Чернігівський і Ніжинський Никон, головний редактор міської газети “Вісті” Олександр Безпалый, керівник дільниці “Укрреставрація” Григорій Сипливець, голова ТОВ ПВКФ “Сяйво” Микола Шкурко, які, зокрема зазначили: незважаючи на те, що в місті з населенням близько 80 тисяч жителів налічується 12 православних церков та 2 монастирі, Спасо-Преображенська церква вирізняється тим, що розташована впритул до основної магістралі — так званого останнього шляху Кобзаря. Саме в цій церкві 17 травня 1861 року перебувала труна з тілом Т. Г. Шевченка по дорозі з Петербурга до Канева. Храм, якому близько 250 років, є рідкісним взірцем українського бароко трибальної будови. Бани розташовані по одній осі із Заходу на Схід, ніби символізуючи цим зв'язок між двома цивілізаціями та ключове розташування України між тими світами.

Враховуючи, що Ніжин є університетським містом та має та-

Миколаївський собор в м. Ніжин

кож аграрний інститут, училище культури, музичне училище, добре розвинену сферу торгівлі й дозвілля, багато історичних пам'яток і пам'ятних місць, унікальних музеїв, рідкісних зібрань тощо, а також беручи до уваги те, що місто включено до туристичного маршруту “Намисто Славутича”, справа відбудови храмів має перспективне значення. Очевидно: саме зручні шляхи сполучення, відсутність значного промислового навантаження, а відтак збережене сприятливе довкілля, близькість до столиці та унікальних місць, таких як: Качанівка, Батурин, Сокиринці, Тростянець — так званих дворянських гнізд, — роблять Ніжин незамінним місцем відпочинку для мандрівників.

До речі, на нараді було наголошено, що міська адміністрація на чолі з мером Михайлом Приходьком саме цю перспективу і вбачає пріоритетним завданням розвитку. Зорієнтованість на неї народних депутатів дасть змогу відповідно зорієнтувати й бюджет.

Було ухвалено звернення щодо шляхів відродження Спасо-Преображенського храму, домовлено зробити такі зібрання регулярними і на наступну зустріч запросити визначних ніжинських підприємців.

М. ШКУРКО,
м. Ніжин

ДУМАЙТЕ!

ЗРАДА, або ПОЛІТИЧНЕ ХОХЛЯЦТВО

Було це у день свят. І нагода поспілкуватися — радісна, і погода сприяла відвертості розмови та гостроті почуттів. Прикрим було лиш те, що мій чарівний співрозмовник не мав ані святкового настрою, ані бажання залишатися на київському Подолі. А підставою були прикрі спогади і враження від власної участі у святковому концерті, присвяченому Десятиліттю Незалежності.

Він — молодий кобзар, якого ще у юнацькі роки нерідко можна було почути і побачити на Узвозі. Траплялося, що поруч із ним демонстрували своє мистецтво ті, хто краще знав, як співати "українські пісні". Проганяли і залякували, забороняючи "ходити на їх Подол". Тарас був одним із тих молодих людей, які не підкорялися "особливим розпорядженням". Свідомо чи суто інтуїтивно, пішов за тими, хто організовував і проводив під час першої мітингової хвили відповідні заходи. Грав на бандурі і ніс хрест "останнього з могики" досить переконливо. Його помітили, дали можливість закінчити школу і навчатися далі.

Хлопець був своїм у середовищі політ'язнів, репресованих та національно свідомої інтелігенції. Отримавши диплом професійного музиканта, чітко усвідомлював роль свого основного інструмента на теренах "совецького та постсовецького" простору і перспективу максимального вияву його історичної ролі. Тобто йдеться не про пересічного обивателя від мистецтва, а про людину професійно і політично зрілу. На сьогодні він об'їздив, без перебільшення, півсвіту. Має добру, вірну дружину та двійку малят, мешкає у Києві, бо й коріння його від мами — тутешнє, київське. Причин для пригніченого настрою, здавалося, не може бути, а він, настрої, був саме таким. Зітхнув і промовив: "Як тяжко стає співати вдома, в Україні. Плюються, глузують, а то й просто йдуть геть, коли бачать, що співає кобзар".

От тоді мені й пригадалася наша розмова, яка шокувала мене цинізмом. "Буду голосувати за Кравчука, бо він уже наївся і нам дасть", — заявив Тарас. На той час роздумів про ситого з голодним у нього не було, а своїх покровителів він намагався уникати. І тому, хто його просвітив і умудрив, можливо, й полегшало, а Тарас розплачується щоденно. Обдурили, а на додачу ще й морально ошукали.

...І шукає молодий маестро, мандрівний кобзар, розради серед своїх на чужих землях та у власній родині, дітях та дружині, а про минуле десятиріччя давності згадає як про утопічну безодню. Хоча, мабуть, сімейне, родинне щастя для нас, українців, — це доля і майбутнє. А обираючи, варто добре подумати.

Леся САМІЙЛЕНКО

КРОПИВОЮ ПРИЧАСТИЛИСЯ

Примат алогічного світосприйняття

На робочому місці

Старше покоління так званого українського богемного середовища добре пам'ятає навчальний заклад, який у народі називався "кульок" і готував митців різних жанрів постпролеткультивського рівня. Випускники цього ВНЗ здебільшого довчалися чи й перевчалися і титул дипломованого цим інститутом фахівця був, м'яко кажучи, непрестижним. Більш модерним вважалося, принаймні у столиці, училище імені Глієра, з якого вискакували і вмиль ставали зірками української естради майже всі, хто сьогодні сяє з естрадних олімпійських вершин уже пострадянського часу.

Але все йде, все змінюється й модернізація суспільно-політичного життя не оминула вищезгаданий навчальний заклад. Він змінив свій статус і продовжує розвивати засадничі традиції. Постпролеткульт трансформувався у субкультуру й намагається створити професійну базу для національної культури. Міф про неіснування шоу-бізнесу на Україні спростовують мегазірки російської естради, що, як мухи на мед, зграями тягнуться на Україну, яка створює всі умови для їх процвітання. Таких сприятливих умов, як у нас для них, не створює жодна держава у світі. Дивується росіянка за статусом, одеситка за походженням Лариса Доліна, коли говорять, що в Україні немає умов для роботи артистам. Сама вона записується й видається на одеських, тобто українських студіях, коли виникає бажання її потреба. Якість та статус її від цього зовсім не потерпає. Переконливо? Шоу-бізнес на Україні не існує для тих, хто не вміє працювати і не хоче вчитися чи доучуватися робити щось у державі, яка намагається розбудувати ринкову економіку.

Але повернемося до історії "найкультурнішого" навчального закладу, який очолює ве-

лет естрадного експериментального мистецтва Михайло Михайлович Поплавський. Можливо, колись, коли на тринадцятий стілець уместиться золоте теля української естради і закопилівши губи заявити, що не злізе з нього до загины, то поруч із пам'ятником Паніковському, що прикрашає затишний скверик на Прорізній у Києві, гонорово примоститься "Юний орел" історії української субкультури. Легендарний ректор і сьогодні вже може претендувати на свою присутність у майбутньому.

Погодитися можна з новаторськими проектами, які новаторськими стали для України, що довгий час замріяно-замилувано розглядала світовий рівень досягнень в усіх галузях не лише мистецтва, а, придивившись ближче, розчарувалася й упевненіше взялася за удосконалення своїх надбань. Розчарування прийшли з усвідомленням реальний західного масштабу культурного життя. Гранд-концерт для сотні глядачів та учасників фестивалю — це норма, бо на гігантотоманію Європа не хворіє. Горизонти, такі оманливі спочатку, протверезили аналітиків і професіоналів, які почали боротися за своє і намагалися змінити щось тут. Славнозвісна й сумнозвісна "Червона рута" стала першою ластівкою європейської естради, яка з'явилася в Україні. Концептуальні засади цього фестивалю і

лежних, альтернативних фестивальних проєктів, що допомагають об'єктивно виявити кращих у всіх жанрах і концентрують на них увагу на підсумковому державному фестивалі, що відбувається щороку в столиці і вже відсвяткував свій десятирічний ювілей. "Пісенний вернісаж-2001" може бути подією, ад-

В кропиви

же протягом останніх років він поступово позбувається упередженості щодо нетрадиційної естради, усвідомлюючи вимоги часу.

Усі ці процеси локально відтворені модернізаторами освітніх програм, що стосуються маскультури та навчання у галузі шоу-бізнесу. В минулому інститут культури, а зараз Київський національний університет культури і

мистецтв покликаний створити професійну базу для шоу-бізнесу в Україні. Задеклароване підтверджується фактом переходу кращих викладачів із престижних ВНЗ та училищ саме до цього навчального закладу. Парадокс? Чи необхідність вижити у тяжкі часи перехідного періоду? А чи свідомий вибір конкурентоспроможної частини викладацької еліти, яка не хоче монотонності та скучності у мистецтві, хоче сама рости, розвиватися і віддавати те, що є ще потрібним для закладення підвалин майбутнього. Останні, на жаль, складають меншість, бо прагнуть донести те, що "ковтається" не просто. Усе

Михайло Поплавський: "Хай живе УСС (Українська студентська спілка) і ми при ній"

це могло б не мати продовження, якби не статус та державна підтримка процесу, який вийшов з-під контролю саме у плані ідентифікації національного статусу. Якось незатишно останнім часом базовим кафедрам української мови, літератури та фольклористики. На двох перших планується скорочення викладацького складу, у спину дме переоцінюючої вартостей. Чомусь пріоритетними вважають себе відділення, які готують візажистів, перукарів, менеджів ресторанного та шоу-бізнесу. Невже пріоритетною буде голохфастівщина та мрії Проні Прокопівни про прийом "льожачи" з книжкою "Антиклімакс" чи перед телевізором, який крутить КВК на Україні, відверто глузуючи з хазяїв держави, що повернулася до попереднього стандарту пріоритетів? Комплекс меншовартості засвідчений фактом мовного режиму команд української ліги КВК. І якось не весело, а гірко й сумно стає, коли з екрана телевізора чи з радіоприймача лунає "Кропива ти моя, кропива", яку натхненно виконує ректор Київського національного університету культури і мистецтв (КНУКМ). Жаливою тут не допоможеш і юного орла від джерел не відірвеш. Надто глибоке коріння має проблема обезкультурення української нації та надто високу підтримку в українській державі.

Хіба що газета "Слово Просвіти" та її читачі зрозуміють, що такого жодна країна у статусі незалежної держави не витримає.

Леся САМІЙЛЕНКО

ЗАБУТА НАМИ КРАЇНА

Не думалося, що в наш час у столиці України народна пісня, наче на далекій еміграції, викликає сльози невимовної радості з того, що хтось у нас її ще співає, і сльози безмежної печалі через її поступове забуття. Саме така картина спостерігалася під час перебування у Києві хору "Вертеп" тернопільського обласного товариства "Просвіта" й тернопільського товариства українських студентів-католиків

"Обнова".

За сприяння київської обласної громадської організації "Молода Просвіта" та клубу "Скіфи" Київського національного економічного університету в приміщенні театру КНЕУ нещодавно відбувся вечір, на якому лунали пісні автентичної України.

Далеко від Києва, куди не так часто звертають свій погляд високі державні мужі, живе собі в людських серцях українська пісня, а ми ходи-

мо щодня київською бруківкою, молимося у відбудованих з руїн величних храмах, слухаємо чужомовні пісні і гадаємо, що тільки нам випала честь називати себе українцями. Та, виявляється, не лише нам...

Слава БОДНАРЧУК,
студент КНЕУ.

- член турклубу "Скіфи" та "Молодої Просвіти"

Немає на світі двох однакових людей, як немає двох однакових листочків. У своїй суті кожна річ неповторна. Тому будь-яке порівняння хибує на неточність. Однак з порівняння хочеться почати свою розповідь.

У природі зустрічаються коштовні камені, що справжню цінність здобувають лише після копіткого шліфування. Нові форми і зміст вражають відтак своєю невідомістю, багатством кольорів і тонів, а іноді, розгортаючи породу людських особистостей, осліплюєшся — перед тобою безцінний скарб чаруючої людської обдарованості і таланту. Цей скарб, на відміну від коштовних каменів, людина шліфує сама, залишаючи лише успадковану від природи основу, як і трапилося з людиною, чиє життя було зіткане з чорних і червоних ниток, назва яким музика, поезія, пісня, любов до людей, до народу свого, до своєї сім'ї. По небутті його спливає час. Зайвою окалиною відпали невизнання, невіра в його непересічний талант і зайві емоції. Незалежно від наших побажань виблискують нині і виблискуюватимуть у майбутті грані його геніальної обдарованості, грані творця, новатора і таланту потужної, як сказав би Іван Франко, сили.

Спадає на пам'ять перша зустріч з автором "Червоної руті" Володимиром Івасюком. Це був молодий, міцно збитий хлопець у синій спортивній куртці, з красивими і по-гуцульськи гордими рисами обличчя. Здоровий рум'янець підкреслював весело-спостережливий блиск його очей, а були вони, наче небо після зливи — голубими, очей, на які спадало каштанове сипке волосся. Різьблене підборіддя свідчило про твердий і рішучий характер. Володя невідвратно дивився на поля зеленої Буковини, впивався спостережливим поглядом у зелені вруна свого краю, що миготіли у вікні автобуса. Поля поволі переходили в мрійливі пагорби, віщуючи наближення справжніх синіх гір. Як писала про нього одна канадська газета, Володимир Івасюк — співак синіх гір. Він нестямно любив свої гори. В його піснях вони ставали одухотвореними героями, мріяли, співпереживали і печалилися разом зі своїм автором. У горах він знайшов червону руту, що полум'янітиме вічно у серцях людських вічним вогнем його щедрої і доброї душі, його зачарованості і любові.

Лише вчора-позавчора я став студентом Чернівецького держуніверситету, а того дня вертав додому, з радістю наспівуючи пісні "Смерічки", де брав участь. На щастя, нагодився знайомий журналіст із місцевого телебачення — Жан Макаренко. На зупинці у Вашківцях він познайомив мене з Володею. То було у серпні 1970 року. На час нашого знайомства Володя уже був автором "Червоної руті", яку запропонував редакції телебачення. Головний режисер В. М. Селезінка, який знав його як здібного скрипаля і співака, був здивований. Хлопець приніс пісню. Селезінка проніс текст пісні і запропонував "оправити" її у видовий ролик з красвидами Карпат і водограїв. На цей час ми вже в "Смерічці" співали одну з Івасюкових пісень — "Я піду в далекі гори" — надзвичайно імпульсивну й життєрадісну співанку. Виявляється, їхали вони до Косова, де пінуться напрочуд красивий водоспад Гук. Там оператор Дмитро мав зняти той видовий ролик, і Володя із захватом розписував кожен кадр, кожен куплет. Отож знайомство з тим Івасюком закарбувалось у душі і буде зі мною завжди. Зустріч і знайомство, однак, перевершили всі мої сподівання. На все життя вразила його особливість характеру — не викладати себе одразу, не обрушувати на голову співрозмовника масу інформації і лавину інтелектуальних режюмувань. Він вводив мене у свій неповторний людський світ поволі, розкриваючись щоразу несподіваними закрутками залюбленої у гори, в людей душі, ще більше несподіваного і жаданого залишав на потім. До кінця не розкриваючись, він не давав найменшого приводу пізнати себе у всій своїй складності. Могу лише з впевненістю судити, що Володимир Івасюк жив у чотирьох вимірах. Це був Поет, Композитор, Художник, Людина. Віддати перевагу якомусь одному важко, як і нелегко знайти кожному точне формулювання. Залишається крок за кроком відтворювати його будні і свята. Цим короточасним святам,

власне, більше передували будні, мозольні і напружені, для яких напружена праця залишала короткі години перепочинку.

Першими виконавцями "Червоної руті" — критики, музикознавці і звичайні шанувальники естрадного мистецтва вважають мене і Василя Зінкевича. Це твердження пішло гуляти між людей з легкої руки самого Володимира Івасюка, який завжди зичив популярності своїм колегам і друзям, але пальма першості належить не нам, а самому автору популярного твору. Композитор і поет Володимир Івасюк сам володів чудового тембру і краси голосом, який і окрилив "Червону руту" зі сцени Чернівецької студії телебачення. Цей варіант і слід вважати оригіналом. Наш — просто відомий ширшому загальному слухачів. Свого часу пісня на фоні падаючої бистрої води з-під Гука, водограю побіля Косова в Карпатах, обійшла екрани України і надовго заповонила серця людей.

Непомітно ніби, але впевнено і дуже сходилла його зоря. Шкода лише, що була вона серпневою, короточасною на життєдайне світло. Однак на небі творчості залишила вона незгасний світ. Зоря ця горіла тільки для людей.

Екран багато сприяв його популярності. Добре пригадую жовтневий день 1970 року, після третьої пари відкликають мене на Театральну площу, де готувалася передача "Камертон доброго настрою". На вулиці стояв погожий осінній день, день, ко-

— поезія найвищої проби.

Не знаю я, коли сюди
прийду,
Та залишаю замість
себе квіти,
Ті квіти, що знайшов
у саду
Для тебе, для тебе
я...

Не зітреться ніколи у пам'яті найбільш творчий і тому напружений до неможливого період перед зйомками фільму, коли безсонними ночами сиділи ми на телестудії. Запис фонограми робив знайомий вже Василь Стріхович. Репетиції. Оркестри. Апаратура. Сотні дублів. Переспівано стільки ж пісень. Не знали спочинку не тільки режисери фільму, але й Володя, Софія, Левко, Василь і Марійка Ісак. Над ранок буквально валилися з ніг, але, ледь вийшовши на вулицю, почувши щебет негмамовного птаства, ми ніби відроджувалися. Володя наспівував фінальну пісню про поїзд.

На швидких поїздах

НАЗАРІЙ ЯРЕМЧУК: СПОГАДИ ПРО ВОЛОДИМИРА ІВАСЮКА

Подолаю свій шлях.
Хай летить до мети,
І легка моя путь —
Здогадалися, мабуть, —
Нових друзів я хочу знайти...

Нарешті, у сінокожному серпні, учасники зйомок зібралися в Яремчі. Володя приїхав з нерозлучною гітарою, разом з якою він перейшов на одну мою фотографію. На композиторові джинси, синій спортивного крою светр. Володя стоїть у колі друзів, перед якими стелиться чарівний світ Карпат. Погляд його ледь замріяний. Голова горділиво відкинута назад...

У Яремчі він часто наспівував одну мінорну французьку пісню. Інтерпретував її напрочуд вдало. Цю пісню співав він в автобусі, коли ми верталися зі зйомок. Співав, задумливо вдвигляючись через заплакані від дощу вікна на присмирнілі гори.

Якщо дотримуватися строгої хронології подій, згаданим зйомкам передували наші зустрічі у Вишніці. До гірського райцентру він приїжджав ранковим поїздом, проводив з нами не одну годину. В результаті народилося чимало оркестрових пісень, цікавих задумів. Наприклад, пісня "Відлуння твоїх кроків", котру згадую я у хвилини душевного сум'яття. Заспівати її Володя запропонував Василеві і мені. Після прослуховування зійшлися на думці віддати твір моєму напарникові по сцені. Вона й прижилася в репертуарі Зінкевича.

З вишницьких зустрічей Володю пам'ятаю завжди веселим і переповненим задумами. Він носив при собі нерозлучний кавового кольору портфель, у якому, крім книг, зошитів, білого халата і стетоскопа, завжди лежав чистий нотний папір. Любив Володя свій портфель по-особливому. Завжди з якимось побожним трепетом клацав замком, витягаючи нові твори. Згодом придбав польський чемоданчик, але запам'ятався він чомусь менше, хоч теж вигойдював його задуми, супроводжував у дорозі. Не менше од валіз дорозі мені спогади про його появу в Будинку культури, ручкався і сідав за стареньке фортепіано. Починав наспівувати...

Одного разу Володя приїхав до Вишніці — ці як ніколи веселий, викликав нас з Василем з Будинку культури і дорогою мовив: "Ану, хлопці, послухаєте зараз..."

Володя сів на найближчу лавку і заспівав:

Ой зробив хлопчина та й дві красні
скрипки,
Розділив надвоє снів своїх красу...

Я не відривав погляду від обличчя композитора. Воно було одухотвореним і непроникним. За його настроїв більше промовляв голос — напрочуд міцний, сталевий і водночас ніжний та розлогий. Цей голос проникав у всі закопелки серця, оживляв легенду і віддалявся-віддалявся, залишаючи по собі біль і терпкий щем.

Ділося нам зустрічатися, але жодного разу не бачив його за робочим столом у чернівецькій квартирі. Складалося враження, що Володя, вічно рухливий, палкий любитель мандрівок, ніколи не замикає себе у чотирьох стінах. Побувавши перший раз у помешканні, я щиро поспівчував йому. Жила сім'я Івасюків по вулиці Маяковського. У Львові йому теж випала вулиця з такою назвою. Телефонний апарат не переставав дзвонити. Добрі знайомі і люди, яких він часто і в очі не бачив, не давали йому спокою. Де тут було до праці!...

Цього разу Володя запросив мене і Василя Зінкевича. Сім'я Івасюків отримала нову квартиру, приводила її до ладу. Донедавна композитор негмамовно бігав по ґаздівству, шукаючи то замки, то шпаклівку, то фарбу, а тепер чекав нас із таємничою посмішкою.

— Так що, діду, треба їхати до Москви. Викликають на "Пісню-71", всесоюзний фінал. Під оркестр Силантьєва ти, Василь і я повинні заспівати "Червону руту". Аранжувати пісню доведеться мені особисто. Для великого складу не пробував ніколи, але треба...

Побачивши в наших очах радість і схвалення, Володя сів за свій рояль. Взяв ля-мінорний акорд.

— Отут, я думаю, — сказав він, — краще буде, якщо замість жіночого голосу

прозвучить гобой...

До Володі на квартиру ми приходили кілька днів поспіль. На телефонні дзвінки просто не зважали, поринувши з головою у роботу. На своєрідних репетиціях Зінкевич і я наспівували пісню, а він зв'язав оркестровку.

Майже усі оркестровки, до речі, Володя завжди писав сам. Кожну він сприймав, наче "уберю" людини. Часто любив повторювати: "Від того, як одягнеш пісню, значною мірою залежатиме її звучання". Йому як авторові легко було знаходити найпотрібніші шати. Особливо він полюбляв писати партії "для дерева", тобто для дерев'яних духових інструментів — гобоя, флейти, фагота. Під час наших репетицій на його роялі лежали також томи для оркестрування великих симфонічних творів. Вони ніби виявляли його давні наміри підкріпити свої знання консерваторською освітою.

До Москви вилітали ми грудневим холодним ранком. У літаку, тримаючи ноти на портфелі, Володя дописував оркестровку. До надсадного реву двигунів його пам'ять долучала голос флейти, гобоя, скрипок і... хвилювання, хвилювання...

На Буковині ми залишили справжню золоту осінь. Москва зустрічала снігом. Він збивав нас із ніг на аеродромі в Биково. Ледь дотягнулися до електрички. Впавши у крісла, полегшено зітхнули.

Фінал конкурсу "Пісня-71" зібрав чимало зірок тодішньої естради: Магомаєв, Хіль, Кобзон, Зікіна, початкуючий Лещенко... Десятки відомих імен. До участі у конкурсі допускалися навіть композитори без консерваторських дипломів. Тепер їм чомусь закрито дорогу. Через необдумане, як на мене, обмеження, скільки чудових пісень ми не почули взагалі або ж почули з непростимим запізненням.

Наш вихід на сцену. Ми з Василем з'явилися у білих, стилізованих гуцульських костюмах. Сліпуче сяяли прожектори. Телевізійні камери, наближення хвилюючої хвилини відчутно зв'язували поведінку. Та ще великий симфонічний оркестр. Після заключного голосу гобоя ми взяли перші ноти. Після конкурсу критика назвала наш виступ визначним. Володимир Івасюк було вручено диплом лауреата фестивалю і мініатюрний рояль з написом "Пісня-71". Усім нам ще подарували метрові макети Останкінської вежі, де ми залишили один одному автографи. Це немеркнуча пам'ять про наше перше перебування у столиці.

Не минуло й року після виступу на "Пісні-71", як "Смерічка" на крилах "Водограю" і "Горянки" Левка Дутківського стала лауреатом Всесоюзного телеконкурсу "Алло, ми шукаємо таланти!". Йому передувала, до речі, не менш хвилююча для нас подія — півфінал у Чернівцях. Він проходив у Мармуровій залі університету. З мікрофоном у руках до Володі підійшов ведучий програми Саша Масляков. Композитор від хвилювання почав було червоніти, але швидко опанував себе:

— Вчуся в медінституті. Пишу пісні. Мій улюблений ансамбль "Смерічка"...

Володя говорив повільно, виважуючи кожне слово. Дехто пам'ятає, напевне, його інтерв'ю в телепередачі. Немає сенсу його повторювати. Залишається лише додати, що говорив він чистісіньку правду. Не загравав із глядачем. Дивуватися не доводиться, бо акторства він не терпів, хоч популярність серед шанувальників естрадного мистецтва, специфіка творчості композитора створюють відповідно сприятливий ґрунт.

Виступали ми також на заключному концерті "Пісня-72". Наш "Водограй" здобув популярність. Володі, з-поміж інших маститих композиторів, було вручено знайомий мініатюрний рояль — другу нагороду за участь у фестивалі всесоюзного рангу.

"Смерічка" на якийсь час згорнула свою діяльність. Здавалося б, мало запанувати затишшя, але то тільки здавалося. За ансамблем закріпилася слава першого ВІА України. Пісня і фільм "Червона рута" дали назву колективі Чернівецької філармонії на чолі з Софією Ротару. Через рік у Дніпропетровську виник ансамбль "Водограй", а про любов глядачів вже годі й говорити. "Смерічка" пустила в нашу землю, людські серця глибоке коріння.

З якогось часу обласна філармонія почала вести переговори з окремими учас-

никами ансамблю. Левко, Василь та я приватно з Вижицею не заходили. На професійну сцену подалася лише Софія Ротару, яка включила до свого репертуару чимало наших пісень. Це, крім "Червоної руті", "Водограю", "Відлуння твоїх кроків", "Залишені квіти", "У Карпатах ходить осінь" Левка Дутківського, згодом надійшла черга і до "Двох перстенів", "Пісні...", "Двох скрипок".

Але спокуса "великої сцени" взяла всім гору. З першого квітня, після довгих "торгів" і обіцянок з боку тодішнього заступника директора філармонії Фаліка, "Смерічка" офіційно почала вважатися колективом філармонії. День сміху обернувся для нас майже плачевно. Жодна з умов не була виконана. Попри все, любов до мистецтва та можливість нести зі сцени кращі твори естради примусили забути про тимчасові труднощі. Ми спалили мости до повернення у Вижицю на самодіяльну сцену. Попереду були нові зустрічі із самотнім і талановитим композитором Володимиром Івасюком.

По довгій перерві Володя зустрівся зі "Смерічкою" у Києві, де ми готувалися до відповідальних концертів. Натхненний, як завжди з гумором, він любив смачно посміятись і своєю веселістю заряджав інших; споряджений ластами і підводною рушницею, затримався з нами, щоб показати кілька нових пісень, хоча його чекали у Бердянську, на батьківщині матері, батьки.

У Київській філармонії є дуже гарний старовинний зал і чудовий рояль, не знаю, який вигляд має той зал після реконструкції зараз, але коли Володя загравав нову пісню "Два перстені", він став у стократ краший. Ця пісня і понині у моєму репертуарі у віночку по-пурі на теми пісень "Смерічки". Там є і "Червона рута", "Водограй", "Золотоволоска", яку він чомусь не любив і завжди просив зняти її, не записувати на платівку, не співати на телебаченні, але на диво, ця пісня завжди подобалася людям, і понині приходять на сцену записки, листи, щоб виконати цю пісню або прислати ноти і слова.

Того ж літа в Криму проводив перший всесоюзний фестиваль "Кримські зорі", який пізніше перетворено у міжнародний, і на закінчення його до Сімферополя засмаглий, чорний як негр, приїхав Володя. Колектив поїхав додому поїздом, а я і Володя летіли літаком. Ми поспішали вулицями полуденного, спекотливого міста до філармонії, у прохолодний затишок залу, де було комфортно. На той час у мене було кілька задумів по вокалу, по манері виконання голосового діапазону, і я вдячний йому, що у скрутний момент одержав потрібну пораду і допомогу.

Раптом він своїми немусичними пальцями зробив стрімкий пасаж на фортепіано і заспівав нову пісню, яку я, на жаль, не заспівав:

Коли між нами не було нічого...

То був уже новий Володя. Відчувалася філософія як у віршах, так і у музиці, тонке відображення високих нюансів любові, переживань пронизувало твір невидимими променями справжньої поезії, поезії-музики.

Володя з сестрою Галиною перевелися на навчання до Львова. Наші зустрічі стали нечастими. Доля залишилася до нас прихильною. І він попросив нас допомогти в організації концерту для студентів Львівського медінституту.

Число 13 мала квартира у Львові, куди Володя невдовзі переїхав, вступивши до тамтешньої консерваторії і заодно закінчуючи медінститут. Незважаючи на свою так звану "нещасливість", воно не принесло студентові-композитору несподіваних прикрас. Навпаки, зі Львовом пов'язаний більш плідний період його творчості. Що могло дати навчання у Чернівцях? Одні неприємності. Його натура не вклада-

ся у звичні рамки вузу, надто вже "випирала" пристрасть до творчості. Нікому не секрет, що навіть до медінституту, крім людей, покликаних до медицини, приймають спортсменів і артистів, на різні необхідні випадки. Володя був приемним винятком, по-справжньому творчою людиною, якій наука давалася також легко. Це зможе підтвердити кожен з викладачів інституту, що зараз живі-здорові. Однак вчитися йому було важко. Вислів "у своєму краї пророків нема" спрацював безвідмовно. Популярність композитора і клопоти звичайного студента зжитися не могли, були добрим підґрунтям для заздрісників. Дехто аж надто ревниво дбав за честь вузу, замість любові і доброзичливості створював йому байдужість, а почасти і відверте глузування з покликання. А у Львові Володя чекали умови, сприятливі для закінчення інституту і вступу до консерваторії. Табличка з цифрою 13 на дверях його квартири вигідно підкреслювала "справжню турботу" про талант.

І ось під вечір ми виїхали у напрямку Галичини. Першою перешкодою на шляху був міст через бурхливий Черемош. Ни-

Володимир Івасюк та Софія Ротару під час концерту. Фото з музею Володимира Івасюка, м. Чернівці

нішнього мосту з Вижиці на Кути ще не було, транспорт, навіть пасажирський, йшов убрід. Ніколи не забути відчуття, коли переповнений автобус натужно долав дикий опір води, перевалювався з каменя на камінь і досить прозоро обіцяв перекинутися. Ще скоріше мав заглухнути двигун. Не одному з нас, як ми згодом дізнавалися, думалося: "Зупинись техніка посеред течії — прощай, щасливе майбутнє ансамблю". На щастя, все обійшлося гаразд, але шлях "Смерічки" потім був не з легких, схожим на дорогу через оспіваний Черемош.

Древній Львів зустрів ніби трохи похмуро. Згодом ми переконалися, що за його похмурістю, як у людей, ховається не підробна краса і велика щирість. Люди міста Лева зустріли наш виступ, ба ще раніше прибуття, несподівано приязно. Концерт проходив в академічному театрі імені М. Заньковецької. Ставлення львів'ян до ансамблю ми зауважили вже з того, що до зали було ніяк пройти. Перед диверма юрилися сотні людей. На сторожі нашої безпеки стояв наряд міліції. Вдавалися до службових заходів. Любов до улюблених артистів прокладала дорогу ще не через такі "пробки". Ця любов часто супроводжувалася дружніми оплесками. Концерт, що називається, пройшов "на ура". Наприкінці спалахнули справжні овації, особливо після того, коли на сцену вийшов Володя. Вдячність публіки невдовзі змусила взагалі забути про тимчасові наші труднощі. Це

найвища оцінка, яку тільки може бажати собі служитель сцени. Вона не зрівняється навіть з найвищими відзнаками і захваленнями преси.

Не можу не пригадати виступ "Смерічки" після присвоєння їй обласної комсомольської премії ім. Героя Радянського Союзу Кузьми Галкіна. 1972 рік. Звітний концерт з нагоди знаменної події. Проведення його пропонувалося в актовому залі університету. Ще задовго до концерту п'ятачок по сусідству був заповнений ущент. Найбільш енергійні шанувальники "Смерічки" рвуться у двері. Чергові з обкому комсомолу розгублені. Зал не може вмістити навіть п'ятої частини бажаючих. Якись спритники почали дертися на другий поверх, аби проникнути всередину через розбите вікно по водостічній ринві. Досі не пам'ятаю яким чином, все-таки мені вдалося пройти крізь двері. Найкраще було, звичайно, сховатися у тиші роздягальні. Відносний, звичайно, бо зовсім поруч інструктор обкому комсомолу викликав наряд міліції, а наша чергова адміністратор ще не приїхала, та чи допомогла б і вона навести порядок. Відсутність квитків і малі розміри залу — навряд чи такі аргументи поділяли б на бажаючих потрапити на концерт.

Невдовзі у засклені двері службового входу постукав розпашілий Володя Івасюк. Не знаючи його в обличчя, чергова навідріз відмовилася його впускати. Довелося все пояснити. Композитор зайшов до середини без жодного ґудзика на пласці. Сестра Галя стукала йому крок у крок. "Що ж то діється, діду — запитав він зі своїм традиційним зверненням, — так, чого доброго, солістів навіть не пропустять. Ви всі у зборі?".

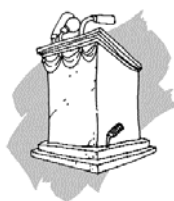
Невдоволення у голосі не було. Володя радів прихильності глядачів, але не тією радістю, яка заважає людині бачити різницю між прихильником "за переконаннями" і "за модою".

Володимир Івасюк був переконаний, що справжня цінність ансамблю перебуває у прямій залежності від тривалості глядацької любові. Ділив публіку на секундних і справжніх, котрі не відкидаються від улюбленого колективу навіть тоді, коли загаль скидає його з п'єдесталу, на який сам же і зніс. До творців сценічного дива прихильники часто ставляться сліпо. Ці прихильники приходять і пропадають, до зали веде кожного менше потяг, більше — мода, тотальне визнання або ж випадковість. Вмостившись зручніше у кріслі, вони хочуть — і край тут! — чути лише те, що їм до вподоби, не роблячи

знижок, але Володя ніколи не йшов і не радив нам іти на компроміс із глядачем. Передусім — мистецтво. А воно — річ примхлива, виключає з себе "золоту серединку", названу кимось рятівною.

Володимира Івасюка визнавали як талановитого композитора і водночас любими. Не кожному дано поєднувати в собі часто діаметральні поняття. Йому вдавалося. Його оголошували "улюбленим", але він особисто такого підходу не сприймав. Шануючи любов і похвалу людей, яких цінував, автор "Червоної руті" досить поблажливо ставився до ажіотажу збоку. Володя добре знав про жорстокість глядача. Застілля, зустрічі, компліменти і часте зловживання спиртними напоями позначаються неодмінно на вимогливості до себе, призводять до переоцінки власних можливостей. Поволі ідея втрачає непересічні якості і прописується в межах досяжності. Непростимо боляче, коли поблажливості і вино взаємозв'язані.

...Що ж то робиться, діду? — промовив Володя, потираючи синець під лівим оком. Обернувшись до сестри, він додав, — ось тобі, Галя, і "Смерічка"! Ти коли-небудь сподівалася на подібне?!...". Це був не тільки успіх "Смерічки". Можливо, лише на третину. Дві частини його Володя міг приписати собі, своїм пісням, за які часом одержуєш синці і втрачаєш ґудзики...

ДВА ЧОРНОВОЛИ, ДВІ ПАРТІЇ, ОДИН ВЕЛИКИЙ СКАНДАЛ

Відома приказка про двох українців і енну кількість партій у дії: сини В'ячеслава Чорновола Тарас і Андрій сьогодні у різних політичних таборах. Тарас — в ПРП, яка входить до блоку "Наша Україна", Андрій недавно потрапив до виборчого списку "НРУ за єдність" (Бойком), чії методи боротьби спочатку з В'ячеславом Чорноволом і Рухом, а тепер — з Віктором Ющенком і "НУ" вже встигли стати класикою чорного піару.

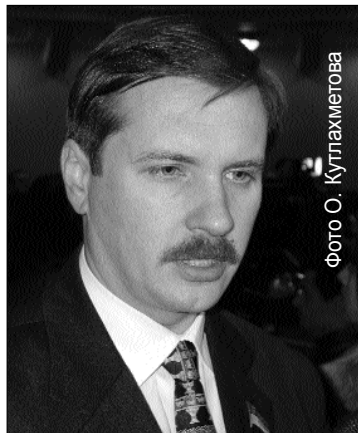
Усе це нагадувало б сюжет для кепського роману — сини харизматичного лідера опинилися по різні боки барикади — якби не було звичайною передвиборчою реальністю. Про те, що така ситуація щонайкраще дискредитує ідею вітчизняної націонал-демократії, згадувати зайве.

Андрій Чорновіл, на відміну од свого брата, до останнього часу у великій політиці не "світився". Вихід на сцену стався недавно — під час з'їзду "НРУ" Бойка. У своєму виступі Андрій сипав фразами-штампами: "блок "НРУ" приречений на перемогу, бо це сильна команда, яка відстоює соборність, державність України та сильну президентську владу"

(УНІАН).

Що покликало 39-річного лікаря-інфекціоніста в політику? Він переконаний, що таким чином скористається останнім шансом зберегти цілісний Рух, яким він був за життя його батька. Його прізвища старший син зрікся 12 років тому, щоб успішно закінчити навчання. Коли В'ячеслав Максимович очолив Львівську обласну раду, Андрій Брунець знову став Чорноволом.

Ось що думає про рішення брата народний депутат Тарас

Тарас Чорновіл

Чорновіл:

— Режисери цього політичного сценарію "засвітилися" в коментарях різних телеканалів, за якими стоять відомі політичні си-

ли. Найпоказовішою була програма В'ячеслава Піховшека "Епіцентр", він першим запустив цю тезу — "брат проти брата", яка нічим не виправдана. Зате відомі симпатії Піховшека до СДПУ(о) і Демсоюзу, до чийого виборчого списку він входить.

Цей проект розроблявся на різних рівнях і не лише Бойком, який без зайвих докорів сумління використовував ім'я В'ячеслава Чорновола і назву "Народний Рух". Що ж, такі його моральні принципи, чи то пак їхня відсутність.

Ініціатори можуть бути різними. До Руху Бойка входить політичне об'єднання "Центр", чия наближеність до "За ЄдУ!" не є таємницею, "Центр" міг мати відношення до цього.

З Андрієм я бачуся рідко і не можу сказати, що в нас якісь особливі братні стосунки, ми родичі лише по батькові. Наша остання зустріч була символічною — на залізничному вокзалі, я від'їжджав до Києва на сесію Верховної Ради. Андрій теж збирався до столиці, тільки іншим потягом. Я ще дивувався: навіщо йому туди поспішати, адже до захисту дисертації ще є час? Брат невпевнено відповідав щось на тему "треба у Києві побути кілька днів". Тепер я стовідсотково переконаний, що він поспішав туди

зادля політичних справ.

Не знаю, хто подав ідею його зустрічі з Бойком. Можливо, що й сам Андрій. На жаль, доводиться говорити і про певний цинізм Андрія. Він приходив до ПРП і пропонував своєрідний продаж свого імені, хотів стати народним депутатом і вимагав, щоб ПРП профінансувала його кампанію. Зрозуміло, про якусь торгівлю не могло бути й мови, як і про статус депутата парламенту для Андрія. Розглядалися можливості того, щоб він потрапив хоча б до обласної ради.

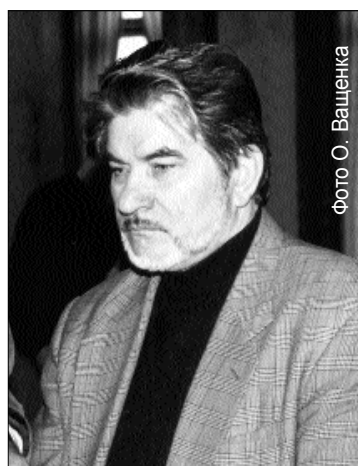
Після відомих подій свою заяву з ПРП Андрій так і не забрав. Хоч про його членство в партії говорити вже не випадає.

Ситуацію коментує народний депутат Павло Мовчан:

— Пригадайте визвольні змагання часів Хмельницького — коли його синів Тимоша і Юрка розшарпували полярні політичні сили. Зараз застосовують технологію ще з тих часів.

Я з подивом дізнався, що є ще й Андрій Чорновіл, ніколи не чув про такого політика. Тарас був політично заангажованим ще з молодих років. Стосовно ж Андрія я далекий від підозр, що на нього тиснув батько, аби у політику не йшов.

Свого часу нищили сина Івана Багряного, щоб він зрікся

Павло Мовчан

батька, його катували, ув'язнювали. Відтак він був психічно зламаний. Я бачив це на власні очі — від самого імені Івана Багряного його син здригався. Тобто сценарій тут, на жаль, не новий.

Не знаю, які були мотиви в Андрія. Але як раніше спекулювали брендом Руху, так тепер хочуть спекулювати Чорноволом. Бойко був одним із перших, хто повстав проти Чорновола, забрав з собою печатку і рішуче діяв на відокремлення. Тепер відбувається неприпустима спекуляція — висмикують не лише гасла Чорновола, а і його родину — це просто аморально.

ГОТУЮТЬСЯ ПРОВОКАЦІЇ ПРОТИ НАЙБІЛЬШ РЕЙТИНГОВИХ ПОЛІТИКІВ —

повідомляє <http://vybory.itgo.com/> від імені громадського комітету "Чесні вибори"

За інформацією, що просочилася з Київського штабу СДПУ(о) після відставки Віктора Медведчука, робота есдеків концентрується на партійній діяльності. Мета групи Суркіс-Медведчука — взяти 7 % місць у Верховній Раді та здобути контроль над кількома місцевими радами.

На рівні Києва здійснюється контроль над телеканалом ТЕТ та розкрутка "Київських ведомостей" з орієнтацією на київського читача. Програви вибори столичного голови декілька років тому, Суркіс почав готувати повномасштабну війну проти київської влади. Головною метою є вплив на Київраду, що дасть змогу приватизувати найбільш цікаві об'єкти та відкрити шлях до крісла мера.

Ворогами номер один визначено Віктора Ющенка (як найвірогіднішого конкурента Медведчука на президентських виборах), Юлію Тимошенко (Суркіс має давні рахунки, пов'язані з роботою Тимошенко проти його бізнесу) та Олександра Омельченка, який досить вдало протистояв намаганням есдеків узяти під контроль економіку столиці.

У рамках кампанії з дискредитації цих політиків є декілька основних напрямків.

1) Системна робота в підконтрольних ЗМІ з формування негативного іміджу опонентів. ("Інтер" та "1+1"). Цікаво, що сценарії "Великих перегонів" віднедавна редагуються самим Медведчуком.

2) Організація інформаційних приводів (прес-конференцій, мітингів), що, завдяки висвітленню в ЗМІ, можуть підрвати рейтинг вказаних політиків.

3) Організований викид компромату через російські ЗМІ та Інтернет.

Протягом останніх тижнів Київським обласним відділенням УНКМО (Український Національний Комітет Молодіжних Організацій) ведеться робота з організації людей на акції протесту біля Міськдержадміністрації та зрив заходів, на яких буде присутній Олександр Омельченко. Основним місцем набору людей є Студмістечко по вул. Ломоносова (Університет Шевченка, аграрна ака-

Малюнок О. Євтушенка

демія) — Київське міське УНКМО відмовилося брати участь в акціях. Їх учасникам виплачують по 15 гривень.

До організації акцій залучено мало відомого, але активного організатора Вадима Гладчука (він представляється лідером молодіжної організації "Молодь — надія України"). Як стало відомо, Гладчука вже тривалий час фінансують з УНКМО — минулого року він отримав з бюджету майже 500 000 грн. Саме Гладчука презентують як офіційного організатора акцій. Цікаво, що донедавна він декларував свою симпатію до Олександра Омельченка.

Цікаво, що майже всі учасники останніх акцій уже "засвітилися" в грудні минулого року. Зокрема, Вадим Гладчук намагався поставити намет у містечку "Україна без Кучми!", але був вигнаний як провокатор.

Інф.

ПОРОВСЬКИЙ СВЕРИВСЯ З ДУБИНОЮ

Інцидент стався днями під час засідання міжвідомчої координаційної ради — перший заступник голови Держкомітету енергозбереження Микола Поровський, він же — голова Республіканської Християнської партії, наполягав, щоб віцепрем'єр Олександр Дубина вів засідання дер-

жавною, а не російською мовою. Як-не-як — держслужбовець і посадова особа зобов'язана дотримуватися Закону про мови. Віцепрем'єр відреагував бурхливо — Поровському було наказано писати пояснювальну записку, а із засідання його, м'яко кажучи, попросили. Від-

так запахло смаленим — Дубина начебто обмовився, що з посадою заступника голови згаданого комітету Поровському доведеться попроситися. Хоч на неї призначають лише указом Президента, звільняють з неї, відповідно, теж.

Л. П.

ЯК ДЕПУТАТИ УКРАЇНСЬКІ ДИСКИ РЯТУВАЛИ

Закон, навколо якого ламали списи задовго до його прийняття, нарешті прийнято минулого тижня. Ідеться про документ "Про особливості державного регулювання діяльності суб'єктів господарювання, пов'язаної з виробництвом, експортом, імпортом дисків для лазерних систем зчитування".

Депутати проголосували за проект М. Павловського — В. Чекаліна, який дуже не подобався Кабміні і США. Останні давно лякали Україну серйозними штрафними санкціями, якщо вона виявиться непотупливою стосовно власної продукції в галузі високих технологій. Кампанія у вітчизняній пресі теж переважно працювала проти авторів проекту. Тим часом Михайло Павловський переконаний — прийняття згаданого закону стало важливим підтвердженням аксіом, яка в багатьох сьогодні викликає сумнів — Україна все ж таки незалежна держава.

— США не покінчили з піратством у себе вдома, але чи не найжорсткіше взяли за боротьбу з ним в Україні, — говорить Михайло Павловський. — Бо Україна почала тіснити американську продукцію на європейському ринку. Адже лазерна технологія — саме українська, перший компакт-диск було виготовлено в нас у 70-ті роки минулого сторіччя. Його розробник — В'ячеслав Петров, член-кореспондент НАН України.

Якби ми погодилися з вимогами американців, нас чекала б доля Болгарії, де всього за два тижні згорнули виробництво лазерних дисків. Прикметно, що Росія з подібними претензіями не погодилася і таки відстояла свого національного виробника. Таку мету поставили собі й ми, автори ухваленого закону.

Заокеанські юристи виписували нам такі умови, що взагалі суперечать законам ринку — наприклад, ліцензування ціни. В урядовому проекті, який напевне писався з допомогою американської сторони, навіть пропонували втричі слабкіші штрафні санкції для тих, хто завозить в Україну піратські диски. Тобто йшлося про банальне поглинання нашого ринку.

Що ж стосується штрафних санкцій, які обіцяли ввести США проти України... Сьогодні в Америці — перевиробництво сталі, вона запроваджує обмеження не тільки для нашої держави, а й для будь-кого, хто ввозить метал. Але одночасно США вирішили відкрити ринок для своїх компакт-дисків. Незалежно від того, який закон прийняла б Верховна Рада, обмеження для металовиробників усе одно будуть. Але тепер буде врятовано науковомістке національне виробництво.

п. п.

Гай-гай, відповісти на запитання, що мучило старого хлібороба з оповідки незабутнього Василя Сухомлинського, нелегко. Бо ні рух юних краснавців, ані старання народознавців, що ними покликані бути письменники, не спромоглися ще на той суспільно-патріотичний резонанс, який би забезпечив сталі пробування в нашому житті — у житті, а не на папері! — кращих традицій та звичаїв, народних ремесел, творчості й пісень, ба, навіть мови... Зі смертю заможних колись хуторів і сіл, заподіяною насильницькою гуртизацією, штучною міграцією та відомчим головоутяпством, нас навки покинула така сила приповідок, уподобань, казок та й просто *слів*, що жодна *Червона* книга вже не зарадить. Ось так сиротіємо ми — сиротіє людство. З утратою слова, фразеологічного звороту, ідіоми чи пісні зубожіє пам'ять народу, його *душа*, але ніхто не знає, скільки втрачає людство, коли відмирає *мова*, щезає з лиця Землі, розчиняючись у *населенні*, нація... Щоправда, кращі з-посеред нас не стомлюються призибувати народні пісні, казки, легенди й анекдоти, знаються й на діалектах рідної мови, зрештою — на людських типах і характерах. А такі, наприклад, як покійний дослідник українського фольклору, відомий мистецтвознавець Григорій Нудьга чи його духовний послідовник етнограф і публіцист Василь Скуратівський ще й усіма доступними засобами будять сумління громадськості, закликаючи своєю творчістю не тільки вивчати, а й зосереджено плекати все те, що надбано народом за довгі віки духовного утвердження свого права на місце під сонцем.

Але чи гаразд ми цінуємо наших подвижників? Хіба винятково цікаве дослідження Григорія Нудьги "Слово і пісня", що стало підсумком багаторічних наполегливих пошуків автора в царині літературно-фольклорних взаємозв'язків, особливо у сфері творення української народної пісні та її значення у всеслов'янському і всеєвропейському культурному розвитку, знайшло сподіваний відгук у видавців? Адже її третисяденний тираж(?)! ...надцять років тому означив лише стан культурологічних проблем упослідженої нації! Отже, звідтоді мало що змінилося?! Хто ж тоді має засвоїти заповіт учителя: "Що вище стоїть культура народу, його свідомість, то більше виявляється піклування про збереження й розвиток своєї мови, своєї пісні у всіх найкращих її проявах"?! До речі, розділи тієї книжки аж надто красномовні: "Лілея" Т. Г. Шевченка та її європейські паралелі, "Українські народні балади", "Дума в писемних джерелах XVI – XVIII століть", "Світова слава української пісні", "Козак, філософ, поет" — розвідка, присвячена життєпису легендарного Семена Климовського, та інші, склавши три самостійні тематичні цикли, засвідчили потужну амплітуду зацікавлень дослідника, потверджену чітким концептуальним мисленням. Адже саме з мови й пісні розвинулися першоелементи духовної культури, це саме ті крила кожного народу, розмах яких і визначає здатність піднятися до висот

ХТО Ж БЕРЕГТИМЕ НЕВМИРУЩУ КРИНИЦЮ?

уселюдських ідеалів.

Зрештою, Микола Васильович Гоголь, до прикладу, вважав українські пісні "надзвичайно поетичними" саме в тих випадках, коли "думки в них торкнулись релігійного..." І хоча в збірці "Народні пісні в записах Миколи Гоголя" ("Музична Україна", 1985) згадані рядки соромливо вилучені, але думка ця таки дійшла до читача! А М. Гоголь зазначав: "Вони не подивляються колосальним сотворінням Вічного Творця: це подивування належить уже тому, хто став на вищу ступінь самопізнання; але їхня віра така невинна, така чужа, така непорочна, як непорочна душа немовляти. Вони звертаються до Бога, як діти до батька; вони вводять його часто в побут свого життя з такою невинною простотою, що ненарочито його зображення стає у них величним у самій простоті своїй".

Душа народу неподільна в

часі... А пісня — мов добрий дух, який оберігає нас од забуття, не-пам'яті. Згадаймо принагідно хоча б А. Міцкевича:

*Народна пісню! Голос твоєї вартує
Вітчизни храм, на спомини багатий...*

О береги — добрі предковічні символи, генетичне коріння котрих сягає тисячоліття... А що як саме вони допомогли народові нашому вберегти від забуття нашу пісню й думу, нашу історію і родову пам'ять? Василь Скуратівський не просто ставить перед нами й собою таке запитання, а наполегливо й послідовно намагається віднайти в сьогоденній конкретіці народного буття живі реалії прадавньої материкової пам'яті. Дослідник усвідомлює, що мова людська — прекрасний сад, де кожне дерево належить окремій нації, хоча

всі разом дерева цього божественного саду належать людству. Чи позначається втрата бодай одного з них на духовному здоров'ї людства? Безперечно! Адже недарма в першопочаток суцього Святе Письмо возводить Слово! Воно — суть речей. Бог, якого кожна людина мусить пізнати через Любов у собі самій. Адже Бог — це і є Любов... Але ми, українці, й на межі третього тисячоліття неспроможні покаятися за страшну занедбаність прадавнього дерева своєї рідної мови. Мало того, що ми її просто не знаємо, не розуміємо значення того багатства, яким володіємо на правах спадкоємців. Ми її ще й зневажаємо! Чи не нагадує ця ситуація басчку про свиней та бісер?! А таки нагадує. Особливо стосовно тих, хто на зреченні генетичних коренів прагне заробити ще й такий собі політичний капітал. Мовляв, я уже виріс із пелюшок національної обмеженос-

ті!

Ба, саме тут і криється червхамства. Культурна людина ніколи й ніде не намагатиметься вищитися коштом ближнього. І вже вершина безкультур'я — топтатися по духовних набутках землі, яка дала тобі життя. А саме таке неподобство й чиниться стосовно мови та пісні в Україні.

Яким же дивом і досі літні люди на Поліссі називають своє житло й вогнище *берегиною*? Як, незважаючи на те, що *дерево життя* та оберегові символи обзивалися "ідолопоклонством", "поганством", вони перетривали тисячоліття, щоб і сьогодні тішити нас усеосяжною народною мудрістю?! Ця загадка така ж незглибима, як і таємниця життя. І тому, кому пощастить розгадати її, людство буде вдячне не так само, як Джорданові Бруно чи Ноколі Копернику. Головне при цьому — не забути про "берег свого дитинства..."

Якщо подвижницька праця письменника, етнографа й фольклориста Василя Скуратівського не стала несподіванкою для читача, то тільки тому, що прийшлася, мов ложка до обіду: на щось подібне давно чекали. Розповідаючи про побут і звичаї, рукописництво й піснярство різних регіонів України, письменник, по суті, обстоює потребу духовного відродження нації, самоусвідомлення себе і своєї історії у вселюдському хорі... Через краснавство та народознавство, через прилучення кожної сім'ї, дитини й дорослого до належного пошанування духовних цінностей, створених попередніми поколіннями, ця потреба має запанувати в наших планах і конкретних справах. Саме тому "Слово Просвіти" й інші патріотичні видання прилучаються до цієї благородної теми.

Справді поетично й ненав'язливо переповідає В. Скуратівський почуте й пережите — усе те, що в'яже людину з домівкою, родом, селом чи містечком, що оберігає її від ентропії вседозволеності та національного нігілізму. А це його книжки світяться великою любов'ю — до людини й природи. Мудрі, пастельні замальовки "Мамина пісня", "На березі дитинства", "Кому оберігати гостинець?", "Без толочи — як без руки", "Хліб на столі", "Отче поле", "Цей давній, давній посвіт", "Ода вербі", "Сопілка з маминої калини" його первістка — "Берегині", провадять нас тією небуденною стягою народного життя, де призабута пісня залюбки сусідить поліському музиці, а цілюще слово відкриває не тільки людське серце, а й підземні джерела, де панує гармонія та злагода, де народна педагогіка та література черпали й черпатимуть і людинознавчі ідеї, і засоби для їх вираження. Адже, наприклад, лишень єдине слово — *посвіт*, яке виступає ще синонімами дідок, світак та ін., спроможне абсолютно по-іншому висвітлити наше світосприймання, наше розуміння ролі *оберега* в житті роду й народу... Але для того, щоб це збагнути, потрібно пізнати слово в собі, потрібно дорівнятися йому значенням і звучанням, потрібно усвідомити, що саме тобі випадає берегти невмирущу Криницю Народного Духу.

СВІТЛОДАЙНА СИЛА КОЛЯДОК

Незважаючи на понад тисячолітній історичний шлях, неминучі різноманітні часові нашарування тощо, народні колядки дійшли до нас майже не діткнуті часом, — зберігли характерні особливості змісту, традиційну форму, спосіб виконання. Це один з яскравих феноменів стійкості народної традиційно-побутової культури, що, переплітаючись із церковними релігійними піснями, витворив оригінальний духовний мелос — різдвяні колядки.

До речі, саме в колядках світоглядні й космогонічні уявлення українців набули значення справжніх оберегів нації, вкорінивши християнство в хліборобські традиції. Тому й не дивно, що коляди й церковні пісні часто звучать в унісон. В Україні церковні колядки відомі з XVII ст. У першому виданні "Почаївського Богогласника" (1790), до якого увійшло близько 250 церковних пісень, міститься значна кількість коляд, — разом із народними колядками й щедрівками вони плідно позначилися на розвитку нової української літератури, музики, театру, живопису. А нещодавно студія Івано-Франківського обласного об'єднання Товариства "Прос-

віта" здійснила запис різдвяних колядок у виконанні чоловічого хорового ансамблю "Pro Anima", — вже у лютому виповниться рік від створення його групою однодумців, які виявили бажання відроджувати і пропагувати церковно-службову музику та брати активну участь у богослужіннях.

Мушу засвідчити, що це починання вдалося на славу. Над випуском компакт-диска сумлінно порахували диригент Мирон Мироняк, звукорежисери Василь Боровський, Олег Колубасів, цікавий дизайн Андрія Остапишина, вдало вписані знімки Андрія Дозорцева, неабиякий смак виявив художник Василь Стефурак, прислужився потрібні справи й менеджер Віктор Дацюк.

За випуск цього компакт-диска з Різдвяними колядами особлива подяка Єпископу Ординарію Івано-Франківської єпархії УГКЦ Софрону Мудрому.

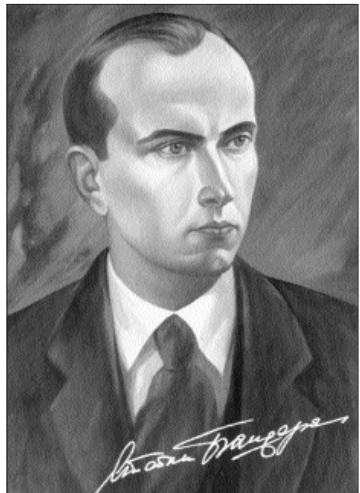
Михайлина БОДНАР,
м. Івано-Франківськ

• Віктор ГРАБОВСЬКИЙ

СИМВОЛ НАЦІЇ

1 січня мало б виповнитися 93 роки з дня народження одного з видатних українських діячів XX століття — Степана Бандери, чие ім'я на сьогодні в Україні ще, на жаль, продовжує викликати неоднозначну реакцію. І це при тому, що С. Бандера все життя віддав боротьбі за здобуття тієї омріяної Української держави і загинув як лідер української нації.

Його іменем став називатися наш визвольний рух середини ХХ ст. Адже очолювана ним, найдієздатніша тодішня українська організація — ОУН — активно і послідовно розгорнула у 1940—50-х рр. боротьбу, розріст і сила якої викликали в наших ворогів реальні прояви страху, симптоми якого проявлялися до кінця існування

радянської окупації. Невипадково всіх свідомих українців або мешканців Західної України вороги називали іменем Бандери — бандерівцями.

С. Бандера був не лише керівником ОУН, але й творцем теоретичних засад визвольної боротьби. Власне, він розробив концепцію української національно-визвольної революції. Основним фактором її втілення виступали власні українські сили. «Коли народ, який хоче здобути незалежність, має свої організовані сили і веде боротьбу за це, його буде слухати світ (бо дипломатія, яка не опирається на міцні політичні, нічого не варта)». Але С. Бандера враховував ще два компоненти: отримання допомоги з боку інших держав та використання сприятливої міжнародної ситуації. Без урахування цих факторів поневоленням народом важко визволитися, утвердив С. Бандера, хоча їх не потрібно переоцінювати, тобто всеціло орієнтуватися лише на них.

Він мав репутацію революційного, безкомпромісного політика. Як кожна людина, мав своїх противників. Не завжди з ним погоджувалися, але більшість визнавала його як лідера і видатну постать українського руху. Міг дискутувати, обговорювати різні підходи до якоїсь проблеми, але ніколи — йти на компроміси, що могли завдати шкоди українській справі.

Свою принциповість проявив ще під час Варшавського і Львівського судових процесів 1935—36-х рр., примусивши тим самим поляків визнати існування української проблеми у Польщі, а світ — заговорити про неї. Під час Другої світової війни своєю відмовою відкликати Акт про відновлення незалежності України від 30.06.1941 р. не пішов на компроміс із нацистською Німеччиною, по закінченні війни виступав проти намагань США та Великої Британії змусити всі поневолені СРСР народи приєднатися до антирадянського блоку на чолі з російськими шовіністами.

Опинившись за кордоном, С. Бандера налагодив контакти зі США та Великою Британією, щоб отримати допомогу в боротьбі проти Радянської імперії. Власне, від цих країн наприкінці 1940 — на початку 50-х рр. надходила допомога ОУН у формі спеціальної підготовки вибраних членів Організації задля відправки їх на допомогу підпіллі в Україну. На Батьківщину ті групи ОУН добиралися як каналами Організації, через Польщу або Чехословаччину, так і безпосередньо за допомогою США та Великої Британії. Зокрема, з використанням літаків, як це сталося наприкінці травня 1951 р., коли в Україну було закинуто 3 групи оунівців. В одній з них керівником був сотник Громенко, а в іншій перебував представник ЗЧ ОУН В. Охримович. Крім цих маршрутів, групи висаджувалися морськими шляхом з кораблів або підводних човнів на морське узбережжя Польщі і т.д.

Крім того, з його допомогою створюється спільна організація «поневолених СРСР народів» — Антибільшовицький Блок Народів (АБН). Він намагався консолідувати світовий рух українців.

Українці були однією з найактивніших націй, яка боролася проти Радянської імперії. Через це неодноразово організовувалися замаху на С. Бандеру. 15 жовтня 1959 р. радянському агенту Богдану Сташинському (хоч як це трагічно — українцю) за другої спроби вдалося вбити лідера української нації.

Його ім'я є символом борця для українців, а в світовій історії стоїть поряд з такими постатями як Кромвель, Гарібальді, Вашингтон.

Василь ДЕРЕВІНСЬКИЙ

РОМАН КОВАЛЬ СТВЕРДЖУЄ, ЩО ПОВЕРТАЄ УКРАЇНІ ДУШІ ГЕРОЇВ

Цю людину знавцям вітчизняної історії представляти не треба. Президент історичного клубу «Холодний Яр», автор кількох книг документальних досліджень про отаманів Холодноярської республіки, пристрасний публіцист Роман Коваль став авторитетним носієм героїчної історії спротиву українського селянства більшовицько-російській окупації України 20-х років ХХ століття. Переважна частина тих подій, про які пише у своїх книгах Роман Коваль, відбувалася на території Кіровоградщини — Олександрівський, Знам'янський, Новомиргородський, Кіровоградський райони. Герої його книг — реальні люди, наші з вами земляки, захисники Вітчизни, якими б пишася будь-яка інша держава, а в нас багатьох із них і досі не реабілітовано...

— **Пане Романе, донедавна в Україні знали Вас як політика, автора контрверсійних політологічних праць. І раптом, здається, Ви відходите од попередньої діяльності і поринаєте у дослідницьку працю. Як відбувся перехід з однієї якості в іншу?**

— У середині 90-х я написав книгу «Політичні портрети самостійної України» про людей, з якими зустрічався, співпрацював, — Левко Лук'яненко, Михайло Горинь, Степан Хмара, Валентин Мороз, інші. Переглядаючи остаточний варіант свого рукопису, я зрозумів, що цю книгу поки що не можна видавати, бо вона несе великий негативний заряд. Коли пізнаєш відомих людей зблизка, часто вони втрачають ореол. Україні необхідні зовсім інші, позитивні герої. Серед сучасників таким для мене став Зиновій Красівський. Він завжди залишався на недосяжній для багатьох моральній висоті.

Думку про те, що Україні потрібен позитивний герой, а не деморалізуюча правда, допомогла мені сформувати донька великого українця Юрія Липи — Марта. Ще в 1991 році на одній із конференцій у Львові вона зауважила, що та правда, яку я подаю в своїх книгах, виступає — обеззброює. Це зауваження глибоко засіло в моїй душі. У якийсь момент мені потрапила до рук книга Горліса-Горського «Холодний Яр», видана львівським видавництвом «Червона калина». Вона настільки схвилювала, збентежила мене, розгарячила мої почуття, що на черговому з'їзді «Державної Самостійності України» я запропонував резолюцію про вшанування холодноярських героїв. Що й досі ми робимо.

— **Ви зараз не голова ДСУ?**

— Голова. Але наша організація зараз відійшла від активної політичної діяльності. Те, що ми робимо,

для України зараз цінніше. Поставили меморіальний знак у Холодному Яру, я налагодив контакти з краєзнавцями з Черкаської, Кіровоградської областей. Коли вийшла перша книга «Героїзм і трагедія Холодного Яру», не уявляв, який безмір роботи ще попереду. Уже вийшло шість книг. Але це має бути велика серія. Якби я мав надійного спонсора, який би матеріально забезпечував ці видання, міг би готувати по дві-три книги на рік. Матеріал величезний. Значна частина його не закрита для дослідників, певний масив досі ще не розсекречений. Другою була книга «Кость Блакитний — отаман Степової дивізії». Мене дуже вразив чин двадцятидворічного юнака, що зумів зібрати двадцятитисячну (!) дивізію (це за більшовицькими даними), яка від Херсона до Черкас не мала жодної військової поразки. Навіть не стільки здивував факт його бойової зв'язки, скільки те, що цей юнак примудрився прогнати, вдягнути, забезпечити зброєю двадцять тисяч повстанців! Наступною була книга «Записки повстанця», потім «Отамани гайдамацького краю: тридцять три біографії», «Отамани святих і страшних». Мій товариш по клубу «Холодний Яр» Костя Завальнюк видав довідник про повстанців Поділля «Ліцарі волі». Олег Шатайко із Тального написав книгу про Юрія Тютюнника. Про отамана Семена Заболотного під несправедливою назвою «Останній гайдамака» (він таки був не останній) вийшла книга в Одесі... Свою роль зіграв цикл радіопередач «Отамани гайдамацького краю». Історичний клуб «Холодний Яр» проводить зустрічі, вечори пам'яті отаманів у різних містах, не лише в Києві — у Кривому Розі, Чигирині, Черкасах, Миколаєві. Їх відбулося вже понад п'ятдесят. У цьому ряду стоїть і фільм, знятий разом з кіровоградцями Миколою Хомандюком та Володимиром Мошинським «Незасимий вогонь Холодного Яру» (його презентація відбулася в Києві і в Кіровограді). Це — вимога сьогодення, бо люди зараз менше читають, а більше дивляться. Якби фільм мав хороший резонанс, а творча група — зацікавленість у продовженні цієї теми, ми могли б Кіровоградською телерадіокомпанією зняти фільм про Юрія Горліса-Горського, про отаманів — уродженців області. Ця тема — лише привідкрита.

— **Не виникає бажання залишити її?**

— Ні. Тепер знаю: я прийшов у цей світ, щоб повернути Україні душі загиблих героїв. Коли працюю — вони обступають мене. У моїй кімнаті висять портрети

отаманів, є деякі їхні речі. Все це створює атмосферу маленької української фортеці у київському мегаполісі.

Смисл мого життя сьогодні — створити величезну галерею українських героїв, яка може стати однією з підвалин патріотичного виховання майбутніх поколінь. Усе це ще й дуже цікаво. Детективні сюжети, бої, зради, підступи, пригоди. Це те, що приваблює молодь, те, що вона бачить на інших зразках — англійських, російських. Але ж є своє! І якби ж держава або громадські інституції взялися допомогти (власне, тим, чим займаюся я, мав би займатися інститут історії), можна було б зробити набагато більше.

— **Поки що Ви такої підтримки не відчували?**

— Є зацікавленість. Підтримка моральна на рівні громадськості, окремих осіб. Наприклад, цикл передач на радіо «Отамани гайдамацького краю» протегував Іван Драч. На час виборчої кампанії вони припинені, хоча в мене немає жодних амбіцій у цьому плані. А після виборів я планую продовжити ці радіопередачі.

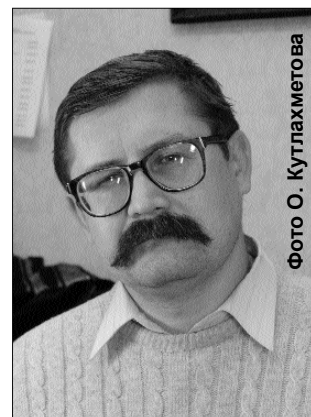
— **Пане Романе, чи не закидають Вам пропагування анархії у формі «отаманства»?**

— Наші історики, науковці, взагалі, інтелігенція, формувалися під кліше, що отамани — це символ анархії, розбрату, руїни. Чимало відомих науковців дуже ревниво ставляться до моїх досліджень, їм важко переступити через свої стереотипи.

Але ж селяни отаманів часто називали батьками, бо ті забирали в більшовиків награбоване і віддавали людям. Взагалі, якби не було прихильного ставлення населення до повстанства, воно б не існувало. Це — однозначно. Українське повстанство діяло аж до 29-го року. А в 30-му році піднялася нова хвиля національно-визвольної боротьби на ґрунті розкуркулення і колективізації. Так звані волінки. В Україні відбувалися сотні повстань.

— **Але ж ми ніби знаємо, що в ті часи не було ніякого спротиву...**

— Мені приємно, що я

Роман Коваль

фактично спричинився до деміфологізації історії, нав'язуваної більшовиками. Міф про те, що проти загарбників боролися лише західняки, а східняки мало не з хлібом-сіллю зустрічали російські окупаційні війська, потребує розвінчання. Боротьба була масштабніша, гостріша.

До речі, Василь Кук, заступник Романа Шухевича, нині почесний президент клубу «Холодний Яр» — чітко й однозначно стверджує, що ОУН і УПА — продовження повстанського руху на Східній Україні. На мій погляд, це справедливі слова.

Героїчні вчинки, які знаходимо в нашій історії, слід лише належним чином подати і розтиражувати. І тоді з'явиться зовсім інше покоління українців. Світоглядна еволюція можлива навіть у сімдесят. Так, недавно отримав листа від свого слухача Івана Ромашка із Маріуполя Донецької області. Він пише, що своє життя прожив яничаром, але ті передачі на радіо перевернули все в душі.

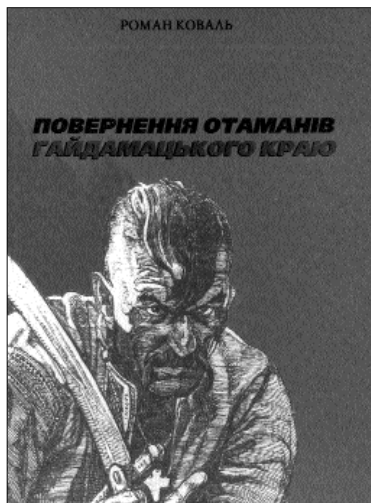
Поки що наша непевна інтелігенція тримає в своїх руках вогник національної ідеї. Але є величезна прірва між цією інтелігенцією і народом. Ми мусимо її скоротити, мусимо знайти такі слова, такі факти, які дійдуть до серця народу.

— **Дякую за розмову.**

З гостем розмовляла
Світлана ОРЕЛ

Від редакції. Нещодавно побачила світ нова книга Романа Ковалю «Повернення отаманів Гайдамацького краю», яка вийшла у видавництві «Дюкор». Книга є збіркою радіопередач авторського циклу «Отамани Гайдамацького краю», який у 2000 — 2001 роках прозвучав на Першому каналі Національного радіо.

Повертаються імена непересічних провідників революційного козацько-селянського руху 1917–1920 років, який довгий час незаслужено носив клеймо «бандитського» та «анархічного».

За якоюсь потребою пристав він до берега, велетенський човен деснянського бакенщика. Не міг прогавити цю хвилину, бо вже кілька днів спостерігав за ним і звик, що з'являється човен на обрії десь перед вечором, о п'ятій пропливає повз Остер, а потім, коли вже сонце сідає, повертається назад і невдовзі зникає за тим же поворотом річки, з-за якого й випливав, і звідки мав постати завтра — у той же час.

З берега мені видно три бакени. Два — вдалині, на поворотах річки, де русло закривають дерева; один — посередині, між ними, якраз навпроти містечка й пристані.

Люблю це місце над Десною і завжди, коли вдається опинитися в Острі, ввечері очікую, коли зайде сонце, пізні літні сутінки огорнуть землю, і засвіяться бакени — три вогні, які давно вже знаю.

Вони засвічуються, зрозуміло, самі собою, але й бакенщика у цю хвилину згадаєш — отого невідомого чоловіка, котрий опікується ними, щось там удень мудрує, зупиняючи біля кожного бакена свого човна, і коли зникає з очей, знаєш, пливе він зараз до інших бакенів, але скільки їх у нього на Десні?..

Зрозуміло, не по всій річці, але ось тут, біля Остра, вище й нижче од містечка?.. Хто він, той бакенщик, і що це, власне, за професія — бакенщик?.. З ким я тільки не розмовляв за свого життя (навіть з трьома патріархами пощастило!), але от з бакенщиком — ніколи!..

Отже, уперше випала нагода і я, звісно, не міг нею не скористатися. Порозумітися із власником човна треба було швидко, бо він вже заходився відштовхувати свого металевого велетня од берега, і я замахав йому рукою, щоб зачекав.

У човні ж опинився раніше, ніж встиг пояснити, чого я, власне, хочу. Чоловік махнув рукою — сідай, мовляв, бо поспішаю. За хвилину керманіч спрямував човна на середину річки й розвертався за течією, а про мене мовби забув, аж поки не вивів свій корабель на фарватер.

— То вам під'їхати треба? — запитав першим і голосно, щоб перекрити шум мотора, додав: — Де зупинитися, скажете, та заразні, щоб я знав.

Зрозумів: він мене прийняв за людину, що поспішає до якогось придеснянського села, що буде на його шляху, і, видно, звично йому когось підвозити, якщо вже ніякої особливої уваги й допитливості до мене не виявив: хочеш під'їхати — їдь, хіба човна шкода?!

Пливли навпроти сонця, я — на передній лавці (тобто, банці, як її називають моряки), бакенщик — ззаду, біля керма та мотора, обличчям до сонця. Сонце його засліплювало, тож картуза насунув на очі, і очей я його не бачив, тільки засмагле, аж наче мідне обличчя. Обличчя не розніженої, трудящої людини, сухор-

ляве, видублене вітрами.

— То куди ж ви їдете? — запитав мене так, наче човен належав не йому, а мені, і не він, а я спрямовував того човна до мети.

Заходився пояснювати, що цікавить мене, власне, його робота, як вогні світять, доглядає бакени.

— А хіба цікаво?

Чоловік вже немолодий, років під шістьдесят, він закинув голову назад і я уперше побачив його очі, притінені козирком картуза, й від того, можливо, вони здалися такими світлими, наче із вогників.

Пропливали мимо остерських околиць, мимо бакена, який видно з пристані, під новим мостом, збудованим на тому місці, де багато років тому був поромний перевіз, на який я уперше потрапив ще у студентські роки, отже, дуже давно.

Літа-літа, тільки зітхнеш, буває, услід їм... Але Десна не перемінилася!.. і все така ж прекрасна, як у юності, і кожного разу бачиш її, наче уперше, і думаєш: слава Богу, все міняється, а Десна не перемінилася. Отже, й ти сам не змінився, бо,

дігнав його до бакена і потім вже рукою, ухопивши за металеву скобу, притягнув бакен до борту. Однією рукою тримав бакена, іншою — скручував скляний ковпак над лампочкою. Скрутив, поклав на мішковину, розстелену по дну човна, прикривши очі долонею, став роздивлятися лампочку. Розчаровано зітхнув, став її викручувати. Викрутив. Ще раз роздивився — і так, і так, аби напевне переконався, що вона таки згоріла.

— Часто горять, — сказав мені, — не настачиш, а треба ж, щоб скрізь горіли. Вони й не сильні, на два з половиною вольти, як у холодильнику, але "летять" одна за одною, тільки й дивись, щоб зразу поміняти.

Він ще раз невдоволено подивився на лампочку, маленьку, слабосильну, причорнілу з одного боку — згоріла ж!.., і по виразу його обличчя було зрозуміло, що саме ці лампочки спричиняють найбільше клопотів, і це, мабуть, найістотніше в його роботі.

Але я помилився. Лампочки лампочками, без них не обійде-ся, але праця бакенщика різно-

мілину. Якщо ж бакен підвів моряків (ота сама лампочка, що згоріла й не замінена вчасно) — то, зрозуміло, провина бакенщика.

Ще одна турбота і вже не з технікою, а з самою природою пов'язана. Десна — мінлива, норовиста річка. Глибина фарватеру (особливо на поворотах) постійно міняється, отже, повсякчас з'являються нові мілини, небезпечні для кораблів. Бакенщику треба постійно промірювати глибину річки, а отже, й переставля-

так: на старості роботи більшає, можливо тому, що часу на неї нам все менше лишається.

Сонце вже торкнулося землі і ми, оглянувши останнього бакена, ввіреного бакенщику, повернули назад, до Остра. Він знову згадав хатину-пост: гарно там, у лугах, над Десною, і риба ловиться — судак, щука, окунь, чехонь, а знамениті остерські рибалки беруть навіть сома й товстолобика.

— А ви, коли буде охота, приїжджайте на пост. Спитаєте, як дядька Олейника знайти, люди розкажуть, а вудки у нас є, то, може, щось вловите, та й відпочинете.

...Не випало мені досі побувати у хатині бакенщиків, що стоїть у лугах, неподалік села Карпилівки, на деснянському березі. Але запрошення вряди-годи згадається — і в уяві постане Десна, човни на березі, вже перекрита хатиною, і, зрозуміло, в негоді над нею в'ється теплий такий, веселий димок, а ввечері, уночі — із вікна світиться вогник у безмежний простір. Видно його на рівнині за кілька кілометрів, і з річки теж далеко видно, і може вийти на нього котрийсь пізній заблукалець і з води, і з суші.

Уява, знаю, мене не зраджує — вогник справді-таки світиться. Хоча й розташований пост за селом і, звісно, що електрики тут немає. Користуються у хатині лампочками й акумуляторами, які ставляться на бакенах і запаса яких (на заміну тим, що вибувають із ладу) саме тут і зберігаються. Отже, зі світлом — усе гаразд, світліть надійно, як бакени над Десною.

Часто, у тихі хвилини роздумів, уявляю, як іду на той вогник поміж високими травами, що сягають у сінокоші роки й до плечей, черевки давно вже зняв, і відчуваю на дотик теплу піщану стежку, і небо стоїть наді мною зоряне, безмежне зоряне небо, і тиша переймає і небо, і світ, і мою душу, ще, мабуть, не зовсім стомлену, здатну приймати велику красу землі й життя.

Може, й забув про мене старий бакенщик, може, відробив своє — не світить вогні на Десні. Все може статися і за недовгий час з немолодою людиною, але пам'ять чи не найбільше береже нас од розчарувань і знову повертає до сподівань на краще.

Отже, виходжу я на той вогник у мріях, хоча все менше часу залишається і мені на мрії.

А, можливо, інколи подумаю: ще встигну, стану колись і сам я бакенщиком, хай старим і сивим, але світлиту вогні на Десні, коситиму сіно в лугах і слухатиму велику тишу неба, землі і води. Можливо, саме таке життя мені й треба було прожити — інше... Хто знає?.. Адже про інше життя мріє кожна людина, хай не зрікаючись власної долі, а тому, що не мріяти вона не може й, долаючи розчарування, поривається до останнього зіграти у світі якусь особливу й нарешті — справжню, єдину й тільки їй

Анатолій СКРИПНИК

ІНШЕ ЖИТТЯ

Спогади

як колись, захоплюєшся її красою і так само віддихаєш перехоплює од свіжості й чистоти плеса, безмежних лугових просторів, що розкинулися повздовж річки од Києва і аж до Новгород-Сіверського, і як давно, так і зараз не можеш збагнути таємниці отого вічного сріблястого марева, яке завжди стоїть над рівнинами Придесення. Можна порівняти його хіба що з першими осінніми туманами, але це — не туман, це якась незбагненна ілюзія зору, марево. Воно завжди нагадує мені про древність польської землі, князівські часи (знову необачний Ігор Святославич збирається на половців!), наче сивина з минулого пливе над землею, і саме з неї, здалося, вплив і мій новий подорожній.

Поки я витав у деснянських маревах, чоловік заглушив мотор, повернув човна, веслами пі-

манітніша, ніж собі уявляв. Слово за словом, коли зупинилися біля чергового бакена і шум мотора стихав, бакенщик повідував мені про інші подробиці своєї роботи.

Човен завжди має бути на ходу. Якщо вчасно пофарбований і не тече, то з ним все гаразд, а от з мотором клопотів не оберешся, за ним треба ока й ока, бо ж найгірше, коли заглухне мотор десь у дорозі, на воді, й доведеться пхати залізного бовдура на веслах, важко й за течією, а проти неї — зовсім біда. Тож бакенщик має бути й тямковитим механіком, і вправним керманічем. Але як би не пильнував за човном, не впадав би за мотором, весла завжди з ним у дорозі, все може трапитися на воді, і найдревніший, ще із часів древнього Єгипту, засіб судноплавства — весло, може стати необхідним будь-якої хвилини.

Має бакенщик свою підзвітну дільницю на річці, десять кілометрів, і на цих десятих кілометрах — сорок бакенів. Сорок вогнів!.. Зрозуміло, бакени — і ті, що показують межі фарватеру, і ходові, по фарватеру, потрібні і вдень, але вночі стають єдиним орієнтиром для тих, хто пливе по Десні. Отже, кожен вогник повинен світити. Тим паче тут, на Десні, де русло повсякчас повертає, вигинається між берегами, а всі повороти на річці (надто ж у темні!) — небезпечні. Прогавив капітан чи рульовий — і пароплав вріжеться у берег, сяде на

ти бакени, застерігаючи ними про зміни фарватеру, тобто позначати ту частину русла, по якій може пройти пароплав, не зачепивши мілководдя.

Нелегко "тягати" бакени. Кожен, разом із якорем, важить близько сімдесяти кілограмів. У човен за один раз можна взяти два — не більше. Щовесни їх треба розставляти на річці, а пізньої осені, коли закінчиться навігація, стягують їх бакенщики на берег, до своїх хаток-постів, де тримають вони і човни, і різноманітний реманент, необхідний для роботи, і відпочивають, і в негоді, повернувшись із річки, відігріваються, просушують робочий одяг. Мокрий же і вимерзлий додому не підеш.

— Вітряга зніметься, — розповідав бакенщик, — дощ сіє, робу одягаєш та й їдеш... Весна починається, тільки крига пішла, я вже готуюсь, мотор рихтую, день-другий, і поїхав. Сезон почався, то все на річці крутишся, аж до холодів. За літо ще вудки у руки не брав!.. А знаєте, — посміхнувся, — воно таки правда, що на старості роботи більшає... Скільки вже того життя лишилося, а роботи все більшає й більшає. І коли її всю поробиш?.. Ось змурував на посту грубку, а дах потік, перекривати треба, вимостили з напарником у прораба бляхи, і знову — робота, і встигнути до дощів треба. Сіна накопив, у стійки покладав, кручусь-кручусь, а перевезти додому ніколи...

Згодився я з турботливим співбесідником, що воно таки-

КУЛЬТ І БЕЗКУЛЬТУР'Я НА ТЛІ ВИБОРІВ

Історія, як наука, існує тільки тому, що майбутнім поколінням доводиться потім розплутувати те, що понаплутували покоління сьогоднішні. Інакше вона була б хронологією.

PR-ТЕХНОЛОГІЯ ЯК ПОГЛЯД

Комерціалізація всіх складових суспільного життя створила в сфері ЗМІ потужну конкуренцію між **совістю і політикою**, між **мораллю і грошима**. Писати правду в Україні стало небезпечно; натомість брехня, котра спирається на грошовитий фундамент, отримала офіційне визнання, як PR-технологія, а отже, невідласто і його носії стали мало не на чолі інформаційного харчування громадян.

У цих умовах поняття плюралізму набуло значення плювалізму (від слова *плювати*), а пошук “смажених фактів” став обов’язком пишучої братії. Тому американську трагедію було сприйнято у багатьох ЗМІ, як знахідку, як чудовий інформаційний привід; такий собі “подарунок долі” для писак-невігласів, які радо почали “розкривати” подію і її наслідки, смакуючи деталі і не шкодуючи прикметників.

Через деякий час читач втомився від повторення цифр про чисельність загиблих, матеріальні втрати компанії і уповільнення темпів розвитку американської економіки. Звик. Проте дехто з газетярів вважав, що тему не вичерпано і її можна продовжувати “доїти” далі.

І тоді з’явилися публікації “аналітиків” з так званим **нетрадиційним поглядом**. В одній із них, розглядаючи причини готовності людей до самопожертви в ім’я ідеї (нехай навіть хибної і злої), автор, змішуючи грішне з праведним, дописався до того, що прівівняв християнство до політичної діяльності:

“Кожна релігійна конфесія... прагне до неподільного панування над душами вірників (так у автора — Є. Г.), над духовним світом якомога більшого числа людей. Сутність прагнень: панувати, керувати, верховодити, порядкувати, розпоряджатися, ватажувати... У цих своїх діях Церква застосовує “неіржавіючу зброю” — гасло про “благо народу”. За ширмою подібних гучних фраз, між тим, проглядається виразно і власний інтерес...”

І все це подається цілком серйозно, з прагненням переконати читача. А пише це, як читаємо поряд із прізвищем автора, заслужений працівник культури України (!). Не знаю, чим він прислужився українській культурі, але можна легко зрозуміти на кого, на чий антиукраїнський інтерес працює цей “нетрадиціоналіст”:

“Якщо партії, зазвичай, не приховують своїх мети, одверто і відкрито проголошують своє намагання прийти до влади, то пастирі релігійних конфесій реалізують своє жадання владарювати над душами людей тонко і потаємно... Не останнє місце посідає величне шикарне оформлення храмів, часто до цього залучаються високопрофесійні митці”.

Отже, завдяки заслуженому для української культури авторові, ми тепер знаємо, що всесвітньо відому перлину архітектури — базиліку св. Петра у Римі зведено не на подяку і хвалу Богу, а для того, щоб “верховодити, панувати і ватажувати”, а Святійший Отець Іван Павло II приїздив в Україну не для благословення нашої землі і її народу, а для “потаємного владарювання над душами.” (!)

НОРМАЛЬНЕ ІДОЛОПОКЛОНІННЯ БЕЗ НАРКОЗАЛЕЖНОСТІ

Коментуючи поведінку бабусі в тро-

А де Божа заповідь “Возлюби ближнього”?

лейбусі, яка перехрестилася, коли проїжджала повз храм, заслужений працівник культури пояснює: *“Вона не може інакше! Бо перебуває в психологічній залежності... Як наркоман, беручи в руку шприц, до якого придивляється...”*

І тут-таки, для підсилення своєї “наркотичної” аналогії, ностальгічно збивається на типовий совєцький жаль: *“...призбута класична формула: “релігія — опіум для народу” — не така вже й хибна...”* (!)

Між іншим, “формула” ця ніяка не класична, а диявольсько-більшовицька, або, якщо більше подобається, — комуністична. І належить вона одіозній і, по своєму, нещасній особі, тіло якої, замість по-людськи поховати, досі використовують на Красній площі у Москві як один з імперіалістичних (а принагідно і комуністичних) символів російської величчя.

Водночас, до кам’яного ідола із зображенням цієї особи на Бессарабській площі в Києві цілком нормальні на перший погляд пані і панове, без видимих ознак наркотичної залежності, продовжують покладати живі квіти. Живі квіти до холодного кам’яного ідола, до “величного шикарного оформлення” якого було “залучено високопрофесійних митців”. Хоча чоловік, з якого цього ідола вирізьбили і культ поклоніння якому “святий” зберігається досі комуністами та “прімкнувшіми к ним”, ніколи в Україні не був, а тільки тим і прославився, що був засновником найпотужнішої за всю історію людства системи державного тероризму, у порівнянні з якою акції Бен Ладена видаються дитячими забавками.

Але шедевром думки заслуженого культуролога, який намагається представити нам культ Бога-Творця як політичне явище, є таке його пояснення фундаментальних догматів християнства:

“... поняття Бог..., рай і тому подібні поняття — суть ідеї, слова, що символізують й уособлюють світлі людські прагнення, надії і сподівання на краще. Ці поняття є елементами внутрішнього світу особи й реально існують лише “там”: у мозку і почуттях. І ніде інде їх не було, немає, не буде і в принципі бути не може.” (!) Чи не правда — до болю знайома категоричність?

Отже, приїхали: “Крой, Ванька, — Бога нет!” Це вже ми чули в сумнозвісну епоху московського більшовизму-тероризму. Під гаслом “релігія — опіум для народу” вони спочатку покидали хрести з храмів, а душпастирів запроторили до ГУЛАГу, а потім безбожно заморили голодом та порозстрілювали десять мільйонів ні в чому не винних людей.

БОГА ВИЗНАЮТЬ ЛИШЕ ТІ, ХТО ХОЧЕ ЖИТИ ПО СОВІСТІ

Звичайно, пан культуролог має право бути атеїстом. Тим більше, що цитує ст.35 Конституції України про відокремленість Церкви від держави. “Бог існує лише у вашому мозку”, — намагається переконати нас заслужений діяч культури України, сподіваючись, можливо, на те, що ми, темні, не читали нашої Конституції.

Бо в Конституції України, одразу після її назви, у преамбулі, стверджується від нашого з вами імені, шановні громадяни, з усією чіткістю, офіційністю і урочистістю: *“... виражаючи суверенну волю народу, ... усвідомлюючи відповідальність перед Богом, власною совістю, попередніми, нинішніми і майбутніми поколіннями...”*

А яке усвідомлення, яку відповідальність і перед ким нам нав’язує цей “нетрадиціоналіст”? Шило з мішка вилазить наприкінці: *“...не можна побудувати досконалого суспільства на основі неправди, якою, по суті, були і є різноманітні релігійні міфи... людиною високої духовності може бути і атеїст. Наближаються вибори до Верховної Ради...”* (підкреслення моє — Є. Г.)

О! Нарешті стає зрозуміло, в чому справа. Адже наближаються вибори до українського парламенту, а серед кандидатів є віруючі. Залишимо на совісті “культуролога” його занадто своєрідне використання слова *правда*. Головне, що він вважає, що “людиною високої духовності може бути й атеїст”.

А тут тобі Віктор Ющенко і Юлія Тимошенко, інші відомі в Україні і світі особи, що претендують на місце в парламенті, — якраз люди віруючі. Усвідомлюють відповідальність перед Богом. Але, виявляється, що Бог, як вважає заслужений культуролог, існує не на Небі, а лише у голові релігійних фанатів, а отже людей, м’яко кажучи, несповна розуму.

Між тим, об’єктивно існує Декалог — десять Заповідей Божих. У цих заповідях немає жодних конфесій і жодної політики. Вдумайтеся: вся юриспруденція (а вона всуціль атеїстична), з її кодексами, енциклопедіями і навчальними закладами, потужні правоохоронні системи, суди, прокуратура і в’язниці існують лише з однієї простої причини: люди не дотримуються Божих Заповідей.

Причому, не дотримуються не тільки ті, хто краде і вбиває, а й ті, хто їх ловить і судить. А тому частенько буває, що й не дуже ловлять, натомість нерідко переслідують невинних. За правом безбожників.

Охоронці права (правоохоронці!) пору-

шують право не тому, що погано вчилися у юридичних вузах, а тому, що Декалог не є для них Законом. Щоб абсолютний Закон Божий панував над недосконалими людськими кодексами, треба його вивчати ще в початковій школі. Бо це є справа моралі та особистих переконань, а не юриспруденції.

Свідомо не називаю прізвища заслуженого працівника культури України, який, зачепивши тему ісламських камікадзе на тлі американської трагедії, силувався викликати у читачів недовіру щодо віруючих кандидатів до ВР. Давайте дамо йому шанс подумати і — може, дасть Бог — дійти до **правди**, а не її облудного сурогату.

ХТО, КОГО І КУДИ “ПРОСУВАЄ”

Газету із зацитованою тут статтею було кинуто майже до кожної поштової скриньки нашого будинку. Тираж цього номера газети — у порушення Закону “Про засоби масової інформації (пресу)” — не зазначено. Натомість зазначено першого засновника газети — секретаріат Кабінету міністрів України. А поруч — традиційне: “Точка зору авторів може не збігатися з позицією редакції.” Отака вона — відповідальність. І перед Богом, і професійна.

Тож нащадкам-історикам буде що розплутувати з нашої нинішньої плутанини. Особливо у царині культури, де набралось дуже багато заслужених, чії знання межують із тим самим невідластом, котре постійно удосконалюється.

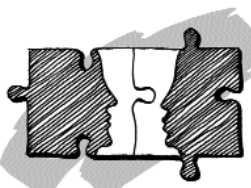
Адже достовірно відомо, що 2002 рік цілком офіційно оголошено в Росії роком України. Активну участь у реалізації планів Кремля (а нині ці плани щодо України — так само, як і факти впродовж століть — що завжди мають односторонню і цілком незмінну спрямованість) беруть ... українські урядовці (!) Причому, з досить чітко виражених промосковських позицій.

Зокрема, державний секретар Кабміну України В. Яцуба у доповідній записці від 24.10.01 № 1537997/97 на ім’я прем’єр-міністра А. Кінаха пропонує “працювати над подальшим просуванням питання про автономію УПЦ” (тобто тієї російської Церкви в Україні, яка “сором’язливо” викреслила літери МП зі своєї скороченої назви, щоб пересічному українцеві не впадало в очі, що це п’ята колона московського патріархату).

Серед інших заходів, відповідальний урядовець В. Яцуба вважає за доцільне “ініціювати будівництво спільного українсько-російського храму”. Отак, крок за кроком, через “спільні” економічні простори, “спільні” військові навчання, “спільні” полігони на території України, “спільні” підприємства (не кажучи вже про російські полігони, російські підприємства і майно, російські збройні сили, російських “радників-іміджмейкерів”, російські ЗМІ, російських гастролерів тощо — все це на території України), за допомогою спільної — без лапок — діяльності наших урядовців, у всіх на очах відбувається ліквідація української державності.

У цьому контексті зацитована вище стаття заслуженого культуролога з’явилася на шпальтах урядового видання цілком закономірно. А тому питання про те, чи збігається точка зору автора з позицією газети (як і з позицією Кабміну) тут уже не стоїть. Так само, як тут не стоїть питання про дотримання ст.35 Конституції України про відокремленість Церкви від держави. Тим більше, коли ця Церква є московською. Не стоїть питання, бо вже є відповідь реальними справами.

Євген ҐОЛИБАРД

РОСІЯ ВИЗНАЛА ПОЛЬЩУ. УКРАЇНУ, ВОЧЕВИДЬ, — НІ

ЗА ЧУТКАМИ І НАСПРАВДІ

Дводенний саміт Польща-Росія, без перебільшення, став чи не найвизначнішою подією січня в Європі і може мати серйозні наслідки, передусім — економічні, для

ВАРШАВСЬКІ ЗУСТРІЧІ

Російський президент В. Путін, успішно використовуючи міжнародну кон'юнктуру боротьби проти тероризму, без страху й сумніву "мочить" і "зачищає" (тобто остаточно добиває) Чеченію, не приховуючи своїх імперіалістичних намірів відновити "велику Росію" на постсовєцькому просторі (поступово їх реалізуючи, ба! — навіть за гімн Росії взяв гімн СРСР) — це вже, саме по собі, цікаве явище сучасної дипломатії.

Політичний аспект спільної дводенної роботи двох президентів — Александра Квашньєвського й Володимира Путіна — досить докладно висвітлено на сторінках української і світової преси. Якщо коротко, — В. Путіну вдалося зміцнити в очах міжнародної спільноти свій імідж прагматика, тобто державного діяча, який у кожній ситуації прагне знайти гнучке рішення в інтересах своєї країни.

Тому він у Варшаві намагався отримати гарантії, що вступ Польщі до ЄС не стане на перешкоді реалізації політичних і економічних намагань Москви.

У розмовах на господарчі теми російська сторона підтвердила свою зацікавленість у тому, щоб нова нитка газопроводу до Словаччини й Німеччини будувалася на польській території, тобто в обхід України.

Варто нагадати з цього приводу, що деякі ЗМІ (у тому числі й українські) ще напередодні прибуття російського президента до Польщі і, очевидно, сприймаючи бажане за дійсне, поспішили подати інформацію про начебто вже досягнуту російсько-польську домовленість про будівництво газопроводу в обхід України.

НАША СПРАВА — ТРУБА

Як відомо, обмін думками й переговорами з цього питання ведуться впродовж майже трьох років, але з одним результатом: Польща постійно й послідовно боронить інтереси України, тоді як українське керівництво фактично робить так, щоб ця труба нас таки ominула.

Наразі, це питання знову залишилося відкритим, бо польська сторона своєї згоди ще не дала. Більше того, польський прем'єр-міністр Л. Міллер заявив В. Путіну, що Польща пропонує переглянути раніше укладені контракти на постачання російського газу до Польщі в бік зменшення обсягів, даючи тим також зрозуміти, що другу нитку

ла великий інформаційний блок матеріалів про саміт під виразним і відвертим заголовком: "Добра атмосфера, мало конкретних справ".

Зокрема, залишилося невирішеним питання про зменшення поставок російського газу і обслуговування ямалського газопроводу. Порозуміння в цій справі перенесено на кінець лютого. Президент В. Путін пообіцяв урівноважити торговельний баланс, який поки що у стосунках між обома країнами здійснюється з величезним від'ємним сальдо для Польщі.

На форумі підприємців Польщі і Росії в Познані багато говорилося про те, що саме необхідно зробити для розвитку співпраці у сфері економіки, але реально було ли-

ризм між обома країнами. Створено міжурядовий Комітет стратегії польсько-російської співпраці на чолі з міністрами закордонних справ обох країн. Завдання цього органу — готувати регулярні зустрічі прем'єр-міністрів Польщі й Росії, що мають відбуватися не рідше двох разів на рік.

АРХИТЕКТУРА ЖЕСТІВ

З усього цього можна зробити простий висновок, що "прагматичний" В. Путін вживає активних заходів щодо перенесення акцентів конкретного партнерського співробітництва із Заходом (зокрема в господарчій сфері) на Польщу, визнаючи факт її остаточного усамостійнення і звільнення з-під імперських амбіцій і сфери впливу Москви.

Водночас, Кремль намагається розіграти українську карту, цінність якої на тлі останніх активних кроків російської дипломатії у Вашингтоні, Парижі і Середній Азії відчутно падає.

Перед відльотом з Варшави, після покладання квітів на військовому цвинтарі Радянської Армії, президент Росії потиснув руки ветеранам, котрі брали участь у боях проти фашистів на території Польщі. Тут він сфотографувався з кожним, хто його попросив про це. Колишній парашутистці-десантниці Яніні Дуда російський президент потиснув руку навіть двічі: на привітання, а потім — на прощання. "Не митиму руку", — сказала пані Дуда.

Серед інших публічних вчинків В. Путіна варшавська преса звертає увагу на покладення ним вінків до пам'ятника Польської Підпільної Держави і Армії Крайової у Варшаві, а також ушанування пам'яті біля монументу Жертв Червня 1956 року в Познані.

Під час обіду в ресторані на Старому Ринку в Познані А. Квашньєвський і В. Путін з'їли джур старопольський (різновид супу), салат з телятиною в соусі, качку з картопляними галушками, вінегрет і пиво.

Президент В. Путін поінформував, що він вважає можливим обговорити питання про відшкодування втрат польським жертвам сталінських репресій. Про це він сказав також під час виступу в Сеймі. Вирішено скликати двосторонню групу експертів, які ще мають обговорити відкрите питання

газопроводу доцільніше тягнути через Україну.

Як на підтвердження цього, того ж дня було проведено персональні зміни в керівництві АТ "ЄвроПольГаз", котре на території Польщі експлуатує першу нитку ямалського газопроводу, в будівництво якого російський "Газпром" вклав 1,3 млрд. доларів США і ще стільки ж планує інвестувати в прокладання другої нитки.

Наступного дня, після закінчення візиту В. Путіна, газета "Rzeczpospolita" пода-

ше попередньо домовлено про інвестування польською стороною 40 млн. доларів США в комплекс для складання польських автобусів "Автосан" у Калінінграді, а також запрошено польські фірми до будівництва електровні в цьому, нині російському, місті.

Підписано угоду про зменшення ставок сплати за проліт польських літаків над територією Росії (що надає можливість польським авіакомпаніям відкрити рейси на Далекий Схід), а також про розвиток ту-

ПРО І КОНТРА

М'яко кажучи, нечемна стаття п. Є. Голибарда "Упродовж десяти років співає не той гімн" ("Слово Просвіти", 2002, січня) починається образливими словами для української нації, яка нібито "перебуває зараз у підлітковому стані". Щоправда, від "святих отців" українського територіального відділення Московської православної церкви можна почути ще й не такі "компліменти" на адресу України та українців. Але ж то очевидні вороги, які за основну мету мають дальшу денационалізацію нашого народу з розчиненням його держави в "слов'янському братстві". А пан Голибард начебто вболіває за Україну, яка "помирає, бо у бідних українців розуму немає". (Мабуть, таки немає, якщо дозволяємо у своїй хаті так плювати собі межі очі!)

"Ще не вмерла України слава, і воля" — справді загальноукраїнський національний гімн, бо його слова написав наддніпрянець Павло Чубинський, а музику — галичанин Михайло Вербицький. Написали ще тоді, коли наша країна була поділена кордонами чужих держав. З цим гімном українці багатьох поколінь сиділи по в'язницях, каралися на каторгах, воювали і вмирали за волю Батьків-

щини. Недаремно всі загарбники нашої землі ненавиділи той гімн і всіляко намагалися принизити його. Так само, як і наш небесно-золотий прапор та священний герб-тризуб.

У незалежній (хай поки що тільки юридично) Україні "Ще не вмерла...", блакитно-жовтий прапор і тризуб стали державними символами. У цих символів, як і в самої незалежної України, багато опонентів, недоброзичливців, а то й відвертих ворогів навіть усередині країни, навіть у владних структурах.

До таких недоброзичливців (хотів він того чи не хотів) приєднався й п. Голибард. Він перекидає думки автора тексту гімну — видатного українського етнографа й фольклориста, дозволяючи собі "оцінні" вислови на кшталт "зазобнував українців", "безглузде пророцтво", "гороскопічне базікання" тощо. Про філологічну ерудицію самовпевненого критика свідчить, наприклад, його твердження, що роса випаровується під сонцем, "а на сонці її просто не буває" (про рядки "Згинуть наші

воріженьки, Як роса на сонці"). Таж кожному, хто володіє українською мовою, відомі вислови: **спектися на сонці, засмагати на сонці** й под. Це ж не означає, що хтось поліз на сонце і спікся. Можна навести приклади з творів класиків української літератури: "Сушаться на сонці грушки й яблука" (Марко Вовчок); "Шия в нього по-дівоному красива, ніжна й біла, наче він ніколи не виходить з цієї землянки на сонце" (Олесь Гончар). Чи ці автори були невинні в нашій мові, як і (на думку Є. Голибарда) Павло Чубинський?

Щодо **воріженьків**, то є такий стилістичний засіб: до несприятливої основи приєднують суфікс пестливості, висловлюючи не захоплення, не прихильність, а гумористичне, іронічне чи сатиричне ставлення до когось або до чогось (наразі до ворогів). Порівняймо: **прокурорчик, ідейка, теорійка** тощо. Не знаю, чи п. Голибард не вивчав стилістики, чи погано засвоїв її.

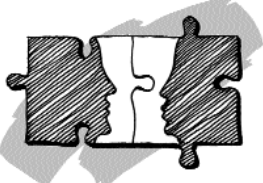
Радить п. Голибард українцям повчитися в інших народів складання гімнів. Ось хоч би в поляків. Наводячи строфу з поль-

ського гімну, Є. Голибард або свідомо, або через брак знань у польській мові подає неточний переклад її: "Якщо ми живі, То Польща не загинула"... Насправді польський гімн починається так:

"Ще Польща не загинула (не зникла), Якщо ми живемо". Отже, початок майже такий самий, як і в гімну українського. То чи варто так шпетити українців? Вірш "Мазурка Домбровського", що став національним гімном Польщі, Юзеф Вибицький написав 1797 року, коли патріотично налаштовані діячі польської еміграції на чолі з генералом Домбровським почали формувати на півночі Італії військові загони, щоб боротися за визволення Польщі.

Стосовно німецького гімну можна цілком погодитися з п. Голибардом: "Німеччина, Німеччина — понад усе!" Але ми маємо свій гімн, тож не будемо позичати ідей у німців. Можна порадити п. Голибардові ознайомитися з гімнами інших народів. Гімн Греції (текст якого Діонісій Соломос написав у першій третині XIX століття, під час боротьби грецького на-

ВЕЛИЧ НАЦІОНАЛЬНОГО

ня масового вбивства польських громадян російським НКВД у Катині і вимогу Польщі про визнання поляків репресованою нацією.

УКРАЇНЦІ — НЕРЕПРЕСОВАНА НАЦІЯ?

Однією із зацікавлених організацій тут виступає Спілка Сибіряків Польщі, яка ще 10 років тому налічувала близько 100 тисяч колишніх репресованих радянською владою, а нині — менше 50 тисяч осіб, з інтенсивно нарощуваною смертністю за віком. Так що невдовзі нікому буде сподіватися на матеріальне втілення цього красивого жесту прагматичного В. Путіна.

Польща (на відміну од України, в якій московсько-більшовицька зараза гнобила людей не сотнями тисяч, а десятками мільйонів) уже кілька разів упродовж останніх десяти років порушувала питання про відшкодування втрат полякам, постраждалим від совєцького режиму.

Натомість Україна, її малоукраїнське (якщо б не сказати великоросійське — бо, по суті, найбільше піклується про захист інтересів Росії) керівництво досі робить вигляд, що не помічає процесів встановлення правди та відновлення історичної справедливості в Європі і світі.

Австрія і Німеччина виплачують компенсації громадянам, які постраждали в період фашизму, в тому числі примусово працюючи на гітлерівську машину. Швейцарія повертає кошти і цінності, загарбані гітлерівцями у євреїв. Подібні процеси відшкодувань відбуваються в інших країнах.

При цьому, весь світ знає про десятки мільйонів невинних жертв більшовицько-комуністичного (а по суті — московсько-російського) геноциду в Україні. І світ не перестає дивуватися вочевидь злочинному замовчуванню цього факту українським урядом у відносинах з Росією та відсутності цілком справедливих вимог компенсації для постраждалих українських громадян.

Депутати польського Сейму, перед якими виступав В. Путін, так потужно обурилися тим, що президент Росії категорично відмовився поставити знак рівності між гітлерівським і сталінським тоталітаризмами, що він був змушений різко змінити тон виступу і визнати кривди, вчинені режимом Сталіна.

Українські парламентарії, як відомо, навіть не ставили подібних запитань. Так що невизнання Москвою українців як репресованої нації не стоїть на перешкоді подальшим репресіям.

Бо росіяни завжди визнають і шанують права лише тих, хто сам себе шанує і вимагає шанобливого ставлення до себе з боку інших.

• **Євген ГОЛИБАРД**

ХТО ДОЖИВЕ — ТОМУ ЩОСЬ ПОВЕРНУТЬ

ФАКТ І КОМЕНТАР

Дійсно, нерідко доводиться чути: держава у нас бідна, держава повинна, держава не може, держава захистить, держава пограбувала...

Та немає такої особи — ДЕРЖАВА. Немає! Натомість, є конкретний державний чиновник-виконавець.

Якщо в касі держави немає грошей, то це зовсім не означає, що держава бідна, а тільки те, що державний чиновник багатий. Бо хоч і називає себе державним службовцем, але служить, переважно, собі.

І тому не держава пограбувала громадян — вкладників державного Ощадбанку, а конкретні чиновники, які протягом однієї ночі віддали гроші українських громадян у Росію.

І от уже десяток років обурюється народ, а конкретних винних цієї очевидної афери століття досі не названо, нікого за цей злочин не покарано, ніхто перед народом за це паскудство не вибачився, а справу просто "зам'яли для ясності", щоб не виносити сміття з великої номенклатурної хати, в якій наш печерський пагорб — це лише її маленький закуток.

А коли досі не оприлюднили правди, то це означає, що досі торжествує брехня. І тому громадяни, які протягом одного дня втратили нажите роками тяжкої праці, відходять на той світ один за одним, так і не отримавши жодної компенсації — ані моральної, ані матеріальної.

Раптом — промінчик світла у темряві безнадії: Верховна Рада України одним з перших у Новому році приймає Закон "Про державні гарантії компенсації вкладів громадян України". Закон поширюється на вкладників Ощадбанку СССР та "Укрдержстраху", котрі поклали свої гроші до цих установ до 1 січня 1992 року.

Згідно з цим Законом, уряд (тобто конкретно Кабінет міністрів України) повинен повністю розрахуватися з вкладниками протягом 13 років. Повністю розрахуватися означало б виплатити громадянам України 130 млрд. грн.! Тобто майже три повних річних бюджети держави.

Нагадаємо, що загальна сума доходів державного бюджету України на 2002 рік становить 44,3 млрд. грн., а кошти, призначені для розрахунку з вкладниками в цьому році, визначено в розмірі 0,5 млрд. грн.,

Чув, що нарешті нам повернуть украдені державою гроші в Ощадбанку. Пішов у Ощадбанк, а там ніхто нічого толком не може пояснити.

Федір Солоденко, м. Ірпінь, Київська обл.

тобто в 260 разів менше, ніж необхідно для повернення вкладникам усієї суми, нагробованої "державою".

Як вважають деякі аналітики, цей Закон з'явився не тому, що з'явилися достатні фінансові можливості для виконання державою своїх зобов'язань, а тому, що деякі надто прискіпливі громадяни вже бомбардують позовами з вимогою повернення своїх заощаджень не тільки вітчизняні судові інстанції, а й відповідні установи Брюсселя і Страсбурга. А це дещо перешкоджає підтримувати імідж демократів і реформаторів над Дніпром. Отже, Закон з'явився.

Хоча, що це означає — з'явився? Поки що він, після прийняття Верховною Радою, знаходиться у нашого Президента—

фото О. Кутляметова

гаранта. І, навіть, якщо Леонід Данилович підпишуть цей доленосний нормативний акт, то далі почнеться найцікавіше, якщо не найсмішніше.

Бо якщо у вас "на книжці" 1000 грн., вам мають виплатити гроші за першою вимогою і в повному обсязі; якщо хтось мав суму внеску 1490 грн., йому так само одразу повернуть майже 1200 грн.; якщо у вас на рахунку 2490 грн., повернуть за першою вимогою майже 1500 грн.; якщо 2510 грн., повернуть одразу тільки 1004 грн.; якщо "на книжці" — 4950 грн., повернуть 1950 грн., а якщо 5050 грн., — тільки 1010 грн.; якщо у вас 7900 грн., повернуть 1580 грн., а якщо 8020 грн., — 1200 грн. І т. д. Якщо хтось мав на рахунку

14500 грн., може одразу отримати 1450 грн., а якщо 15100 грн., то тільки 755 грн., тобто майже вдвічі менше.

Отака цікава ступінчаста арифметика. Але й це ще не все, бо по-перше, Кабмін ще має встановити черговість розрахунків з різними групами вкладників, а по-друге, Закон дозволяє вкладникові (а фактично заохочує його) половину належної йому суми отримувати грошима, а другу — зараховувати в оплату за житлово-комунальні послуги.

Тобто у підтексті Закону бачимо погано приховане намагання його авторів, значною мірою, замінити нормальну виплату особистих грошей громадян сурогатним безгрошовим взаємозаліком. За попередніми розрахунками, держава може "зеконномити" на цьому до 30 млрд. грн.

Але ми вже знаємо, що за словом *державна* стоять звичайні собі чиновники. І якщо вони "зеконномлять" вищезазначену суму, не виплачену власникам вкладів, то кому вони її виплатять?

До того ж, є ще один нюанс. Упродовж десяти років реальні гроші кожного вкладника, хоча й були пограбовані, але знаходилися в обороті, давали прибуток, а отже, мали приростати процентами. Якщо у вкладника станом на 1 січня 1992 року було на рахунку, наприклад, 2000 грн. (у даному випадку маємо факт довгострокового вкладу, а отже, можемо прийняти, як мінімум, 12 % річних), то впродовж 10 років сума вкладу збільшиться до 6211,69 грн.

Чи хоч якось (і як саме) будуть враховувати в Ощадбанку ці реалії розрахунків? Відповідь на це питання гасне у глухих кутах чиновного лабіринту інструкцій, що супроводжуватимуть виконання Закону. Гасне так само, як і відповідь на питання: хто був автором і співавтором пограбування українського народу на 130 млрд. грн.?

Стефан КОСТКА

ГІМНУ

роду за визволення з турецького ярма) починається так: "Впізнаю тебе (волю — О. П.) з удару Твого грізного меча. Впізнаю тебе з погляду. Яким ти силоміць краєш землю". А в національному гімні Франції "Марсельєзі" (автор — військовий інженер Руже де Ліль, написано 1792 р.) є такі слова: "Кривавий прапор піднято... Крокуймо, щоб нечиста кров (королів та інших тиранів — О. П.) Заповнила наші борозни"...

Польща впевнено повернулася до Європи й співає свій гімн на рідній землі, а не в поході з Італії. Греція вже понад півтора століття вільна, хоч і втратила багато своїх земель і найбільшу перлину візантійської доби — Константинополь. Франція давно позбулася екстремізму революцій XVIII — XIX століть. З погляду сучасних реалій багато чого в текстах гімнів цих та інших країн застаріло, якщо підходити формально. Але в тому й річ, що національні символи не старіють. Вони постають у певні моменти історії кожного народу і залишаються з ним назавжди (якщо цей на-

років тому його пропозиції писати слово **гривня** через Г: **гривня**.

Міняли й міняють слова в гімні тільки діячі Московської імперії царських, більшовицьких та післябільшовицьких часів. А юридично незалежна Україна стане ж колись незалежною й фактично. І тоді всі українці з гордістю співатимуть слова свого гімну: "В ріднім краю панувати не дамо нікому", радіючи з того, що віковична мрія народу стала дійсністю.

Олександр ПОНОМАРІВ,
заступник голови

Всеукраїнського товариства
"Просвіта" ім. Тараса Шевченка

ВІДГУКИ ЧИТАЧІВ

«...СПІВАЄМО НЕ ТОЙ ГІМН»

Цікавий допис отримала наша редакція з Криму на публікацію в ч. 2 (119) від 11 січня 2002 року:

Приємно було прочитати статтю зі здоровим глуздом. Цілком поділяю думки автора. Дійсно, не треба плакатися над негараздами в державі, не треба чекати, коли "усміхнеться доля" і милуватися "вороженьками", або породжувати сумніви щодо "панування у своїй сторонці".

На мій погляд, гімн повинен відбивати те, що прославляє мою країну, чим варто пишатися. Гімн має бути як урочиста молитва: в душі сили, могутності, піднесення почуття гордості за свою державу, має зміцнювати впевненість у майбутньому, свідчити про нашу історичну й національну свідомість.

Пропоную свій варіант тексту (зі збереженням мелодії М. Вербицького):

**Квітне наша Україна, її слава й воля!
Вже нам, браття-українці, усміхну-
лась доля.
Хай бояться вороги нас, як темрява**

**— сонця,
Ми тепер пануєм, браття, у своїй
сторонці!**

**Душу й тіло ми положим за нашу
свободу;**

**Весь світ знає, що ми, браття, ко-
зацького роду.**

**Бережімо, браття, волю від Сяну до
Дону,**

**В ріднім краю панувати не дамо ні-
кому.**

**Чорне море всміхається, дід Дніпро
радіє,**

**Що у вільній Україні доленька рясніє.
Душу й тіло ми положим за нашу
свободу;**

**Весь світ знає, що ми, браття, ко-
зацького роду.**

Не претендую на останнє слово, але гадаю, що він може стати поштовхом чи прикладом для більш досконалого твору.

Людвіг Дмитрович ПУХТЯР,

м. Севастополь

ЄДНІСТЬ, ЯКОЮ МАРИМО

ДЕМОГРАФІЯ

За даними МОЗ, у 1996 – 2000 роках смертність населення в Україні певною мірою стабілізувалась, а народжуваність продовжувала зменшуватись і вже в 1998 році дорівнювала 8,3 на 1000 осіб (у 2000 році — 7,8). Зниження її призвело й до низьких показників відтворення населення. Сумарний показник народжуваності в 1999 році дорівнював 1,19, тобто одна жінка протягом дітородного віку народжує в середньому 1,19 дитини, а для підтримки стабільного відтворення цей показник має бути 2 дитини й більше.

Світова демографічна ситуація теж характеризується зниженням народжуваності, щоправда, воно супроводжується підвищенням середньої тривалості життя, чого не спостерігаємо в Україні. Навпаки, середня тривалість життя у нас помітно зменшилася: у чоловіків — на 4,9 року, а в жінок — на 2,6 року. Протягом 1996 – 2000 рр. спостерігалось певне підвищення середньої тривалості життя (на 0,8 року) — виживав найміцніший прошарок. За рахунок цього чинника смертність деякий час може бути нижчою, ніж у попередні роки. Так, середня тривалість життя чоловіків у 1999 році становила 63,3 року, а жінок — 74 роки. Отож, ми відстали за цим показником від розвинених країн Європи на 9, а від Японії — на 12 років. До того ж у нас щорічно зменшується кількість українців (і дані останнього перепису підтверджують цей факт) на 450 тис. осіб. Але чи входять у цю кількість сотні тисяч жінок репродуктивного віку, що перебувають за кордоном на нелегальному становищі?

Рік у рік зменшується й питома вага дітей, що зумовлено не тільки низькою народжуваністю, а й високою смертністю немовлят, особливо порівняно з розвинутими країнами Європи. Дитяча смертність позаторік в Україні становила 12,8 на 1000 новонароджених. Зменшується також питома вага осіб працездатного віку — як через зменшення кількості молоді, так і внаслідок підвищення рівня смертності працездатного населення, особливо за рахунок нещасних випадків, отруєнь і травм, що становлять третину (31,3%) усіх летальних випадків.

Суттєвий занепад природного приросту на тлі низьких показників відтворення людності, зменшення питомої ваги дітей та молоді, негативні показники демографічного навантаження та міграційних процесів не тільки призвели до сучасної демографічної кризи, що бере початок у 80-х, а й унеможливають поліпшення ситуації у найближчі 10–20 років. Так, унеможливають, якщо держава не вдається до термінових заходів. Адже її економічне зростання безпосередньо пов'язане з чисельністю та складом населення. Отже, мусимо розірвати зачароване коло — слабка економіка посилює демографічну кризу, а демографічна криза заважає розвитку економіки. Тобто проблема лежить у площині соціально-економічного розв'язання: підтримку передусім має отримувати молодь, саме на неї лягає тягар як економічних, так і демографічних проблем. Тільки в цьому разі держава дбатиме про належну суспільну стабільність, — вкладаючи гроші в конкретних гарантів свого майбутнього.

ЗДОРОВ'Я

На жаль, охорона здоров'я нагадує нібито життя у віртуальному світі — діє ніби й достатня кількість клінік, лікарень, маємо й фахівців, — яким ціни нема, але, обертаючись навколо чорної дірки держбюджету, все це господарство зненацька втрачає належний йому статус: лікарська мораль подеколи нездатна дати відсіч аморальному безгрошів'ю. Та й важко уявити хірурга перед операцією, котрий ледве стоїть на ногах... Яка з нього користь?

Зрештою, збереження належного стану здоров'я населення, особливо декретова-

фото О. Ващенко

Асоціативний ряд — у кожного свій...

них груп, — завжди перебувало в компетенції МОЗ. Але правда й те, що саме система охорони здоров'я та й усе наше суспільство потребують невідкладного лікування. Можливо, що й болісного...

Хіба мало чуємо сьогодні повідомлень про викиди газу, нафти, про випадки розливу ртуті чи кримінального радіаційного забруднення нашого довкілля? Хіба не зрозуміло й після Чорнобильського катастрофізму, що саме людина становить найбільшу загрозу не тільки для природи, але й для власного існування? Та, змагаючись із техногенними відходами, що заповнили довкілля, чи збагнемо нарешті, що мусимо відмовитись од споживацького способу життя — хижацької експлуатації Землі та її надр?

Як найважливішим завданням медицини є зменшення всіх типів шкідливих факторів, що справляють деформацію хромосом, так найголовнішою проблемою економіки — ще позавчора! — стало відповідати вимогам екології. Але завдання всіх завдань і поколінь українців полягає в протистоянні поширенню генетичних захворювань, — йдеться ж бо про врятування гено типу нації. Генетично успадковане захворювання неможливо вилікувати — в цьому разі хворіють усі клітини організму. Йому можна лишень запобігти, перериваючи або не допускаючи вагітність за фатальних спадкових генетичних ушкоджень. Як відомо, до цього засобу найчастіше й вдаються лікарі, хоча це й палиця на два кінці — саме вона й б'є нас, постчорнобильців, найвідчутніше. Та й чи правомірно дбати про фізичне здоров'я на шкоду здоров'ю духовному? І чи не є спадкові генетичні ушкодження наслідком саме духовних хвороб роду, народу, людства?

А що можна сказати про способи лікування пересічного українця чи ефектив-

ність сучасних ліків? Дедалі більше насторожує спонтанне засилля найрізноманітніших імпортованих лікувальних засобів, які подеколи боляче б'ють не тільки по гаманцю, а й по життєво важливих людських органах. До того ж лікарі ніяк не зійдуться на тому, що саме — благо чи зло — несуть нам усе нові й нові ліки. Зокрема, до прикладу, й цинк — допомагає боротися із застудою чи прирікає недужого на ще непередбачувані страждання? За повідомленням досить авторитетної "Сайєнс ньюс", у ході нещодавнього дослідження нібито виявилось, що вживання цинкових пігулок у початковій стадії застуди скорочує тривалість хвороби майже наполовину. Щоправда, у декотрих обстежуваних, які вживали цинкові пігулки, спостерігалися й такі побічні явища, як закрепи, сухість у роті... Але чи не були вони, ці побічні ефекти, наслідком глибоких процесів у хворому організмі? Подібне становище склалося і з уживанням антибіотиків: ніби й досвідчені лікарі радять лікуватися ними при застуді. Хоча завдання антибіотиків полягає в цілком конкретному знешкодженні інфекції. Зрештою, погоду на ринку медикаментів диктують радше фінансові інтереси фармацевтичних концернів і фірм, а не здоров'я людини й нації.

ЦІНА

Мабуть, Ви неодноразово замислювалися над багатолітністю цієї проблеми, шановний друже. Але доки рівень нашої громадянської свідомості визначатимуть інтереси відомчих та інших кланів, які й не мислять існування без узурпації права на істину в останній інстанції, ситуація лиш ускладнюватиметься. Надавши їм змогу розподілити між собою позірну відповідальність за землю, воду, повітря, надра,

здоров'я тощо, ми тим самим погодилися на роздрібнення правди про світ заради примарної зручності, що — традиційно — навіть обіцяла вигоду. Але дрібні, суто відомчі "правди", які завжди спиралися на "справну" цифру задля наперед не тільки визначеного, але й комусь потрібного результату, неспроможні були стати суспільно цільною Правдою саме тому, що суперечили елементарній цільності пізнання. До того ж вони заздалегідь ігнорували "міру всіх речей", — правда, підпорядкована певним інтересам, визнає тільки слухняного виконавця її намірів, а не мислячого партнера.

Чому ж сталося саме так? Адже 1929 року визначний філософ і богослов П. О. Флоренський у листі до першого президента АН України В. І. Вернадського підкреслював, що будь-які механічні моделі — не що інше, як надбудова над застарілою формою господарювання, що вони суспільно й економічно шкідливі, бо ведуть до реакційної економічної думки, а отже — спотворюють і затримують розвиток промисловості. Уже тоді передова наукова думка переконувала, що "промисловість майбутнього, і можливо, близького майбутнього стане біопромисловістю, що за електротехнікою, яка майже замінила паротехніку, йде біотехніка, і що, у відповідності з цим, хімія і фізика будуть перебудовані, як біохімія й біофізика" ("Переписка В. І. Вернадського і П. О. Флоренського", "Новый мир", № 2-89).

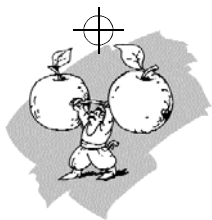
Ще майже 75 літ тому в суспільстві й науці могла розпочатися та грандіозна енергетична перебудова, яка винесла б екологію і, безперечно, економіку на рівень якісно відмінний од нинішнього. Та вульгарне розуміння діалектики — з одного боку і печерне прагнення підкорювати й визискувати — з другого внесли надто жорсткі корективи в розвиток як нашого суспільства, так і всієї цивілізації... Альтернатива атомній бомбі — атомна енергетика — видавалася індульгенцією, перед якою і найтяжчі гріхи — аби щия. І лишень енергетична криза 70–80-х років примусила — не схаменутися, ні — "полапати в гаманці". Адже ще з позаминулого століття панівна економічна думка диктувала, що кожен відсоток приросту суспільного продукту відповідає відсотковій приросту споживання енергії та енергоресурсів. Аж насправді виявилось, що промислова віддача в розвинутих країнах зростає саме при скороченні енергоспоживання! Що саме культура експлуатації життєвих енергоресурсів домінує при визначенні кардинальних засад цивілізації.

Культура має визначати і ставлення одне до одного — чи належно пошанована Та, що дає життя? І чи не тут маємо шукати розв'язку всіх наших проблем?

Справді, не можемо називатися цивілізованим суспільством доти, доки сповідуємо утилітаризацію природи, визначаючи, що вода — для ТЕС, ГЕС, кораблів і АЕС, повітря — для снарядів і літаків, земля — для машин і механізмів, ліс — для лісопильних заводів і целюлозних комбінатів тощо. Світ надто єдиний, аби дробити його по галузевих та відомчих шухлядах, зовсім не дбаючи про заповідане нам цільне біосферне знання. Істинне знання про світ, запевняли ще древні, — неподільне. І тільки синтез його спроможний дати нам відповідь на питання, що є цей світ, як виникли й організувалися біо- і ноосфера та якою має бути наука про людину — в сенсі планетарно-космічного явища. Адже, віддавши перевагу фізико-технічній науці перед біосферною, ми щойно збагнули, що опинилися перед не просто екологічною — генетичною катастрофою!

Отже, йдеться не тільки про майбутнє якогось одного народу — про існування всього людства, що не бажає відмовитись од миттєвих вигод, хоча й усвідомлює: споживацьке ставлення до Святих Заповідей позбавляє майбутнього, знецінюючи його божественну суть.

• **Віктор ГРАБОВСЬКИЙ**

СПИТАЙ СЕБЕ, ЧИ ТИ РОЗУМНИЙ

Уже давно немає черг за цигарками. А шкода, бо ті черги були не тільки організуючою ланкою для терплячих громадян першого періоду гальмування перебудови та відкритими дискусійними клубами, а й осередками, що давали справжній виховний ефект.

Щоб це зрозуміти, досить було подивитися на те, як уся довга черга зосереджено й напружено мовчить. У такому мовчанні відбивається велика сила солідарності курців, міцність, стабільність і серйозність їх заздалегідь обдуманих намірів.

І хоча зараз багатство тютюнового ринку виключає будь-які черги в широкому діапазоні цін від 1,2 до 15 грн. за пачку сигарет, наслідуюся стверджувати, що проблеми споживачів тютюну не зменшилися.

Можу лише поспівчувати. Сам був таким 15 років тому. Дві пачки "Прими" без фільтра — на добу. Багато роботи, гарячка, перекусити б; але ось — цигарка — і немає проблем. Після їжі — обов'язково. Завершилася нарада: вилаяли — лікуйся глибокими затяжками, похвалили — тягни свій кайф, не попішаючи, пускай дим із задоволеною посмішкою. Неприємності вдома? Дрібниці; затягнися, подивись, який чарівний світ із твоєї балкона, як затишно і мирно тліє у вечірніх сутінках кінчик паперової рурки, набитої сухим ароматним листям... Чи багато людині треба?

Зустрівся з приятелем — "давай запалимо"; посиділи в компанії або засиділися на нараді — час перекурити; запізнюємось, а автобуса немає — перекуримо; заморився — відпочинь, перекури; цигарка — до вечірньої газети, до філіжанки кави, до інтер'єру при свічках, до радості, до заклопотаності, до розлюченості, до... давно не палив, до нема чого робити.

Ну от тепер спитай себе, курець, — хто ти є? Гомо сапієнс, тобто людина розумна, людина сильна, яка вільно керує своєю свідомістю і поведінкою, що визначається інтелектом, особистою волею і свободою вибору?

Ну, і що ж ти вибрав? Одна щоденна пачка цигарок поміркованого ґатунку за 3 грн. — це, в перерахунок на місяць, 90 грн., що приблизно дорівнює четвертій частині твоєї середньої зарплати. А це означає, що кожен квартал ти випалюєш дві пари кращого взуття, або кожні чотири місяці — костюм, а за рік — повний комплект одягу за 1100 грн. або сучасну пральну машину.

Крім того, кожен рік наближає тебе до палати у відділенні судинної хірургії з діагнозами: варикозна хвороба вен, тромбоз, атеросклероз. Холоднокровна статистика свідчить: третина чоловіків-курців у віці, старшому за 35 років, — кандидати на операційний стіл. Чи ти вже приготував собі 640 доларів США на операцію та найнеобхідніші ліки першого періоду? Я вже не кажу про те, що жінки багато чого могли б розказати про твою чоловічу потенцію, яка з кожної випаленої пачкою сигарет, на жаль, не посилюється, а зовсім навпаки.

А в самих жінок — ще гірше. Якщо палить сама — це ще півбіди.

Фото О. Кутлахметова

Коли ж народжує дитину, її життя перетворюється на кошмар: дитина постійно хворіє, вночі плаче, марудить, імунітет слабкий, знервована мати і дитина, а підраостає — не хоче слухатися, починає робити все навпаки, поводить себе вкрай неспокійно, мати роками бігає по лікарях, але... Мале дитя — це ще малі клопоти, бо потім починається школа, алкоголь і "травка"...

А все чому? Елементарно: якщо майбутня мати палила цигарки у період двох років перед вагітністю, то нікотиновий синдром уже потрапить до дитини. Але це ще "квіточка". Якщо жінка палила протягом вагітності, дитина буде ушкоджена ще в лоні матері. Наслідки — найрізноманітніші.

Коли, нарешті, жінка народить дитину, то немовля, з вини матері, у перші ж дні свого життя потрапляє у стресову ситуацію: кричить — хоче їсти, але не може пити гіркого материнського молока, отруєного нікотином і канцерогенними смолами. Мало того, що така дитина вже ніколи не буде стопроцентно здоровою фізіологічно, але чи не найгірше є те, що вона вже не зможе отримати належного виховання і психічної підготовки для повноцінного входження в життя...

Чому? — питає. А тому, що материнське молоко несе в собі не тільки (і не стільки) їжу матеріально, скільки є носієм певного духовного контакту між людиною дорослою і немовлям, котре в перші місяці свого життя має нагальну потребу наповнювати не тільки шлуночок, а й мозок. Саме під час годування безпосередньо з грудей матері у дитини формується контактна частина мозкової матриці, яка потім, упродовж усього життя, забезпечує те, що ми називаємо слухняністю, родинною близькістю.

Слухає і слухається лише та дитина, яка вигодована материнським молоком. І потім, коли вже має влас-

них дітей, шанує своїх батьків, дякує за те, що виховали. Бо материнським молоком був установлений і закріплений канал зв'язку, через який дитина пройшла процес виховання, як процес уважного слухання матері й батька. Бо через материнське молоко встановила нерозривний зв'язок зі світом старших.

Така є Божа правда і такою є конструкція всіх осіб роду гомо сапієнсів, саме так (із молоком матері) має передаватися розумний досвід поколінь. Молода мати, яка палить, переважно не здатна передати дитині нічого, крім досвіду поганого.

Зрештою, що вже ти там сам (сама) собі напалуєш і скільки "інвестуєш" у цигарки, щоб потім працювати виключно на ліки, — це, начебто, твоя особиста справа. Начебто, якщо не враховувати наслідки для дітей, тобою народжених, для знайомих, які мають тобі співчувати й відвідувати, коли лежатимеш у лікарні, співчувати твоїм близьким, коли не дотягнеш і до п'ятдесяти. Припустимо, що твоя справа.

Але навіщо ти паскудиш землю й життя інших?! Бач, — одразу образився. Ображайся собі на здоров'я, але все-таки, візьми калькулятор і підрахуй: недопалок однієї цигарки, що ти його кидаєш будь-куди (крім урни), при діаметрі 6,3 міліметра й довжині 30 мм має об'єм 3,4 кубічного сантиметра. Якщо ти спалюєш пачку на день, то впродовж місяця півтора мільйони київських курців разом з тобою "продукують" великоваговий потяг недопалків у кількості 70 вагонів.

Тобто щодня наша столиця має кудись подіти два повних вагони недопалків об'ємом 46 кубометрів кожний.

Але, наразі, нехай усе це тебе не бентежить. Мусиш радіти разом з отим ковбоєм, що на рекламному панно площею 10 квадратних метрів смачно затагується американською

цигаркою. Можеш також тішити свій патріотизм, споглядаючи "смачну" пропозицію — "Козак" на ще більшому панно. Воно й зрозуміло — кількість курців у США впродовж останніх п'яти років постійно зменшується в середньому на 7,8 % на рік, тож тютюнові бізнесмени мають шукати слабодухих дурнів за межами, бо інакше їх компаніям доведеться міняти профіль виробництва, а це, як ви розумієте, дуже не просто.

Уряд США не виголошує гучних гасел, але веде планомірну й постійну роботу, спрямовану на оздоровлення нації. Що ж стосується нашої країни, то й адміністрація президента США, і нас самих має заспокоювати відома з добрих старих часів, але досі актуальна формула: "Здоров'я кожного — багатство всіх!" Між іншим, дуже демократична і плюралістична формула. Дає вибір. Для кожного. В тому числі для тих, хто заробив в Україні мільйони доларів на контрабанді сигарет для вітчизняних курців.

Тому от ти, кожний, скажи мені й собі, чесно та відверто: я не розумний, я не вільний, я слабкий, без волі і без керма, я давно не маю вибору, я не можу собою керувати так, як хочу, бо мною керує і мною командує паперова рурка, набита висушеним листям з отрутою. Вона, ця трубочка, ставить мене на коліна або підносить до небес.

Якщо не зараз, то колиш все одно скажеш це. Тому що абсурдність ситуації є абсолютною очевидною: на одну чашу терезів покладено тебе, гомо сапієнс, який має вищу економічну (юридичну, музичну, педагогічну, військову, медичну тощо) освіту, який втішається гарною поезією, розуміється на живописі, вчає до театру на класичний балет, може протягом двох хвилин поміняти колеса автомобіля, допомагає синові за дев'ятий клас, а начальникові — в бізнесових справах, грає на гітарі, вміє подобатися не тільки дружині і таке інше..., а на другу чашу — одну цигарку за паршиві 10 копійок. І що?

А те, що цигарка буде сильнішою за весь твій багатющий інтелект. Бо доти, доки ти її не посмокчеш, вважатимеш себе незадоволеним, спраглим, нещасним, нікчемним. Вона дає тобі силу й ритм життя. Ти її раб і без неї вже не даси собі ради. І на особистому, і на державному рівні. Бо раб — він і в Кабміні раб, не кажучи про рядового члена електорату.

Тому ти ще довго годуватимеш себе й інших казочкою про те, що паління ні на що не впливає, що хотів би — кинув, що цигарка тобі допомагає у житті, створює імідж... — продовжуй далі сам.

Так дуриш себе, разом із мільйонами таких, як ти, гомо сапієнсів, що працює своєю працею і своїм здоров'ям на величезну галузь з виробництва паперових одурюючих трубочок, за допомогою яких ти звично надалі несеш і поширюєш скрізь свою дурноту і вважаєш, що такий стан речей не впливає на стан нашої держави.

Ти свідомо дозволяєш грабувати себе і будеш надалі принижуватися, якщо навіть тютюнові виробники піднімуть ціни втричі. І це не вони "совсем уже обнагліли і делаят чьто хотят", бо вони тільки йдуть назустріч твоїм побажанням, а ти сам утратив шанобливе ставлення до себе, до вільного створіння Божого, бо ти віддав себе на поталу нікчемній цигарці.

ЧИТАЧ... ЗАСТЕРІГАЄ

ЦИГАРКОВИЙ ДИМ ЗАТЪМАРЮЄ ВЕ-СЕЛКУ ЖИТТЯ...

Відомий фізіолог Іван Павлов свого часу сказав, що людина — то найвищий продукт природи, вона повинна бути здоровою, сильною та розумною, і пропонував: "Не пийте вина, не засмучуйте серце тютюновим димом, і ви проживете 100 років".

Медичні дослідження доводять, що під впливом нікотину звужуються отвори судин, а отже, погіршується кровообіг, порушується робота легеневої системи, серця, органів травлення.

У курців удесятеро частіше виникає виразкова хвороба, слабшає пам'ять, з'являється сонливість, в'ялість, падає настрій.

Із казок, фільмів старих часів, історії ми знаємо, що в Україні завжди жили здорові люди: усміхнені, у добром гуморі, фізично розвинені, та зараз неозброєним оком видно, як вироджується фізично міцний та витривалий народ.

Зважаючи на те, що палять зараз поголовно всі і мало не з коліски, неважко помітити, що обличчя наших громадян коричнєво-зеленого кольору... Крім того, дослідження підтверджують, що у курців знижується апетит.

Але найприкріше те, що у затятих курців дегенерують статеві органи, а звідси і нездорові нащадки, тому що у складі цигаркового диму є чадний газ, вуглекислота, сірководень, аміак, синильна кислота, ефірні масла, нікель та радіоактивний елемент — полоній-210, який сприяє розвитку онкологічних захворювань дихальних шляхів та органів сечовивідної системи.

Отож необхідно позбутися таких шкідливих для здоров'я звичок, як паління та вживання алкоголю, і пам'ятати, що ті, хто рекламує цигарки, дбає лише про свій гаманець (зважає й на те, що нині контроль за якістю тютюнових виробів украй слабкий).

На Заході мода на паління вже пройшла. Тож навіщо так знущатися з себе у нашу ядерну добу, отруюючи себе цигарками, — корисніше вдосконалювати безмежні можливості нашого організму, закладені природою. Отож — не палить і живить, на здоров'я, 100 літ!

Лариса ПІГОЛЬ

СЛОВО Просвіти

Засновник Всеукраїнське товариство «Просвіта» імені Тараса Шевченка.

Реєстраційне свідоцтво КВ № 4066 від 02.03.2000 р.

Головний редактор Любов Голота.
Шеф-редактор Павло Мовчан.
Редколегія: Л. Голота, Я. Гоян, П. Мовчан,
А. Погрібний, О. Пономарів, І. Ючук.
Комп'ютерна верстка:
Ірина Шевчук та Олег Бесський.

Адреса редакції: 01001, Київ-1, завулок Музейний, 8.
Тел./факс 228-01-30. E-mail: slovo_prosvity@ukr.net
Передплатний індекс 30617.
Зам. № 3301204. Наклад 5000.
Видруковано з готових фотоформ на комбінаті

Редакція листується з читачами тільки на сторінках газети і надіслані рукописи та світлини не повертає. Залишає за собою право редагування та скорочення текстів.

ФАКТИ

СПРАВА 9 БЕРЕЗНЯ 2001 РОКУ:
ДРУГЕ КОЛО

Так звана "справа масових безпорядків" 9 березня 2001 року, схоже, не зрушиться принаймні до завершення найближчих виборів. Процес читання обвинувального висновку, що тягнеться з 18 грудня минулого року, пішов по другому колу. Причина, як повідомив на прес-конференції 21 січня громадський захисник унсовців, нардеп Віктор Шишкін, формальна — заміна через хворобу одного із суддів. Адвокат обвинувачених Тетяна Мунтян хоча і вважає обвинувальний висновок "шедевром, достойним неодноразового читання" (із витягу: "потерпілому влучив камінь у голову, внаслідок чого ушкоджений суглоб лівої ноги"), але нагадала сумне: 16 хлопців сидять із 22 серпня. А головує суддя Іван Миколайович Волік відвертий у тому, що "не може їх випустити", як і вказати на причину свого "не можу". Абсурдним виглядає і те, що невідомими залишаються статті, за якими звинувачуються арештовані. Суд неприховано і злочинно залежний від прокуратури, СБУ, стверджує пані адвокат. Так, задоволення суддею Воліком клопотання заступника Голови СБУ Землянського про переведення обвинувачених із СІЗО СБУ до Лук'янівської в'язниці Тетяна Мунтян розглядає як перевищення повноважень. Це — не що інше, як

тиск на хлопців та їхніх адвокатів. Тому розпочате 16 січня голодування ув'язнених, за словами адвоката, є реакцією на подібне безчинство.

Хлопці, у яких начебто наглядачі відібрали усе аж до "санітарних речей", розкидані по різних камерах і навіть районах в'язниці (Столипінка, Катеринівка, Брежнєвка і Кучмівка). Коли вони припинять голодувати, їх у "прес-хатах" будуть "опрацьовувати" "відморозки" за наказом начальства, вважають захисники.

Прес-секретар колишнього Голови УНА-УНСО Андрія Шкіля Тетяна Чорновіл висловила позицію захисту у цій справі таким чином: Службі Безпеки провести дорозслідування, відокремити дії кожного обвинуваченого і пред'явити звинувачення за новим Кодексом. Оприлюднені "наслідки масових безпорядків", як на неї, не відповідають дійсності. Усі вони підпадають під приватний характер "злочину". Цікаво, що найбільша травма, як наслідок "масових безпорядків" — зламаний палець правоохоронця...

Олександр СОЛОНЕЦЬ

ГРАНОСЛОВ-2001

18 січня 2002 року у приміщенні Національної Спілки письменників України відбулося нагородження переможців та дипломантів Міжнародного конкурсу кращих творів молодих українських літераторів "Гранослов-2001". Започаткований у 1991 році, цей конкурс, за задумом організаторів, покликаний сприяти національно-культурному відродженню України, популяризації української мови та творів українських авторів. Постійну підтримку здійснює Державний комітет України у справах сім'ї та молоді. Конкурс існує вже 10 років, за цей час було відкрито нові імена молодих письменників, з яких 40 вже стали членами Спілки письменників. Пані Довженко, голова згаданого Комітету, запропонувала провести фестиваль "Гранослов" збирає зірок". Цікаву ідею підтримав голова Національної спілки письменників України Володимир Яворівський: "Було б чудово зібрати зірок "Гранослова", простежити розвиток літературного стилю молодих письменників, дізнатися, як змінилися перемоги, їхні погляди на сучасне життя".

На заключному турі "Гранослова-2001" було названо імена переможців і дипломантів конкурсу. Голова журі конкурсу "Гранослов" Володимир Яворівський привітав переможців — молодих поетес і прозаїків: Вікторію Галан (м. Кривий Ріг) за збірку поезії "Казок забута таїна", Ніну Галан (м. Львів) за збірку поезій "Шахова тимчасовість", Ірену Карлу (м. Київ) за збірку поезії

"Знес зеленого", Олену Степаненко (м. Ніжин Чернігівської обл.) за збірку поезій "Коротка меса на друге пришестя Данте", Галину Ткачук (м. Боярка Київської обл.) за збірку поезій "Біле благо", Юрія Шинкаренка (м. Обухів Київської обл.) за збірку новел і оповідань "Друг". Дипломи конкурсу "Гранослов-2001" отримали сімнадцять учасників конкурсу: Ксенія Ахекян, Дмитро Бачевський, Дарина Березіна, Наталка Білецька, Дмитро Бондаренко, Олена Грач (Герасименко), Наталія Дев'ятко, Уляна Дудок, Ірина Зелененька, Євген Каленюк, Святослав Мізернюк, Микола Нікулін, Олександра Пилипенко, Олег Романенко, Наталія Тимчук, Олена Тільна, Олена Якименко. Одержали конкурсантні й подарунки. Певно, найдорожчим з них є майбутнє видання творів переможців окремими книжками.

Молодих літераторів вітали члени журі конкурсу Василь Герасим'юк, Юрій Мушкетик, Петро Осадчук та інші відомі письменники.

На урочистому врученні дипломів та призів переможцям і дипломантам "Гранослова-2001" Володимир Яворівський зазначив: "Традиція "Гранослова" прекрасна, в українську літературу приходять наймолодші покоління українських талановитих письменників".

Олена РЕШЕТОВА

Переможці

РЕФЛЕКСІЇ

Чи є він? Можна стверджувати безглуздість і некоректність запитання, але воно на часі й потребує принаймні міркувань. Відповіді — у житті. Наразі абсолютно не цікаво, якими — хорошими чи поганими — були ті, що називали й називають себе українцями, чи навіть якими є сьогодні. Кожна людина, зрештою, живе за правилами, які спромоглися збагнути її психіка та розум.

Наша гідність, гонор або самооцінка — це ті поняття, без яких нереально людині бути щасливою, а гурту людей — справді гуртом. Бо як можна бути щасливим, коли ти відчуваєш себе ображеним і "якимось не таким"?..

Проявляється гідність, очевидно, уже тоді, коли певна людина починає зіставляти себе з іншими. Але, як би не хотілося, у підсумку егоцентричні амбіції не задовольняють нікого. Людина приречена шукати спільні риси з кимось, єдність внутрішню.

Звичайно, добре бути філософом і розглядати пошук як ознаку самого життя, як категорію вічного неспокою людини. Але це — для усвідомлення "розумникам"... Проста людина прагне того, що зветься миром гармонії — коли вона знаходить ту єд-

ГОНОР
УКРАЇНЦІВ

ність внутрішню з кимось, коли вона вливається в неї, творить, власне, гурт. Саме це — гідність, гонор "людини суспільної".

Можливо, не історія викликає самоповагу, а навпаки? Запитання, на яке мусить відповісти кожен, відповісти у житті. А життя — це факти сьогоднішнього дня. Як і де цілуємо коханих, свари- мось і б'ємо по пиці, народжуємося і помираємо. Хворобливо, мабуть, в одну мить бути гоноривим, в іншу — нікчемним.

Таку неоднозначну "штуку" як гідність, насправді, легко узагальнити, якою б тонкою та індивідуальною не була людина. Гідність, грубо кажучи, — "разна якість". Її часто плутають з настроєм, легковажачи нею. Тоді — аварійний стан. Людина на грані життєвого зриву.

Деталі нашого життя, зазвичай, є дуже цікавими. Факт перший. Гідна людина вправна у самопостереженні. Споглядаєш рух. Іде незнайомець на своїй хвилі, зустрілися закохані, вовтузиться у калюжі пес "без прописки"... Хвороблива романтика? Коли визнаєш співпереживання, відчуваєш і передбачаєш кожен рух того пса чи "відморозеного" од світу незнайомця — то добра "хвороба", практична. Варто ж на хвилю залишити своє "его", що бачить себе як єдину мораль, і побачиш світ. Тоді насправді швидше знайти спільну з кимось деталь, знайти свій гурт, гідність. Самооцінюєшся збоку...

Кажуть, усе починається (зачинається) із зачаття. Дозволимо собі певну спрощеність. Почнемо з народження дитини. Цінуючи бажання дитини (до межі гідності інших), привчаємо її шанувати себе серед усіх, не окремо. Водночас перепади "сіосокань" та жорстких покарань діти не можуть нормально сприймати. Плу-

фото Оксани ЦЕАЦУРИ

Так, більшість фактів нашого життя не потребує коментарів. Але ще більше — чорного піару. Повністю не усвідомлюємо інтереси й методи політики, але що таке інформаційна війна — взнали. Якої гідності прагнемо, коли захлипаємося брудом чужого інформаційного поля? Рано чи пізно доведеться створити відпорне своє. Це одне.

Друге — совкові рефлексії. Від злодія-бюрократів нагорі до затравленого колгоспника на дні.

Купи громадян, керовані "суто символічно" "автопілотом". Купи недопалків, недоїдків, недомізків як стиль життя (де немає "самих правильних"). "Плювалізм" у всіх суспільних сферах (плюють усі і на всіх). Громадський транспорт як психічне та соціальне явище (для перевезення знеособленого натовпу)... Сміття і совки ще довго борознитимуть нашу кров. Поки що це — звичайні речі.

Як і звичайний стадіон, звичайні вболівальники, патріоти — як ми кажемо. Чи знаєте ви, що таке вболівати по-совковому? Це — абзац! Така можливість забути, викричати невротизм, вибити зайві мізки, випити зайву пляшку, і взагалі — "відірватися". Усе посмачене "добрим інтернаціональним матом": "наші", "ваші", яка різниця. Власне, краще бути "не нашим" — бо проклянуть до самого коліна й не дадуть спокою до кінця життя...

А чи знаєте, що козак Мамай уже не радий, що прийшов на Майдан? Його дуже люблять діти. Лицарська гідність, мабуть, кличе їх. А ще дужче люблять дорослі, котрі "на шару" (по-совковому) експлуатують коня козака, уже й частина збруї десь "поскакала". На жаль, "пonti" ще довго замінятимуть справжню гідність. Можливо, вони й не усвідомлюють проблеми...

Добре, коли хтось ще може думати. Ще краще — коли питають себе "чи маємо гонор?" усі. Відповіді також будуть у житті, не нашому — то дітей.

Олександр СОЛОНЕЦЬ

РОВЕСНИКИ НЕЗАЛЕЖНОСТІ ПЕРЕМОГЛИ

Завершився перший в Україні мистецький фестиваль молодих талантів “Ровесники Незалежності” з нагоди 10-річного ювілею нашої держави.

Розмову про цей фестиваль наш кореспондент веде з автором ідеї і проекту, заступником голови Оргкомітету фестивалю, заслуженим діячем мистецтв України, поетом Леонідом ФЕДОРУКОМ.

— Управління сім’ї та молоді Київської міської держадміністрації добре сприйняло мою ідею і першим виступило засновником Київського фестивалю. Потім приєдналися Головне управління освіти і науки та Головне управління культури і мистецтв. Інша організаційна ланка — Київська організація Національної спілки письменників України та Українська академія наук національного прогресу. Заступник начальника Головного управління освіти і науки Михайло Васильович Герасименко очолив Оргкомітет фестивалю.

Той уже увійшов до плану культурно-мистецьких заходів Київської міської держадміністрації на наступний рік. А ми передбачаємо його перехід у Всеукраїнський фестиваль. У Києві 29 тисяч дітей, що народилися в 1991 році, а вся Україна має 630 тисяч ровесників Незалежності.

Фестиваль є на вирість і самих його учасників, і нашої держави. “Ровесники Незалежності” пройшли під девізом “Діти — Україні!” Десять мистецьких відборкових турів, у ході яких оглянуто творчий доробок близько двох тисяч дітей, відбулися в районах столиці, і міський заключний огляд відбувся у грудні в Київському Палаці дітей та юнацтва.

— **Вимагалися якісь грошові внески від учасників фестивалю?**

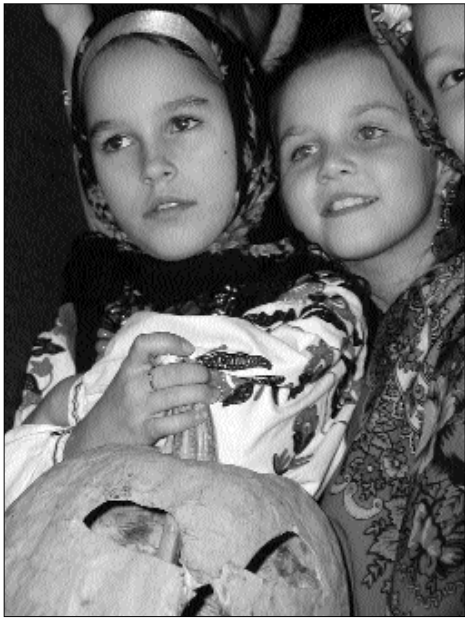
— Фестиваль, на відміну од багатьох інших, не комерційний. Для учасників і їхніх батьків усе це було безплатно. Всі діти демонстрували свої творчі здібності в різних жанрах мистецтва: у вокалі, хореографії, інструментальному, малярському, народно-побутовому, поетичному, композиторському тощо. На заключному його етапі журі прослухало майже сто концертних номерів, оглянуло близько двохсот картин, цілу виставку рукописних творів: аплікації, вишивки, художнє плетіння, писанки, ляльки і десятки інших творів, у які діти вклали свою душу.

— **А хто увійшов до журі?**

Зарема Османова

11 січня в середній загальноосвітній школі № 221 Солом’янського району столиці відбулася неординарна подія. Для групи кримськотатарської молоді (46 чоловік), котра зробила триденний культурно-туристичний візит до Києва і розмістилася за посередництва “Молодої Просвіти” та Центру волонтерів “Добра Воля” у приміщенні літ-

Десятирічні — незалежні?

— Голова його — Михайло Чембержі — ректор Київської дитячої академії мистецтв, народний артист України. Інші члени журі — і президент Академії мистецтв України, народний художник України Андрій Чебикін, і лауреат Національної премії України ім. Т. Г. Шевченка, народний артист України Мирослав Вантух, це і заслужений художник України Наталія Ніколайчук, заслужений працівник культури Людмила Пацунова, заслужений працівник освіти, вона ж директор Київського палацу дітей та юнацтва Тетяна Свирська... Журі авторитетне... Ці люди постійно працюють з дітьми... 26 січня відбудеться гала-концерт переможців фестивалю на сцені Українського дому.

— **А далі?**

— А далі — фестиваль продовжується, і Київський, і Всеукраїнський. До нас уже надходять пропозиції з областей, щоби цей фестиваль став національним, всеукраїнським. Фестиваль запалив зорю Надії для цілого покоління ровесників Незалежності, відкрив нові простори для творчості.

● **Федір НЕЗАЛЕЖНИЙ**

ТАТАРСЬКИЙ ТАНЕЦЬ ПІД «ЧЕРВОНУ РУТУ»

нього таборування даної школи, був організований вечір. Представники Молодіжного центру кримських татар “Арслан” (“лев” у перекладі) та творчого об’єднання “Марама” показували елементи своєї культури (танець та ювелірна вишивка). Студентство “культурних” закладів Києва та діти, організовані “Молодою Просвітою”, відповідно показували своє. На відміну од татар, котрі танцювали — українці співали, виникло навіть кілька жартів із цього приводу. Керівник кримськотатарської групи, як і діти, ще не вивчили української мови, але вдячно висловлювалися за “гостинний прийом”. Айше Османова зазначила, що це — не стихійна, одноразова екскурсійна поїздка. Вони відвідували Львів, їздили у Польщу... На запитання, чи приймуть українців у Бахчисарай (його п’ята загальноосвітня школа відрядила 29 дітей до Києва), пані Айше відповіла: “Ще не домовлено, але хочемо прийняти українських дітей влітку”.

Сюрпризами вечора стали спільне виконання татарського танку та хоровий спів українців і татар “Червоної рути” у супроводі гітари Віталія Мороза, голови Всеукраїнської організації “Молода Просвіта”.

● **Олександр СОЛОНЕЦЬ**

НАШОГО ЦВІТУ

Від самих початків свого існування, а це від 1894 р., будучи першою народною організацією у діаспорі, УНС (Український Народний Союз) захищав інтереси української громади як за кордоном, так і в Україні. Протягом свого понад 100-літнього існування УНС став найбільшою фінансовою “братською” установою, нараховуючи понад 53 тисячі членів.

УНС, між іншим, є власником відпочинкової оселі Союзівка, де влітку відбуваються табори для дітей та молоді. Тут також побудовано дім для старших віком осіб. Своїм членам — студентам УНС виділяє стипендії.

Реалізуючи наш клич “Лицем до молоді” з нагоди 10-ої річниці Незалежності України, УНС започаткував проект для вшанування цієї надзвичайної події, заохочуючи шкільну та університетську молодь висловити свої думки про Незалежність написанням есе на тему “Яке зна-

чення для мене має незалежність України?”

На наш заклик багато учасників надіслали свої есе. Комісія, що складалася з шести членів, мала нелегке завдання вибрати переможців.

Ми хочемо поділитися з Вами думками нашої молодшої генерації про рідну землю їхніх батьків, дідів і прадідів та пересилаємо Вам копії есе, переможців цього конкурсу.

Оксана ТРИТЯК,
координатор особливих проєктів

Від редакції. Вдячні пані Оксані Тритяк за надіслані есе Незалежності молодих українців усього світу і друкуємо два з них як привід для наших роздумів та дій. Слово — молодим.

СЛОВО — МОЛОДИМ

“Незалежність! Воля! Суверенітет!” — лунало все навкруги. “Нарешті!” — гуло, неначе у вулику. Україно! Нене! Схилия перед тобою свою голову у хвилини мовчання за тих, хто віддав своє життя за твою волю. І не важливо, хто це був, — чи дружинник Святослава Хороброго, а чи козак за часів Хмельниччини, вояк УПА, а чи агент ОУН, невідомий солдат чи прославлений полководець, загинувши в катівнях КГБ чи на лісопалів у Колими. Усі вони жили тобою, марили твоєю волею і помирали з твоїм іменем на устах, Україно. Скільки разів ти проходила хресним ходом по історії до своєї Голгофи і, розіп’ята бувши, стікала ріками крові. І кричали твоїми устами мільйони мучеників, як і Ісус: “Боже мій, Боже мій, чому ти мене покинув!” І умирала ти, Україно, у страшних муках, та приходив час, і ти, як Фенікс, воскресала в огні і відроджувалася з попелу.

“Воля!” — гуло від Карпат до Криму. “Незалежність!” — гудів хвилями Славута, і Чорне море нарешті посміхнулося нам своєю глибиною. Раділа і ти, Галичино, “український П’емонте”, обмиваючи ясні очі сльозами радості патріотів.

“Світлий празник” твого воскресіння, Україно, ми прийняли у розкриті обійми. А це вже потім, під істинним світлом прозріння, перед нами постане країна, облуптана облудними гаслами комунізму, його принципами й ідеями. Це вже потім перед нами постане держава, розруйнована, наче Троя, із стоячим туманом гіркого смаку духовного Чорнобиля. Та це було згодом. А тоді, сповнені радості, наші серця хвалили Бога за його милосердя.

24 серпня 2001 року —десятиліття твоєї незалежності, Батьківщино! Чого ми досягли? Що втратили? Відповідь одна —багато. І це стосується обох запитань. Чому? Та тому, що

було зроблено багато помилок через те, що у 91-му старі партноменклатурщики, помінявши червоний партквиток на синьо-жовтий прапор, взяли віжки влади у свої руки. Вони не звикли жити при демократії, а тому повинні поступитися і дати дорогу молодим, політично незаангажованим дітям, що через бурі, грози і рифи, наче Ной, покермуть твоїм Ковчегом на шляху до створення повноцінної правової держави, демократичного суспільства. А якщо цього не станеться, ми повторимо долю “Титаніка”, бо загинемо в епіцентрі ринкового урагану.

Незалежність твою, Україно, я вбачаю у відсутності як зовнішніх, так і внутрішніх впливів чи, пак, диктатур, а тому разом зі студентами кричу: “Правди!” Правди, реформ, змін, а не застою, подібного до брежнєвського — ось чого бажаємо ми — молоде покоління твоє, Україно! Адже зовсім скоро саме ми будемо творити історію, будемо йти вкрок з тобою по її сторінках, і кожен твій злет, як і падіння, буде і нашим, будемо його відчувати на собі до кінця днів своїх. І тому не цураємося прозоріння і не боїмося його, і якщо на це воля Бога, то і ми долучимося до меморіального списку твоїх синів і дочок, Україно. Тому разом із Шевченком благаю:

*Свою Україну любіть,
Любіть її... Во время люте,
В остатню тяжкую минуту
За неї Господа молитъ.*

(“Чи ми ще зійдемося знову”.)

Роман Петрик, 17 років,
Рудки, Україна,
Рудківська середня школа

одна ж вона у нас, як мати, з’валтована дикою ордою”.

Франковий університет у Львові — моя альма матер. Неподальок од вулиці Драгоманова народжувалися пісні і “Ватра” Ігоря Білозора. Три дні і три ночі чергуємо біля Барикади Совіти, спорудженої львівськими журналістами на захист свободи слова. Міліція намагається розігнати натовп молоді, а він — як море, хвилюється, а він у відповідь: “Ой, у лузі червона калина похилилася. Чогось наша славна Україна зажурилася”.

Ейфорія перших днів незалежності вщухла. Ми залежні від власної безгосподарності, лавини безробіття, смертоносного Чорнобиля, недопущених законів, від злочинства депутатів-олігархів. Польський митник зневажливо називає мене українським бидлом. Люди шукають їжу на смітниках. Україну одурено. Екс-президент Леонід Кравчук: “Маємо те, що маємо”. Україна на розпутті. Половецькі хижі пси прагнуть пошматувати її серце. Торгаші, манкурти, фарисеї усіх мастей торгують у храмах, як і за Ісуса, оскверняючи ім’я Господа, саме слово Україна. Капають сльози з Ікон Святої Софії. У землі перевертаються кості Івана Богуна, Петра Сагайдачного, Івана Світличного. Ми — перші в Європі за смертністю. Спам’ятаймося, бо Господь покарає нас другим Чорнобилем, зупинить сонце і запалить Землю.

Незалежність — це прозоріння духу, це зблена совість. Як докір, як Заповідь Божа, зринає Гнатюкове:

*Дарма надіялись на когось —
Самі борітесь, самі!*

Віталій Купчинський, 22 роки,
Львівський національний
університет ім. Івана Франка

ЩО ВАМ СНИТЬСЯ, НАШІ БЕРЕГИНІ?

До снів — відношення неоднозначне. Хтось вірить у сни, інші сприймають сни як нісенітницю. Свята Церква вважає віру у сни забобоном і твердить, що люди, які віряють у сни, таким чином, не віряють Христу, а отже, зраджують Його.

Хоча тут-таки, у Святому Письмі, коли читаємо про народження Ісуса, натрапляємо на сон Йосипа:

“Марія, Його мати, була заручена з Йосипом; але перед тим, як вони зійшлися, виявилось, що вона була вагітна від Святого

Духа. Йосип, її чоловік, бувши праведний і не бажавши її ославити, хотів тайкома її відпустити. І от, коли він це задумав, ангел Господній з’явився йому уві сні й мовив: “Йосипе, сину Давида, не бійсь узяти Марію, твою жінку, бо те, що в ній зачалось, походить від Святого Духа. Вона породить сина, і ти даси йому ім’я Ісус, бо Він спасе народ свій від гріхів їхніх.” ...Прокинувшись від сну, Йосип зробив, як звелів йому ангел Господній...” (Мт. 1, 18-21, 24).

НЕ З ФРЕЙДА
ПОЧИНАЛОСЯ

Мабуть, кожен із нас з власного досвіду також може пригадати багато різних випадків, пов’язаних зі снами. Деякі з них залишили по собі глибоке враження на все життя.

Можна собі тільки уявити, наскільки сильно враження справив сон на Йосипа. Проігнорувати такий сон, не виконати волю Господа, сказати собі вранці, що вночі наснилася якась дурниця? Повірити в те, що “зробити” дитину можна отак, з нічого (хоча всі знають, як воно робиться) — та хто тобі, чоловіче добрий, повірить?!

Проте знаємо: сни бувають настільки переконливими і вражаючими, що відрізнити їх від реальних подій життя просто неможливо. Тим більше, що трапляються неодинокі випадки, коли те, що наснилося, потім відбувалося насправді, з точністю до повного повторення дрібниць.

Бувають і так звані сни-посередники, або рефлексорні. Одній відомій людині дуже рідко сняться коні, але коли вже таке трапляється, що побачити себе уві сні верхи на коні, обов’язково невдовзі заворіє... Спробуй після цього ігнорувати ці сни-попередження.

Згідно з ученням Зигмунда Фрейда, сни — це своєрідна трансляція інформації з підсвідомості, де вони народжуються, до свідомості. Фрейдів психоаналіз, як певний розділ психіатрії, вбачає у снах “царську дорогу”, прокладену у внутрішній світ людини. Якщо не розуміємо снів, то тим самим ми не здатні засвоїти певну частину знань про нас самих.

А тим часом, у сонних мріях віддзеркалюється наш характер, характер інших людей, його нюанси, яких не можемо помітити у звичайних умовах. У снах відкриваються сили і рушії, які лежать в основі поведінки конкретної людини.

“Хто пізнає свої сни, той пізнає себе з іншого боку”, — стверджує Еріх Фромм у своїй книзі “Забута мова”.

СПЛЯТЬ ВСІ.
ВЧЕНІ ТАКОЖ

Хто б і що б не казав про сни, але тема ця — вічно актуальна. Бо щодня всі люди, без жодного винятку, незалежно від віку, статі, суспільного статусу і матеріального становища, лягають до ліжка. І дивляться це кіно, яке розвивається, переважно, за цілком несподіваним (і виключно індивідуальним для кожного глядача) сценарієм.

Колись сни пояснювали лише з позицій можливого попередження про майбутні події. Нині багато говориться про те, що сни, значною мірою, пов’язані з паранормальними явищами: телепатією, ясновидінням, прекогніцією (пророчими картинками майбутнього), екстеріо-

зацією (мандруванням душі), волею духів...

У минулі століття виконувалися дослідження з проблематики снів. Нагромаджувалися матеріали, вивчалися можливі зв’язки між змістом, структурою снів і подіями реального життя. З точки зору науково-методичної, у сфері вивчення снів проводилася така сама робота, як і у сфері вивчення клімату. За результатами досліджень видавалися сонники.

Першими сонниками в історії людства вважаються єгипетські, з яких до наших днів збереглися лише фрагменти, записані на чохлах, одязі й саркофагах єгипетських мумій. Першим повним сонником, який дійшов до нас із II ст. н. е., є фоліант “*Онейрокритика*”, укладений греком Артемідором з Далдіса.

Древні вважали, що сни приходять ззовні. З. Фрейд і його послідовники сприймали сни, як прояв інстинктів, пов’язаних, головним чином, зі статевим незадоволенням і браком можливостей розвантаження органічної агресивності. Натомість Карл Густав Юнг, автор книги “*Психологія і релігія*”, який розробив метод вільних асоціацій і впровадив типологію особистості, трактував сни, як певну універсальну мову символів усього людства.

ЧИ МОЖНА
ІНТЕРПРЕТУВАТИ СНИ?

Сучасним послідовникам З. Фрейда і К. Юнга вдалося дещо просунутися в дослідженнях, створивши *онейроаналіз*, що вивчає сонні марення у тісному взаємозв’язку зі всіма переживаннями даної особи впродовж останнього часу, а також з її планами, прагненнями, побоюваннями тощо. А отже, наукова зацікавленість, у цьому випадку, більше спрямовується на пізнання внутрішнього світу людини, ніж на передбачення майбутнього. Можна по-різному відноситися до снів, можна по-різному їх пояснювати, але одне є певне: сни — це факти нашої життєдіяльності, а отже вони мають, як мінімум, *матеріальну* природу. Як мінімум...

Пропонуючи зацікавленим читачам ряд узагальнених трактувань різних снів, не претендуємо ані на вичерпність, ані на прецизійність пояснень. У даному разі, нам видається важливішим спробувати знайти тісніший зв’язок між сновидіннями і тими подіями, що мають природу *духовну*.

Моя мати живе вже свій 92-й рік. І дуже часто згадує, як ще років сорок тому, коли лежала у київській Жовтневій лікарні з приводу каміння в нирках, у ніч перед операцією до палати (а в палаті лежало ще вісім жінок) зайшов мій батько, її чоловік, який помер за п’ятнадцять років перед тим. І дуже рішуче, з натиском, вимогливо сказав їй: “Іди

звідси! Іди додому!” І після цих слів розчинився в повітрі. Мати ледве дочекалася ранку і попри всі умовляння і здивування лікарів (а була першою на черзі того операційного дня), нічого не пояснюючи, повернулася додому.

Наступне загострення нирки сталося аж через сім років. Операція пройшла успішно.

СНИ ПРО ХВОРОБИ

Пояснення снів у старожитніх Єгипті, Греції і Римі використовувалося для діагностики й терапії хвороб. У храмах Сераписа, Ізиди, Асклеріуса і Ескулапа лікували так званим святинним сном. Хворий приходив до храму і залишався в ньому на довгий час. Постився, брав участь в обрядах очищення, співах і молитвах, після чого западав у сон. Під час сну до нього мало прийти божество і “висловитися” про хворобу, її причини і спосіб лікування. Інтерпретацією таких снів займалися священики-лікарі.

Власне, саме з їх доробку почерпнув частину своїх знань Гіппократ, якого вважають нині батьком медицини. Він був переконаний, що сонні марення часто виносять на поверхню нашої свідомості

НЕВІДОМЕ ПРО ВІДОМЕ

перші симптоми майбутнього захворювання.

Зокрема, про наближення хвороби попереджають частіші, ніж звичайно, запам’ятовування снів (цілком здорова людина снів не пам’ятає), пробудження серед ночі зі сну, після якого важко заснути і який запам’ятовується в найменших деталях.

Найчастішими символами хвороб можуть бути сни про війну, пожежу, переслідування або гонитву за кимось, поранення якоїсь частини тіла, з якою має бути пов’язана хвороба, м’ясо (особливо, якщо з черв’яками), померлі (особливо, якщо приходять, щоб забрати людину або якісь її речі із собою), викопана могила, болото, bagno, нечиста вода, несвіжі продукти, сходження на гору з великими труднощами, падіння у безодню, лікарня, аптека, ліки, лікарі, потопання, бійка, випадання зубів, бруд на тілі або на одязі, засипання землею.

Як правило, все це супроводжується почуттям непевності, тривоги, страху. Кошмар уві сні сигналізує хворобу серця; хтось сідає або щось кладе на груди — легенева хвороба; сів на коня — хвороба з високою температурою.

Фрукти — тілесна любов, особливо, якщо уві сні їмо фрукти. Якщо їмо незрілі, зелені фрукти — приниження, сором, несправжнє, фальшиве кохання.

Кінь — несподіване, хворобливе кохання. Дикий кінь — легковажна особа. Вкласти сідло на коня — влаштовувати своє життя.

Солодощі — заспокоєння любовних потреб. Їсти разом — духовне (або й фізичне) зближення.

Посуд і колодязь символізують жінку; якщо гарні — жінка гарна, якщо крихкі і прозорі — ненадійна пара. Упасти до колодязя — втратити голову з нещасливого кохання. Спрага, бажання напиться з колодязя — прагнення тілесного зближення, еротичні спокуси, сильне бажання. Йти до колодязя і не знайти в ньому води — брак жінки або невдача в коханні.

Якщо жінці сниться ніж, стрілецька зброя, гармата, шабля, дерево, багнет, вежа — це ознака сексуальної потреби, необхідність присутності чоловіка.

Якщо наснитися змія — підступність з боку протилежної статі, спокусник; якщо те саме наснитися чоловікові — суперник.

Якщо чоловікові наснитися його дружина або коханка і їм було

ЕРОТИЧНІ СНИ

Червоний колір уві сні попереджає про майбутні сильні збудження і пристрасті. Чиста вода — про світлі, чисті почуття (звідти також вираз: “вивести на чисту воду”, тобто зрозуміти правду, чесне визнання). Вогонь — сильне почуття. Великий, яскравий вогонь провіщає радість і сердечне тепло. Якщо горить у домі — з’явиться хтось, хто стане близьким.

Сниться риба — невдовзі збудуться прагнення. Сад — обіцяє наступний розвиток любові. Ходити з кимось по саду — мати щастя з цією особою, благополуччя. Квіти — духовна близькість. Зривати квіти — фізична близькість. Зів’ялі або темні квіти — сум. Отримати великий букет різних квітів — мати багато залицяльників, прихильників. Вінок із квітів — радість і успіх.

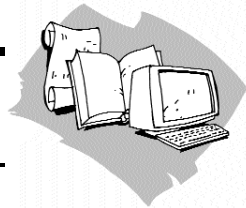
добре разом — успіх у справах не тільки любовних. Дружина чи коханка символізує життя.

Наснився танок — гарні перспективи в коханні. Якщо танець справляє приємність — корисний контакт з особою протилежної статі. Якщо самотній танець — надія на майбутнє.

Їхати нагору в ліфті — успіх у коханні; з’їжджати або падати в ліфті — втрата почуттів або кінець взаємності.

Стефан КОСТКА

● **P.S.** Редакція буде вдячна читачам, які захочуть поділитися своїм особистим досвідом та міркуваннями на порушену тему. Ми до неї обов’язково повернемося!

Без оцінки реального стану немислимий жодний прогноз. Тож спитаймо себе: **“Якою мовою говорить Україна сьогодні?”**

Це питання, що багатьом здається дуже простим, здебільшого блукає між двома мовами, пропонуючи якесь їх співвідношення або вибір однієї з двох, тобто мислиться як альтернативне. Тому й простота його — запаморочлива до нестями. Узяти хоча б останні переписи населення. Повірити їм — означало б зробити велике відкриття, що усі глухі чують, а німі говорять. Адже відомо: сума відсотків має скласти сотню. Проте нам чомусь не спадає на думку, що, либонь, тільки один відсоток із сумарної сотні охоплює тут усі названі категорії й підтверджує істинний критерій, а решта 99% — то щось якісно інше, що пройшло повз увагу вчених фахівців із статистики та переписувачів, які, отже, одну соту видали за значно розмаїтіше ціле. Перепис ставить в один ряд недоріку з полілотом і поетом-класиком, рівняє Елочку Людожерку з Миколою Лукашем, акцентує двомовність і цілком нехтує масовою зацікавленістю й безмовністю. Верзеш нісенітницю — отже балакаєш.

Певна річ, така зашорена простота здатна накинути нам лише так само упереджені відповіді й висновки. По суті, вона є небезпечною ілюзією, а сказати б точніше, — сліпотою й глухотою. Бо вдивляємося і вчуваємося у явище, яке численними гранями відтворює себе щодня з закономірною послідовністю і при цьому не вимагає надміру спостережливості, а мислимо поза його істотними ознаками неправдивою голою схемою, беручи її за основу для принципу. Тоді як для виваженої дії недостатньо навіть *просто* бачити: “Очевидне — від того, що воно очевидне, — казав Гегель, — ще не є пізнанням”.

Якою ж мовою послуговується Україна? Не лише *спілкується*, доходячи порозуміння, — якою мовою ми від колиски пізнаємо і творимо світ, виражаємо свої помисли й прагнення, своє індивідуальне ество, гуртуємося для праці у продуктивну силу і через яку усвідомлюємо себе громадянами однієї спільноти?

Українською? Тією, за якою світ безпомилково мав би упізнавати мешканця землі під назвою Україна? Але в Москві навіть тих українських росіян, що не вельми перейняті своєю українськістю, за першою ж інтонацією, звикаючи до фразою чи по-іншому вжитим російським словом розгадують як чужоземців, як діаспору. Отже, строго кажучи, жодною з тих двох, які переважають в офіційній статистиці.

Яка, власне, відмінність мови у світовій практиці вважається достатньою, щоб говорити про її нову якість, тобто про іншу мову? У Лінгвістичному навчальному музеї Київського університету імені Т. Шевченка експонується складена професором К. Тищенком схема, де зображено лексичні відстані мов Європи. З неї дізнаємося, що в португальській і галісійській мовах відмінні лише 10% слівника. Розбіжність між болгарською та македонською — у межах 10%. Між сербською і хорватською, між провансальською і каталонською, між данською і норвезькою *ріксмол* — до 5%. Словацька відрізняється від чеської 15% лексичного складу. Дистанція між українським і білоруським лексиконами — 16%. Не більшу віддачу відчує всякий, опановуючи норвезьку і шведську мови: вчити варто одразу обидві разом з данською. Взаємопереклади між названими мовами іноді зводяться, по суті, до фонетичної адаптації. Білоруський філолог В. Рагойша спостеріг, що Р. Лубківський, перекладаючи вірш Цьоткі “Небували часи”, змінив лише вимову, але не лексику, синтаксис і ритми. У такий спосіб український читач годед озвучити оригінал і сам, щоб звіритися у перекладі:

*І песні заціхлі, і смеху не відна,
І пісня затихла, і вітри не вид-*

но,

*І дзеці старэнькімі сталі.
І діти старенькіми стали.
І ноты вясёлы музыкам
братъ стыдна,
І ноту веселу музикам
братъ стидно,
Радасны струны парвали.
Радісні струни порвали.*

Не дивно, що Т. Шевченка білоруси читають в оригіналі. Так само українцям доступний без перекладу Янка Купала:

*Чаму ў серцы беларускім
Песня Тарасова
Адеўкнулася, запела
Зразумелым словам?*

Польська й українська мови розбігаються на 30% лексики (як французька та італійська), російська й болгарська — на 27%, українська й російська — на 38% (відповідно тут 62% збігів: 44% лексики морфемно тотожної і 18% морфемно подібної).

теж мова. Ми є очевидцями співжиття, взаємодії і суперництва *більше* ніж двох чи навіть трьох мовних систем: ті з них, що не набули структурної повноти й не викристалізували викінченої норми, все-таки вже мають досить усталену традицію, ідентифікуються носіями як свої, а головне — ними промовляє майже весь народ країни. Тих небагатьох, хто говорить правильно, сприймають як диваків і чужаків; власне, у юрбі вони й самі почуваються діаспорою. Але ж досить замінити тільки кожне десяте, навіть двадцятье слово, щоб за загальноприйнятими поняттями це була інша мова.

Які, отже, перспективи? А ще б сказати так: яка з перспектив і чому найвигідніша для українського суспільства і яка йому неминуче зашкодила б і чим саме? Щоб углядіти попереду те, на чому ми можемо недовзі спіткнутися, киньмо оком у минуле. Втім, минуле у нас завжди на шляху, під ногами.

1985 року до 800-ліття “Слова

серватизм є самою суттю мови, одна з функцій якої — накопичення, збереження і поширення досвіду. Адже мова як вмістище понять, образів і операцій вже сама по собі несе колосальні відомості про людину і її світ, про життя людей упродовж віків. Мова — це пам'ять. Без спадкової функції мови немислимими були б і інші, не менш важливі: комунікативна (порозуміння), пізнавальна (творення думки), називна (термінологічної моделі світу), виражальна, культурносна, поведінкова, естетично-художня, консолідаційна (об'єднання в спільноту), представницька (розпізнання) тощо.

Штучне прискорення зміни лексичного складу мови, зокрема шляхом іншомовної інтервенції і підміни, веде до величезних духовних втрат. Ми вже тепер, полегшуючи сприйняття й осучаснюючи, перекладаємо Г. Сковороду, що його малий Т. Шевченко лише “списував”, про що й залишив поетичне свідчення у зрілому віці. Чи довго ще нам чекати часу, ко-

хунки розбіжностей або, що було б легшим, — збігів:

ПОВСЯКДЕННА
ЗАРИСОВКА

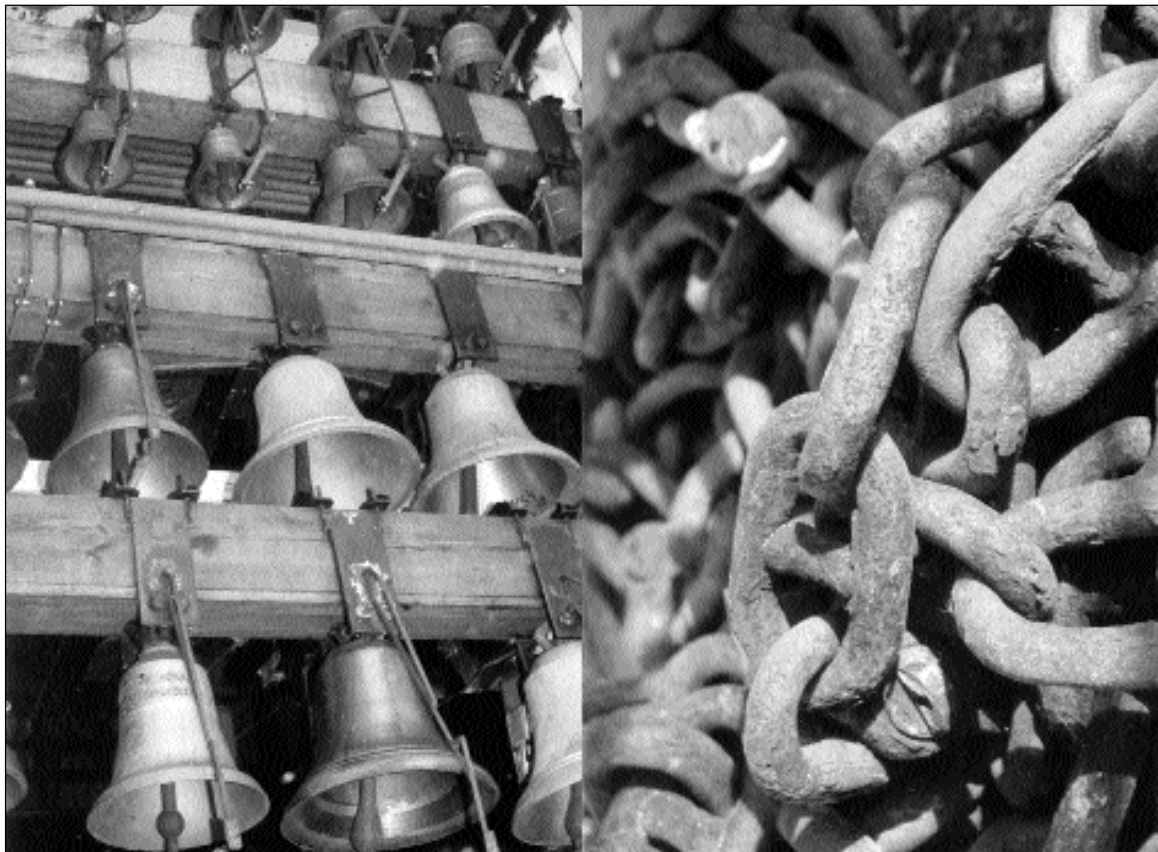
В той ранок в сім годин я позвав свою собаку і, задумавшись, ми вийшли на вулицю. На узлу я побачив сусіда, бувилого завідувача управління по навчальним закладам. Він наближався назустріч. До сих пір ми іноді зустрічалися разом і обговорювали всілякі проблеми. Необхідно признатися, що стрій наших мислей був невід'ємним від привичних установок, і через те наші думки у ряді випадків повністю співпадали. Але недовго назад ми посорилися із за собаку. І ось тепер я рахував, що треба, щоб щось сказати, і тому предложив йому закурити. Но сусід нахмурився і сповістив мені, що від учорашнього дня він некурючий. Да, подумав я, хорошо. Тут мені прийшло в голову, що в кармані остаеться ще пару гривнів, і я пригласив його в кафе (собака ждала на вулиці). Там він прийшов у хороший настрій і пригласив зайти до себе у гості. Я його подякував. Перед тим, як уходити, він сказав, що розкаже щось більш інтересніше — про те, як його племінник із племінницею поїхали по виставу в Німеччину і через Вену і Словаччину тільки що вернулися назад на Україну.

БУДЕННІСТЬ

Того ранку о сьомій я покликав свого собаку і, замислений, вийшов на вулицю. На розі я побачив, що назустріч їде сусід, колишній завідувач управління навчальних закладів. Досі ми часом бачилися й говорили про всяке. Слід визнати, що думки наші були невіддільні від звичних приписів, а тому іноді цілком збігалися. Але тиждень тому ми посварилися через того пса. І ось тепер я відчув потребу щось сказати і запропонував сигарету. Спокійно, сусід сповістив, що від учора не курить. Так, подумав я, ну добре. І тут мені інше спало на думку; я задав, що в кишені є ще зо дві гривні, і запросив його до кав'ярні (собака чекає за дверима). Там сусід подобришав на гумор і навіть запросив мене додому. Я йому подякував. Перш ніж піти, він пообіцяв, що розповість мені щось цікавіше, а саме — як його небожата з'їздили за викликом до Німеччини і через Відень та Словаччину щойно повернулися в Україну.

Сьогодні чи не найбільше розхитують і знецінюють українську мову, — а з нею і святі поняття, — засоби масової інформації, тобто ті чинники, які якраз і покликані плекати літературну норму. Деморалізуючий суржик і мовне безкультур'я свідомо й послідовно насаджуються вишколеним загоном тарапуньок, кроликів, довгоносіків, верок сердючок, телекумів і микит, не залишаючи жодних сумнівів у тому, що це і є офіційна владна політика щодо мови народу. Власне, безмовність чи напівмовність народу завжди комує вигідна: німа безлика маса — сумирна й легкокерована, як отара. Недорікуватому маргіналові постійно бракує гордості й певності: друга сигнальна система його хистка й зрадлива, він не заводий — ним поганяють.

Однак двомовність не буває вічна, її терези ніколи не завмирають, бо мова, хоч би як тяжіла вона до усталеності, загалом не є величина стала. Двомовність — це зло, якого всякий здоровий суспільний організм намагається так чи інакше позбутися. Інша річ — як саме це робиться: спровокувати чи рішуче, нервовим спіаням угору свіжих паростей чи твердим терплячим переконанням і особистим прикладом, диною війною чи цивілізованою еволюцією. Вочевидь, доля мови невіддільна від долі народу. Від сумнозвісних указів Петра та Катерини шлях української мови був вельми тернистим, таким він є і в незалежній Україні у час новітніх інформаційних технологій. Чи буде безхмарним відзначення 500-ліття “Енеїди” І. Котляревського?

Ланцюги і дзвони... Викувані з різного металу, звучать по-різному: дзвін — мов слово добірне, ланцюг — як ненависний суржик

Відстані між деякими іншими мовами такі: іспанська і португальська — 25%, німецька і нідерландська — 25%, чеська і польська — 26%, російська і білоруська — 36%, сербська і болгарська — 35%, іспанська й італійська — 33%.

А тепер вслухаймося у вуличний гомін.

СУРЖИК, яким розмовляє значна більшість населення України (десятьки мільйонів!) відходить од будь-якої літературної норми — української чи російської — хоча б на 10%, а то й на чверть лексики! Звичайно, йдеться про літературну норму для розмовної мови, а не лише для писемної, де наше листування так само далеке від нашої класики, і не йдеться про особливості чи відмінності індивідуальних або функціональних стилів, діалектів і говорів, професійних чи інших подібних групових мовних підсистем, які цілком уживаються в понятті “національна мова” як внутрішні рушії її розвитку. Суржик руйнівний і таким рушієм бути не може. Проте змішання мов йде второваними стежками, принаймні лінгвістам закономірності так званої інтерференції добре відомі. Суржик постає не безладно, це

про Ігорів похід” Київський молодіжний театр, який тоді називали ще й експериментальним, поставив оригінальну постановку п'єси мовою оригіналу. Актори з допомогою філологів неабияк попрацювали, щоб донести дух своєї давнини, реставрувавши первісну свіжість речитативу. На виставу цілими класами під проводом учителів прийшли школярі: твір бо програмний. Однак експеримент як на підлітка виявився цілком невдалим: очуднена мова п'єси (далеко не розмовна ще за своїх часів і ускладнена художнім змістом) не сприймалася, протягом вистави учні обговорювали своє і хихотіли, а коли актор гукнув у зал: “І ти, тьмотороканський *блвань!*” — дехто з юних театралів пирснув зо сміху.

“Нове життя нового прагне слова”, — сказав М. Рильський. Американський учений М. Сводеш з колегами підрахував, що за тисячу років мова змінює ядро своєї лексики в середньому на 19%, тоді як 81% її словника, що є найуживанішим, зберігається, забезпечуючи їй природне функціонування саме як мови. Це не буде інша мова — це буде та сама мова, але пристосована до нових історичних обставин. Традиція, кон-

ли самим собі доведеться перекладати і Кобзаря? До речі, обоє не уникнули варваризмів. Декому така постановка питання може здатися блюзнірством, але хіба не блюзнірством для далекого від шевченкознавства кола виглядає сьогодні заповітна воля поета, щоб його поховали “на могилі”, тобто там, де вже когось поховано? Дарма пояснювати, що “могила” — то курган, слово все одно міліє через смислові зсуви й актуалізується у невідчепному значенні. “Нема на світі України”, — стверджує класик. “Хіба нема?” — ніяковіє школяр. Скільки ж поколінням стане терпіння шукати світ на чужині — поза своїм світом?

Власне, потреба перекладу, тлумачення і визначає напевне, що перед нами — інша мова. Цей критерій, слід гадати, ніхто не стане піддавати сумніву, якщо його застосовувати до мовних систем, які функціонують одночасно. Хоча тут і можуть бути застереження щодо того, хто скільки мовами володіє пасивно й активно.

Цікаво ілюстрацію перекладу з суржика запропонував мовознавець К. Тищенко. Назвав він її так: “Дві мови — дві ментальності”. Пропонуємо читачеві озвучити кожен із текстів на відповідний лад, зробивши й підра-

“ХОТИЛОСЯ ВИБАЧИТИСЯ
І СКЛАСТИ ПОВНОВАЖЕННЯ...”

— 23 січня 2002 року минає 100 днів, як Ви, Володимире Олександровичу, приступили до керівництва Спілкою. Це було несподіванкою не лише для багатьох в Україні, а й для Вас: не готувалася програма, не було “групи підтримки”, “благословення” згори... У який момент з'явилося нове бачення ситуації і — яке воно, в чому?

— Є всі підстави оцінювати письменницький з'їзд як талановиту, з карколомним сюжетом, колективну імпровізацію делегатів. Настроєву, радше інтуїтивну імпровізацію... Адже спершу я, як і Ви, пані Любо, навіть не був обраний делегатом, бо у залаштункових ігрищах участі не брав. Цим займалося чинне письменницьке начальство, яке працювало в традиційному компартійно-чиновницькому режимі. Тому на з'їзді я почував себе вільно й розкуто, у звичному і зручному для мене стилі, навіть готовий був зняти свою кандидатуру з бюлетеня. Та коли вони пішли напролом — у них здали нерви — мені вже відступати не годилося.

З іншого погляду — розчароване у владі та в спілчанському керівництві письменницьке середовище прагнуло змін. Мало на це моральне право. Адже саме письменники першими піднялися на боротьбу за українську державність і демократію. Серед делегатів були і політв'язні, і духовно репресовані члени Спілки. А за десять років їх усіх одурили і упустили в усьому, опустили на самісіньке соціальне дно.

На з'їзді вони хотіли мати хоч якусь маленьку перемогу. Навіть, якщо вона — над собою. Влада і спілчанське чиновництво щосили тиснули на делегатів, щоб голосували за погодженого зарані “нагорі” кандидата, а більшість проголосувала, як хотіла.

Наступного дня, коли я зайшов у велетенський історичний кабінет голови — у мене затремтіло коліно. Адже я заходив сюди початківцем, коли тут сидів Олесь Гончар, заходив молодим письменником, коли тут сиділи Смолич, Козаченко, Загребельний — літгенерали, від яких часто залежала творча доля. Тепер тут стояв дух музею. На стінах висіли килимові портрети Навої, Рудакі... Азіатські лики, подаровані в радянські часи під час пишних декад. Наче це був кабінет голови котроїсь азійської спілки. Пишний раритетний стіл, усущіль поточений шашелем... Я на мить відчув себе музейним експонатом. І — злякався цього духу занепаду, втоми і старості.

На столі була гора письменницьких заяв. Усі просили допомоги: на ліки, на заборговану квартплату, на ювілей, на похорон, на видання книжки. А на рахунку Спілки — сімнадцять гривень...

Отоді я відчув себе самогубцем. Хотілося вибачитися перед письменницьким товариством і скласти повноваження. Адже я написав за короткий час чотири книги, маю авторську програму на радіо, як голова політради партії “Реформи і порядок” працюю над утворенням блоку Ющенка “Наша Україна”, як політик готуюся до нових виборів. Навіщо мені це “ярмо”? Творчістю в Спілці і не пахне, лише занепадом і злиднями.

Отож, “нове бачення” народжувалося вже на бігу, болісно й гарячково. Спілку треба просто відштовхувати від прірви й самознищення. За свій кошт я об'їхав будинки творчості, у які мої попередники навіть не зазирали, керуючи ними з Банківської, 2. Навіть цієї поїздки було достатньо, щоб зрозуміти — довкола спілчанського майна процвітає корупція, хабарництво. Маючи стільки майна в Криму, в Одесі, Трускавці — Спілка не повинна бути жебраком. Не має права. Саме тоді я зрозумів: зі Спілки треба вигнати дух старості (не ловіть на слові, бо не йдеться про середній вік письменника, сімдесятирічний Загребельний, може, наймолодший за способом думання письменник), дух песимізму і “вчорашності”, дух капітуляції перед часом і новими обставинами, які самі ж письменники і викликали, виборюючи свободу для своєї нації. Дати їй нове, свіже творче дихання. Упустити в неї дух молодості, відкритості, демократичності стосунків між письменниками й секретаріатом. Для цього почав формувати нову команду, а секретарів, які в основному перейшли мені у спадок, став змушувати працювати у новому стилі.

Отож, концепція реформування Спілки лише народжується, але я переконаний, що вдасться ситуацію змінити на краще. Спілка не загине, хоч і радикально видозміниться.

“НЕ МИ ПОТРІБНІ МОЛОДИМ,
А ВОНИ — НАМ...”

— *Перше, що Ви проголосили публі-*

но — наміри про співпрацю з іншими письменницькими організаціями. Що маємо на сьогодні, яке поле талантів?

— Конфлікт, який виник у середовищі письменників — це наслідок усього того, про що я сказав щойно. Письменником не можна керувати, з ним можна лише співпрацювати. Терпляче і рівноправно. Письменник — це затятий одноосібник і водночас — публічна особистість, яка своїм твором прагне вийти на цілу націю. Отакій альтруїстичний егоїзм. З ним треба рахуватися. Творча спілка стоїть на двох опорах: творча атмосфера, відчуття приналежності до товариства і — соціальний захист на випадок біди. Якщо одне щось занадто кволе — розкол і образи неминучі. Як великий гріх Спілки я сприймаю вихід із неї Ліни Костенко. Кілька сотень середняків не варті однієї цієї особистості в українській літературі. Така моя позиція. Так, Ліна Костенко — “незручна”, гостропозиційна, різка в судженнях, але вона велика українська Поетеса.

У перші ж дні після з'їзду я зустрівся з керівництвом АУПу. У неформальній ситуації, в кав'ярні “Остання барикада”, де подають перемелене з часником сало на чорному хлібі та коктейль “Останній схрон”. Швидко порозумілися. Протокол намірів фіксували на серветці. За кілька днів ми вже були з Тарасом Федюком у прямому телебаченні. Дискусії не вийшло, була зацікавлена розмова двох письменників про наболіле. Ще за кілька днів підписали угоду про співпрацю. Отож, кон-

став хлопець із... Севастополя. Прозаїк. Пише українською мовою. Батьки — росіяни... Він уже зробив те, чого я... навіть не чекав.

— *Не запитуватиму про очевидне — література незалежної України в процесі формування, — та чому наша критика ще навіть не осмислила, не злітувала в єдине ціле раніше заборонене — літературу діаспори, ув'язнену літературу, розстріпане відродження; не шукає підмурівеку нинішньої творчості таких яскравих постатей, як В'ячеслав Медвідь, Ігор Римарук, Сергій Жадан... (навмисне називаю людей різних поколінь і творчих устремління).*

Здається, що і класику, і літературу радянських часів забули, а на нові імена та твори уваги не звертають. Отож: яка вона, література незалежної України?

— Література, як і все українське суспільство, нагадує натовп, який щойно вийшов із в'язниці за неочікуваною амністією. Вийшли і радяться, як жити далі, як адаптуватися до нового життя, як правило, незрозумілого, незвичного, вже почужлого.

Була перша хвиля — ввірвалася ціла окрема література, що була “підпільною”, недоступною для українця. Геніальний Маланюк з його рентгеноскопичним баченням часу і трагізмом української історії початку двадцятого століття. Багрянний з викликом сатані — самому Сталіну. Винниченко — цілий пласт забороненої в історії українців часу та особистостей, унікальної психології нації на роздоріжжі. Хвильовий, який застрелився одним з перших у передчутті “великої української крові”. Підмогильний, Йогансен, ранній Тичина, підпільний Сосюра, “кромольний” Антоненко-Давидович, “кримінальний” Стус, незламний Світличний, біблей-

То більше, що література перебуває в перехідному стані. Вона шукає нові національні якості, нову національну філософію буття, нові національні характери і моделі існування нації в умовах відносної свободи і декоративної демократії. Усе це буде, обов'язково буде. Потрібно ще трішки часу...

“ЛІТЕРАТУРА ПОВЕРНУЛА
МЕНІ МЕНЕ...”

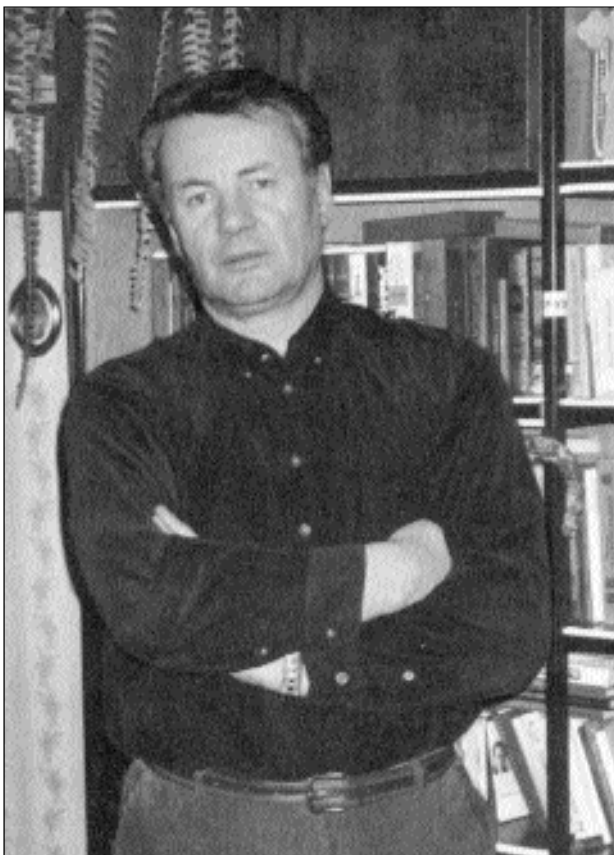
— *Я особисто голосувала за Вас ще й тому, що, прочитавши Ваші нові книжки — художньої прози і політичної, соціальної публіцистики, вважаю, що на такому серйозному рівні мало хто працює. Тому: що Ви знаєте про нові часи такого, що допоможе Вам зрозуміти братів-письменників?*

— Здагадуюся, що голосували за мене. І не тому, що свого часу “вів” Вас до Спілки, а тому, що суголосні наші душі. Задля цього історичного часу, який ми маємо (за всіх його пасток і “політичних ям”) ми й жили до дев'яностого року. Даруйте за пишний стиль.

Коли я у 89-му сторчголов кинувся в політику — я не думав, що на цілих десять років відійду од письменницького столу в сільській хаті під Києвом. Саме для усамітнення й творчої праці я купив стару садибу, де жила до цього баба-ворожка, саме для цього й будував нову “фінську” хату, позичаючи грошей у друзів-письменників. Будував повільно, за власною “фантазією”, з замінами на “півлітру” матеріалів. І поселився в неї за три дні до Чорнобиля.

Та десять років не повертався до своєї прози. Вибірчі кампанії, мітинги, політичні пристрасті, бензовоз, дискусії, створення Руху, поразки і перемоги, Декларація, ГКЧП, проголошення Незалежності, проблеми виборців, провокації опонентів... Яка там література, коли довкола все кипить і вихлюпується через вікна!

І раптом — несподівана (а головне, що —

Володимир ЯВОРІВСЬКИЙ: «Я ПРОСТО СПЛАЧУЮ БОРГИ»

Інтерв'ю Голови Національної Спілки письменників України головному редактору “Слова Просвіти”

флікт був надуманим а то й спровокованим “геніями при владі”, які, крім свого власного пупа нічого не бачать. А треба підтримувати молодих талановитих творців, бездарні — проштовхуються самі. Тому я розчиняю навстіж спілчанські двері — молоді. Загонистій, самоідентифікованій, національно свідомій, незакомплексованій, свідомість якої сформувалася вже в українській державі. І треба бути готовим до того, що не стільки ми їм потрібні, як вони нам.

— *Чудово, що до НСПУ прийнято цілу групу молодих. Безперечно, це не тільки “спонсорство духу” з Вашого боку, а й сподівання на зустрічний крок. Чого чекаєте?*

— Нічого не треба чекати. Треба робити ту справу, за яку взявся. Хіба Михайло Стельмах, який виокремив мене з натовпу літпочатківців Одеського університету і опублікував мої перші твори, розраховував на “бартер”? Хіба Олесь Гончар, який написав передмову до моєї першої книги в Москві, не ризикував? Хіба Павло Загребельний, який на свій ризик забрав мене з Львова, коли по мені було прийняте круте рішення бюро Львівського обкому партії, до Києва — знав, що я колись очолю Спілку (і нічим конкретно не зможу допомогти йому)?

Я просто сплачую борги. І це робити куди легше, бо талановита молодь іде на нас косяками. Тоді своєю людською оригінальністю в натовпі вирізнялися одинаки, а тепер — сотні. Переможцем “Грандслова” за минулий рік

ний Сверстюк... Господи! Хіба перерахуєш усіх мучеників українського Духу!?

Ми мали в авангарді десяток совісних, некон'юктурних критиків. Дзюба, Сивокоїн, Макаров, Слабошпицький, Дончик, А. Шевченко, Штонь, М. Ільницький, Салига, Здоровага... Лише окремі з них були непохитними авторитетами в літературному середовищі, були “законодавцями” літературної моди в тому часі. У нову ситуацію більшість із них не вписалася. Чи роззубилися, чи постаріли й зледачили — не знаю, а нових серйозних критиків не прибуло. Хіба що Забужко напише прекрасне есе про Вінграновського. І то до ювілею...

Тому нікому відповісти сьогодні на коренево запитання: яка вона зараз, українська література, що в ній принципово нове, національне, самостійне і перспективне, а що — хуторянсько-шароварне, прісне і нецікаве для нас і для світу? Хаос і суцільна самодіяльність, у якій народжуються і процвітають літературні самозванці, а часто й графомани. Література світового рівня залишається непоміченою, а, отже, неосмисленою. Живемо, як у бункері. Моє завдання — привести до Спілки молодих, загонистих і безстрашних літературних критиків, які виставлять високі критерії і будуть мужньо відстежувати літературний процес в Україні.

незаслужена!) поразка. Корумпована влада кинула проти мене найбруднішу зброю — фальсифікацію результатів виборів. Я вдячний їй за це. Отримав паузу для самоаналізу, для того, щоб спокійно осмислити все, що відбувається. Без поспіху й гарячковитості. Рік думав, а тоді сів за письмовий стіл. Досвід аж випирив з мене. Усе, що відбувалося за десять років несамовитої штовханини, хаосу, психічних поєдинків, атак і контратак, усі обличчя, характери, епізоди, людські долі, які вривалися у мою свідомість — усе постало переді мною, як матеріалізація прожитого часу. Але цього разу в мені працювала щосили вже здобута свобода, відвага, безстрашність перед владою і перед самим собою. Я був наодинці з часом, з Україною, зі своєю нацією. Ще раз вибачте за пишний стиль, але, повірте, це правда. Література повернула мені мене. Таким, яким я прагнув бути. Написав спершу кілька оповідань. “Вовча ферма”, “Донна Ганька і Гань дон”, “Провінційний страйк”. Потім роман “Криза”. І ожила душа. Випросталася. Замахнувся на авторську програму на радіо. А це щотижня десять сторінок публіцистики, треба прочитати кілька сотень листів слухачів, від яких зашпори в душу заходять.

Отож, можу дещо зухвало твердити: знаю

про стан людини в Україні, про її біль і смуток, про її роздвоєність і соціальний стан більше ніж дехто з колег-письменників, які на письменникові Яворівському ставили жирний хрест, назавше списавши мене в політику.

“ПЕРЕТВОРИТИ КЕНТАВРА НА ПЕГАСА”
— *Господарство НСПУ ставало неоднораз приводом для скандальних газетних публікацій. Чи зможуть колись письменники зіпертися на матеріальну допомогу Літфонду, як це було колись?*

— Скандали були поверхові і дилетантські. Радше феєрверкові, а не бойові. Я ніколи не думав, що в нашій Спілці може існувати така брудна тіньова “економіка” під диригуванням і участю відомих в Україні письменників, які сповідували у своїх творах стерильну мораль, високі ідеали, романтичні ідеї.

Мені бридко розгрібати “авгієві стайні”. Це не в моєму характері. Не в моєму стилі. Я переживаю важкий період розчарування в деяких людях, але вимушений іти по їхніх “замінованих” слідах. Тому вже сьогодні мушу сказати: скандали будуть справжні. Гучні і болісні.

Скажіть мені, як би вчинили Ви, коли б знали, що письменницька поліклініка доживає останні свої дні, що на неї вже чатують “покупці”, а збіднілі письменники не можуть придбати найнеобхідніші ліки, пройти обстеження. І це за того, що видатний наш Майстер 80-річний Анатолій Дімаров отримує пенсію в 120 гривень! Хто прийме його в платній клініці? А наша ж збудована за його гонорари...

Я намагаюся вивчити проблему. І натрапляю на вбивчі документи: частина полікліники здана в оренду на дванадцять років. За трагічно-смішну ціну. Перших два місяці вона просто смішна, а далі — кримінально смішна. Та найголовніше, що через кілька днів за спиною Мушкетика підписується додаток до угоди, що приміщення здається взагалі безкоштовно. А це — десятки тисяч доларів, що лягли до кишені одного із тих секретарів, які відповідали за економічну діяльність, за роботу Літфонду.

І так, шановна членкине Спілки, на кожному кроці. Тому я змушений іти по цих брудних слідах. Але не для того, щоб комусь “насолити”, а тільки для того, щоб змінити ситуацію, зробити господарську діяльність Спілки прозорою і зрозумілою для кожного письменника.

Я переконався, що те майно, яке має Спілка, може давати значні прибутки, з яких можна надавати соціальну допомогу письменникам, видавати книжки, утримувати апарат. Літфонд може і повинен заробляти гроші. Його М. Шевченко довів до стану нахлібника. Апарат Літфонду отримує платню із жалюгідних державних дотацій, а не з господарської діяльності. Замовчувати цього я більше не можу. Інституція, яка повинна бути донором Спілки, висмоктує з неї соки, як вампір.

Я вже поміняв директора. На цю посаду ми призначили В. Пилипця, який займався економічними та організаційними питаннями в державному телебаченні. Умовив піти на цю руїну. Призначено нового головного лікаря в поліклініку. Нового директора будинку творчості письменників у Ялті. Днями візьмемось за наші аналогічні об’єкти в Ірпені та Трускавці, в Одесі. Усі гроші, які вони заробляють — зникають у кишенях місцевої мафії. Витягнемо їх на світло, до каси. У перші дні я заявив усім господарникам: я не краду і нікому не дозволю вкрасти жодної копійки.

Отож, вірю, що Літфонд зароблятиме гроші для письменників, бо ми передаємо йому в управління колективне майно письменників. Солідне майно. Хочу уточнити: Юрій Мушкетик — совісна і дуже порядна людина, на нього не повинна впасти тінь. Опріч однієї — він постійно займався “вибиванням” грошей з бюджету, а пройдисвіти за його спинами греблі великі хабарі до власних кишень, продавали майно і дурили його, як хотіли.

Вони лукаво переконували письменників, що без Мушкетика Спілка загине, а насправді зберігали лише себе, замітали свої гріхи, прикриваючись його іменем.

— *Політологи стверджують, що стереотипи ламати не можна, їх можна лише поступово змінювати. У Спілці завжди були стереотипи (до речі, перерахуйте їх самі). Усі розуміють, що вони не лише не діють, а й стали гальмами... Тож — змінювати чи ламати?*

— Звісно, мені б хотілося в один день перетворити Кентавра, котрий шкандибає на дві ноги (а саме такою є нині Спілка, нижня частина якої залишилася “совдепільською”, а верхня — рвійно прагне свободи, творчості, божми) перетворити його на романтичного Пегаса. В один день покінчити у Спілці з пустопорожньою балаканиною з найменшого приводу, з лінощами і невмінням робити реальні ре-

чі, з упертою звичкою переконувати в любові до України тих, хто і так її любить, змагатися “хто більший патріота”, навчити апарат Спілки працювати чітко і раціонально, а не по-дідовському. Так-так, усе це хотілося б зробити революційно, в один подих. І тоді швидко творити новий образ літературного братства в Україні.

Та я знаю, що це неможливо. І — небезпечно. Дуже небезпечно. До того ж революції завжди підступні і їхніми результатами користають шарлатани і пройдисвіти. Отже, вперта, вольова революційна... еволюція.

— *Як не прикро говорити, але з’являється кон’юнктура нових часів. Проявляється вона не лише в творенні “паравозіє” нової доби, а й в імітації модерну, в нищенні автентичності українського слова, в “інфекціях” стилю і думки... Чи не здається Вам, що наші літературні часи позбавлені епічності письменницьких задумів?*

— Кілька поколінь українців були вимушено політизовані. Аполітичність (у її доброму, нормальному розумінні) мала статтю карного кодексу. Політична кон’юнктура стала (хай і примітивною) нормою. Суспільство розвчилось говорити тихо, природним голосом, на рівні душі.

Кілька десятиліть всі верещали про “надлюдськість” Леніна, про великість і безпомильність партії (пригадуєте слова справді великого поета, який змушений був кричати: “Поїзд справедливості не запізнюється, бо його ведуть комуністи!”). Чого б, здавалося, форсувати голос сьогодні про любов до України? А чомусь гатять себе в груди, аж луна йде в усі кінці світу. А про любов нормальні люди говорять пошепки...

Що до псевдомодерну та хуторянських “імітацій під Європу”, то вони природні. Учора ще все це було під заборonoю. Як, скажімо, бойовики і порно на екранах телебачення. Тепер усе це можна, тому й накинулися на цю малинку всі, кому нічого сказати людям. Треба це пережити, як хворобу. Зрештою, будь-яку велику літературу, як потужний “Боїнг”, супроводжує вакуум і шлейф диму.

А от те, що наша література втратила епічний погляд на час, на людину — це таки гірка правда. А нам, українцям, такий погляд, такий стан душі дуже потрібен. Без нього не завершимо формування себе як повноцінної нації.

“МАЮ ВЛАСНИЙ СМАК І ВЛАСНУ ДУМКУ”
— *Ви розумієте (така традиція!), що Ваше схвальне чи критичне слово на адресу того чи іншого твору тепер сприймається, як офіційна оцінка? Якщо не хочете критикувати — порозмірковуюйте над прочитаним від різних авторів.*

— Це теж старий, уже прокислий спілчанський стереотип. Причому, один із найпримітивніших і найпровінційніших.

Голова Спілки — це такий самий письменник, як і майже дві тисячі інших. Він має право на власний смак, на власну думку і кожен має право цю думку брати під сумнів і пропонувати свою.

Ніяких офіційних оцінок у такому тонкому ділі, як творчість, бути не може. Для цього є професійна критика, є читач. Хіба Валерій Шевчук потребує мого визнання? Хіба Леонід Талалай чекає, як оцінить його творчість голова чи котрийсь із секретарів Спілки?

Виходячи з цього я й не робитиму сьогодні ніяких прилюдних висновків з приводу десятка щойно прочитаних (як правило в поїздах чи в авті) нових книжок. Романа Кудлика, Романа Іваничука, Анатолія Дімарова, В’ячеслава Медвідя, Євгена Пашковського, Володимира Цибулька, Марії Матіос... Перечитав усіх молодих, яких щойно приймали до Спілки. Перечитав рукописи переможців “Гранослова”...

— *Парламентські вибори стукають у кожні двері, не обійдуть і спілчанські. Було б прикро, аби у Верховній Раді НСПУ не представляла перша особа. Які письменницькі питання поставите державі, уряд, людям?*

— Не стукають, а гатять чоботом у двері щосили. Та Спілка вже визначилася, зробила відповідну заяву. Я кандидуватимусь у мажоритарному окрузі. Багато моїх колег — також. Не від “жиру” чи амбіцій. Діватися нікуди! Українську книгу доїдають дикунські податки. Російська книга (дуже дешева!) заповонила духовний простір України. Уряд Ющенка вніс поправки до закону про книговидання, щоб випустити українське слово на волю! І за подявки проголосувало... аж 76 депутатів. От Вам рівень державницького мислення сьогоднішніх обранців...

ЛИСТ ЧИТАЧА — ДО ДРУКУ!

ЗАМОРОЖЕНІ КНИГИ

Звертається до Вас бібліотекар міської бібліотеки № 2 м. Ромни Сумської обл.

Бібліотека вже сьому зиму без опалення. Умови роботи гірші, ніж в концтаборі. Вікна позабивані жерстю, тому що повиймали шибки. Підшови чобіт примерзають до підлоги, ампулка в ручці замерзає. Книжки псуються. Але не зважаючи на такі жалюгідні умови роботи, бібліотека з року в рік веде велику пропаганду серед читачів, а особливо молоді. Пропаганда книги спрямована на розбудову нашої незалежної України, на пропаганду краєзнавства серед молоді, на пропаганду українознавства. Так, у 2001 р. було проведено урок українознавства “Рослини — символи України”, до 310 річниці від дня народження нашого земляка П. І. Калнишевського, останнього кошового Запорозької Січі. До 80-річчя від дня народження Д. О. Луценка, видатного українського поета-пісняра, було проведено літературно-музичний вечір “Осіннє золото”. Перегляд літератури “Мистецтво і релігія”, масовий захід, присвячений

135-річчю з дня народження М. Грушевського, та багато інших. І це при тому, що протягом багатьох років майже не поповнюється книжковий фонд бібліотеки. Приміщення вже непридатне для бібліотеки. Але є можливість перевести в інше, значно краще приміщення, яке надають ліквідатори Консервного заводу, ніж те, в якому зараз міститься бібліотека. Але директор МЦБС м. Ромни Н. М. Рослова проти, хоч там є опалення, вільні кімнати знаходяться на 2-му поверсі, всі вікна — на сонячній стороні.

Прошу Вас допомогти мені і моїм читачам перевести бібліотеку в інше приміщення, більш пристосоване для роботи. Прошу вислати Комісію, яка б розібралась і допомогла перейти бібліотеці в інше приміщення та посприяла б одержанню літератури на сучасну тематику.

Л. М. ДИКА,
м. Ромни Сумської обл.

НЕ ОБОРОНЯТИСЬ, А — НАСТУПАТИ

Поряд з економічним, немає зараз важливішого питання, ніж збереження нашої мови у всьому її розмаїтому багатстві й чистоті.

Але останнім часом відбувається дивний процес — навіть патріотичні видання, навіть борці за національне відродження, відстоюючи право рідної мови бути головною на українській землі, поступово заповнюють своє мовлення англословними термінами та словами з інших мов, що калькуються з російської. Словом, геть забуто про чистоту нашої мови. Якщо так буде й надалі, то одного чудового дня ми прокинемось і раптом побачимо, що, власне, й захищати вже нічого: рідна мова перетворилася на якийсь чудернацький сленг, варіант міжнародного есперанто. Отже, щоб цього не сталося, треба негайно бити на сполох і ставити цьому нашестю міцне забороло. Насамперед у “Слові Просвіти”!

Справжнє засилля спостерігаємо у ЗМІ, явно не українського походження. Насамперед, у мові дикторів на всіх телеканалах та радіо. Їхня “українська” нашіпгована термінологією англійського і взагалі чужоземного походження. Цей лексичний запас, якщо прослідкувати, потрапляє до нас із російських ЗМІ (либонь, так збагачується “великий і могучий”?).

Ситуація, коли нехтується гарне корінне наше слово, а замість нього тулиться неоковирне чужоземне — це вже не збагачення, це підриг основ нашої духовності. І найгірше те, що навіть ми, українські патріоти, почали користуватися цими “спонсорами”, “нонсенсами”, “консенсусами”, “губернаторами”, “мерами”, “меріями”, не замислюючись, а чим же кращі ці слова від наших: від “добродієць”, “добродія”, від “безглуздя”, від “згоди”, від “обласного голови”, “міського голови”, “міської ради”? До того ж до багатьох чужоземних слів можна знайти по кілька наших відповідників?!

«КОНТАКТИ» ЗАВАЖКІ ДЛЯ РІВНОВАГИ...

Совковий час тішив єдиним: рекламною паузи не існувало. Країна літала “на крилах” “аерофлоту” і крапка. Решта “ульотних” предметів, на кшталт памперсів, прокладок, “фанти”, мила “дуру” (так і хочеться сказати “дурю”) перебували за межею реальності. У барвистому потоці біччі, у глухому куті “капдійності”. Туди ж западали й сучасні “робін-гуди” в боротьбі з карієсом і лупою. Щойно країна якось прилаштувалася “літати”, дрімати і марити, як у “віко” голу-бого екрана “забембала” реклама. Беззубою вкраїнською прошамотіла: жуй “орбіт”, далі буде... Тільки-но зникло “дуру”, з’явилося мило “дав”. Пані, котра за сценарієм грає роль незалежного експерта, зворушило зізналась, мовляв, так “люблю контакт з водою, ну так уже люблю, що ах”... От тільки мило, таке підступне, сушить шкіру, личко, руці... З рекламно-інтимної сповіді напрошується висновок: пані насолоджується не стільки “контактом” з водою, скільки “контактом” з “дав”. Простим громадянам, у котрих більш-менш розвинутий слух на мовні ляпи, “контакти” з телевізором є заважкі для психофізичної рівноваги. Метро, розцяцьковане “споживчим” графіті, та обсервування рекламних щитів на Хрещатику теж не додають

Отже, починаймо з себе.

У “Слові Просвіти” слід відвести цілу колонку для висвітлення цієї проблеми, а також для перекладу чужих термінів на нашу мову. В очищенні мови можна й потрібно йти далі, а саме — позбутися всіх важких і незграбних, а також тих, які мають відповідники у нашій мові, слів, що примусово вводилися ще в 30-ті роки в політичну, наукову та культурну термінологію. І на старі, і на нові поняття в багатьох випадках можна створити свої слова — можливості нашої мови — величезні!

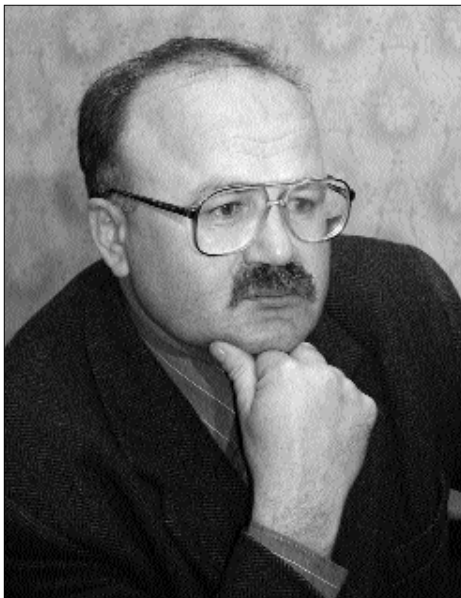
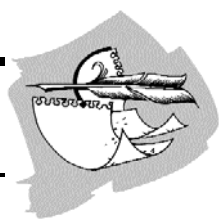
Звісно, що потрібно подолати тяжку силу звички до всіх цих чужомовних штамлів, але зробити це необхідно в ім’я повного національного видужання і досягнення висот у світовій культурі. А, як відомо, світовий рівень досягається силою ідей та самобутністю національної форми — на мавпуванні великого не досягнеш.

Ось я і висловив те, що найбільше болить, і про що намагався підняти розмову на обох з’їздах “Просвіти”, бо в боротьбі за мову забули, що справжньої красивої, багаті української мови пересічний громадянин не чує і не бачить, бо немає ні українських фільмів, ні широкодоступної української художньої літератури, ні українських відеокасет, ні газет.

Час, поки не пізно, кинути всі сили на подолання “асиміляційної роботи” (як писав наш геній І. Франко) інших націй.

Анатолій ЗАВОРОДНІЙ,
Оріхівський район
Запорізької обл.

Уляна ГЛІБЧУК

Талановитий організатор видавничої справи "Просвіти", чудовий поет Василь Клічак, не зраджуючи своїй Музі, працює вдумливо й наполегливо. Сьогодні ж він дарує Вам, шановний читачу, кілька нових поезій, написаних нещодавно — напередодні його 45-річчя. Хай же рясно Вам родить, пане Василю, і на видавничій, і на поетичній нивах! З роси і води!

ВАСИЛЬ КЛІЧАК

ПРОПАВ КІНЬ

Пропав кінь каштанової масті. Біла смужка на голові і на лівій задній нозі. З оголошення

В яких туманах, у яких вітрах
блукає кінь, невидимий, мов страх?
Куди його, самотнього, несе,
де він траву столочену пасе?
Біжить, біжить, мов хвиля на пісок,
і тане, і сповзає, мов смичок.
І гривову вітрища підійма,
а де він? Де?

Нема його. Нема.
Пригублює струмок. Змітає пріч
каштановим хвостом липневу ніч.
І мчить шалено на багрянний схід,
минаючи горбки, що вирив кріт.
Минаючи копиці і стежки,
тебе й мене. Хвилини і роки.
В яких туманах, у яких вітрах

блукає кінь, невидимий, мов страх?..
НА МОТИВ ЛІВІУ ДАМІАНА

Це море холодне
у розповні щедрого літа...
Шумить, аж не чути,
як птиці бентежно ячать.
Від спеки нудотної
може душа спопеліти.
Бездумно, неначе пісок,
розсипається час.
Скажи-но мені,
о вітрами збурунене море,
скажи ж, чи не соромно
це відчувать, далєбі.
Душа не болить, та щось
муляє їй від докорів
сумління. Скажи, чи знайома
ця мука тобі?
Володар природи,
міркую собі наодинці —
не в силі ніщо вгамувати
розвихрений шал.
Розбіглися хвилі довкруг,
як навала ординців,
облизує кожна пожовклий пісок,
мов лоша.
Стрижі розкричалися
гучно понад берегами,
і вітер примчав звідкілясь
блискавично, як мить.
Реве і шмагає обличчя моє батогами,
пошарпані нерви у нього.
А море — шумить...

Я подзвонив тобі ось щойно.
І збурих хвилю почуттів.
Неначе ліс, м'який і хвойний,
від спекоти мене охолодив.
Ввійшов я між мохи правічні
і враз відчув на босоніж,
що є в житті щось віковичне,
яке перетина, мов ніж,
всю нашу суєту щоденну,
усе, що нам давно чуже.
У серпні — місяці натхнення
не все згорить, щось відживе...

Все має своє місце і свій час.
Чи завжди є доречні корективи?
Охоплює вогонь спокуси нас.
Зухвалець, він не зна альтернативи.
Я уявляю, як тобі потрібна
одна з маленьких радостей — комфорт:
кімната тиха, ніч глибока й срібна,

ДУША НАРОДУ

Один з ідеологів марксизму, характеризує творчість Великого Кобзаря й становище української мови за царату, виявив неабияке розуміння конкретної історичної ситуації:

"Шевченко закоханий у красу української мови, у її словесне багатство, чудову співучість, невичерпний гумор, у її свободу від граматичних пут, закоханий в розкішні і влучні метафори й порівняння, створені багатовіковою народною творчістю... І все це — у зневазі! Не лише режим Миколи I топче молоду українську літературу солдатським чоботом, але й сама українська інтелігенція соромиться своєї "мужицької" вимови і силкується замінити свою чудову мову потворним напівруським наріччям. Шевченко ніби відчував, що насильство з боку уряду і зрада більшою частиною української інтелігенції рідної мови позбавляють його музу її справжньої аудиторії, що зневага до мови, так високо шанованої ним, стає йому попере дороги до свого народу..."

Щоправда, згодом А. Луначарський неодноразово переспівував самого себе на догоду гегемону, як чинять і теперішні послідовники класового імперіалізму. Та, на жаль, становище української мови мало змінилося за останнє століття — саме внаслідок послідовної експансії більшовицького діалекту (малоадекватного російській літературній мові) в усі сфери "радянського способу життя".

Пропонуємо Вашій увазі, шановний читачу, творчий погляд на проблему мови представників кількох поколінь європейського літературного процесу, підготовлений відомим літературознавцем **Володимиром П'яновим**.

Олександр ВЛАХУЦА

СЛОВО

Казкову міць таїть живе слово —
Людських думок і почувань опора,
Розгонить тьму, дає серцям обнову,
Хвилює нас сьогодні, як і вчора.

Воно і мертвих знайде в домовині,
Його-бо чарам перешкод немає.
На кожнім кроці, в будь-якій хвилині
Воно потай нас будить, оживляє.

Воно великі часом творить дива
У розпачі, ненависті, коханні.
То саявом сяє, то впаде, як злива,
До людських душ йому всі ходи знані.

Воно серця запалює горінням,
Вирішує не раз життя і смерть людини.
Від забуття рятуює покоління,
Але народ без нього кахне, гине.

Ви, кому дана сила невсипуча
Нести у світ чарівні дари слова,
В кого душа борця живе кипуча,
Що темноту перемогти готова,

Ви, що болієте за долю свого люду,
Цінуюте слово рідне, миле,
Щоби уста фальшивості та бруду
Цього святого дару не сквернили.

Несіть його як прапор, гордо, сміло,
Крізь непогоду, бурю, лихоліття,
Щоби серця мільйонів воно гріло,
Щоб у віках жило, в тисячоліттях.

Переклад з румунської
Микола Марфієвич

"Ось я і вирішив присвятити себе чеській мові! Загалом я, навіжений, думаю так: великий, неоціненний скарб — національна мова, матерна мова, і не любити її, чи не знати її тільки через байдужість і лінощі, — значить одчуратися від своїх рідних, одвернутися від своєї нації, відплатити чорною невідячністю своїй батьківщині, нічого не знати про національну гордість, одне слово — не мати й краплини честі, і заслужити зневагу від усіх благородних людей".

Йозеф Каєтан Тил
(Переклад із чеської)

Леонід ВИШЕСЛАВСЬКИЙ

МОВА

Дрімає соняшник.
Смачніше пахне м'ята.
Гусине на луці біліється перо.
Співають, ідучи в вечірній млі, дівчата.
Широкі їх пісні,
як степ наш, як Дніпро.

В піснях тих, що люблю
і знаю я з колись,
Я — росіянин —
чув биття народних дум,
Зойк чайки на Дніпрі
і скрип ялин бескидних,
Шабель козацьких дзвін
і Ненаситця шум.

Краси земної зміст
у слові був розкритий,
співучі звуки ті, і ніжні, й голосні,
допомогли мені минуле зрозуміти
і глибше полюбить прекрасні наші дні...

В кривбаських рудниках,
при вишках Борислава,
в розоранім степу край юного ліска
прийдешнє славить нам
і проста, й величава
ця мова осяйна Шевченка і Франка.

Вона підпорою була мені в походах,
я чути звик її на життєвій весні.
І хочеться сказати
на весь російський подих,
чим українська річ була і є мені.

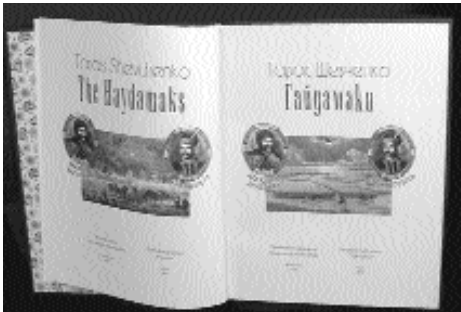
Переклад з російської
Максима Рильського

Рік минув, приніс нові обжинки на творчій ниві видавничого центру "Просвіта". Невеличкому колективові вдалося видати якісні книжки як за текстовим змістом, так і за поліграфічним виконанням.

Будь-яка справа не обходиться без статистики. 2001 рік означений для видавництва такими параметрами: випущено 22 назви книжок загальним обсягом 283,3 обліково-видавничих аркуші та загальним накладом 72 300 примірників. Якщо порівнювати із державним видавництвом, то наші показники можуть виявитися співмірними, а то й кращими. Але чи ж можна говорити щось оптимістичне про сучасне українське книговидавництво у кількісних вимірах? Відповідь лаконічна — мало, недостатньо. Прекрасні книжки виходять накладом 1–2 тисячі примірників, стають набутками людей, що не втратили зацікавлення до рідного слова.

Наші видання варто, як на мене, згрупувати тематично. Знову побачив світ черговий наклад "Кобзаря" Тараса Шевченка. По суті, ми діємо за таким принципом — ні року без "Кобзаря"! У нас він найдешевший з подібних видань, а тому й доступніший для читачів. Шевченкіана поповнилася книжкою "Тарас Шевченко, Святина і сучасна Україна" Зінаїди Тарахан-Берези — це прилога до відомої її книжки "Святина". У схвильованому публіцистичному нарисі автор, науковий працівник Шевченківського національного заповідника у м. Каневі, звертається до співвітчизників: "...чим можна пояснити те, що, незважаючи на волевиявлення нашого народу проголосити у незалежній Україні національним святом — день народження Шевченка, як це сталося у березні 1918 року в Українській Народній Республіці, Верховна Рада відмовилася зробити це, хоч утвердила чимало релігійних і світських свят за десять років свого функціонування?"

Найбільшим досягненням "Просвіти" у видавничій царині можна справедливо вважати окреме видання соціально-історичної поеми "Гайдамаки" Т. Шевченка. Видання ілюстроване видатним українським художником Опанасом

«ПРОСВІТА» ВИДАВНИЧА

Сластіоном (1855 – 1933 pp.). Текст твору подається двома мовами — українською та англійською в перекладі В. Кіркелла та К. Г. Андрушиєна. Це видання дуже складне щодо виготовлення, потребує чимало ручної роботи. На обкладинці — барельєф портрета молодого Шевченка, книжка міститься у спеціально об'єднаному футлярі.

Серія книжок на мовознавчу тематику поповнилася такими новинками: І. Ющук "Мова наша українська" та О. Сербенська, М. Волощак "Актуальне інтерв'ю з мовознавцем", а також Г. Бочко, О. Кудіна "З німецькою по всьому світу. Українсько-німецький розмовник". Сюди ж варто віднести книгу А. А. Бурячка "Українсько-російський транслітерований словник власних імен і найпоширеніших прізвищ".

Назви книжок говорять самі за себе.

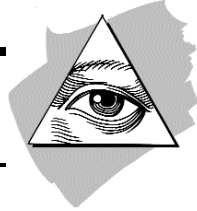
На VI з'їзді "Просвіти" йшлося і про те, що Товариство повинне видавати літературу не тільки з гуманітарних питань, а й з природничих, економічних, медичних, одне слово, всебічних, з однією метою — розкрити широкі можливості української мови, її багаті ресурси.

Побачила світ перша україномовна "Медична енциклопедія". Її автор — П. І. Червяк,

доктор медичних наук, професор. В енциклопедії міститься близько 32 000 статей з усіх галузей теоретичної й прикладної медицини, а також споріднених з медичною знань. Книжку благословили такі відомі академіки-медики, як О. О. Шалімов, Л. А. Пиріг, Є. М. Нейко, О. О. Мойбенко, Д. Д. Зербіно. Петро Іванович Червяк у співавторстві з Олеком Пінчуком випустив у нас також науково-популярний нарис "Азбука українця — мова", де розглядаються різні аспекти походження, розвитку, функції та застосування української мови в Україні.

На початку січня 2002 року в Київському міському будинку вчителя відбулася презентація нової книжки нашого постійного автора Анатолія Погрібного "По зачарованому колу століть, або Нові розмови про неболіле". До книжки увійшли публіцистичні роздуми, складені на основі листів слухачів Українського радіо, на якому вже кілька років наш активний просвітянин веде свої пристрасні передачі. Того вечора зала була переповнена, що свідчить про небайдужість людей до письменницького слова.

Окремо хочеться сказати про низку дитячих видань, випущених минулоріч. Привернула увагу читачів книжка "Я вчу абетку. Я вчуся читати."

ЛИСТ ЧИТАЧА — ДО ДРУКУ!

ХОЧА Б ОДИН РІК!

Пекуча мрія попередніх поколінь і мільйонні жертви в боротьбі за неї... Не без волі Всевишнього прийшла до нас довгоочікувана державність. Та не послав нам Господь гідного провідника нації, який став би не тільки главою проголошеної держави, а й зумів би повести Україну до вершин, вимріяних народом. Зневіра почала заповзати в серця тому, що до влади знову прийшли не тільки ті хлопці номенклатурної рати, які мали неабиякий досвід у справі нищення всього українського, але й ті, які всіх патріотів України, що в недалекому майбутньому могли стати визнаними лідерами знедоленого, пограбованого народу, почали з дороги прибирати. Не створюються умови, не виробляються позиції, виходячи з яких утверджувалась би українська мова як державна, набувала б широкого розвитку культура нашого народу, набирало б широкого розмаху книговидання, поверталась би в свої храми й на рідну землю українська церква, без чого не може бути духовно незламною й довговічною Українська держава.

Навпаки, складається враження, що робиться все для того, аби не допустити відродження українських святинь, за допомогою яких може відбутися й утвердитися Українська держава. Це показав перепис населення. Склад обліковців підбирався такий, який був зацікавлений у тому, щоб українців під різними приводами записати росіянами, а рідною мовою — не українську. Представників національно-патріотичних організацій до перепису не допустили. Прикладом може служити наш (Новокаховський) осередок "Просвіти", який не зміг направити обліковцем ні одного свого члена, хоч списки були подані до

статистичного відділу вчасно.

З радістю ми чекали Нового року (1 січня). Ми зустріли його з надією, що духовне відродження України в новому році набере ширших масштабів, що керівні особи держави нарешті зрозуміють: без відродження духовних основ нації неможливе відродження держави. Вселило нотки оптимізму новорічне вітання-звернення Президента, який закликав нас зміцнювати свою державу. Чекали цікавих новорічних передач. Та довелося глибоко розчаруватись. На всіх каналах телебачення ми майже не чули рідної мови. Ніяких національних традицій, традиційних українських побажань, нічого, що свідчило б, що Новий рік зустрічає Україна.

І хоч після новорічного свята деякі ЗМІ захоплено писали про якесь нібито змагання російських та українських артистів за кращі номери новорічних розваг, але ми не побачили ні змагань, ні українських артистів, бо хіба можна називати українським артиста, який ігнорує українську мову? А де ж була в той час українська влада? Вона, очевидно, піднімала келихи за своє світле майбутнє.

Спільними рішеннями 2002 рік проголошений роком України в Росії. Ми не проти таких заходів. Але ви, шановні батьки нації, проведіть спочатку хоч один рік України в Україні!

Гнат БІЖИК,
член правління Новокаховського осередку "Просвіти",
Херсонська обл.

СКІЛЬКИ КОШТУЄ ВЛАДА?

Сьогодні, йдучи від станції метро "Арсенальна" до будинку "Просвіти" у Музейному завулку, звернув увагу на скупчення машин біля Верховної Ради і Кабінету Міністрів. І що неприємно вразило мене — жодного вітчизняного авта і маса дорожчих іномарок!

Перед будинком комітетів ВР стояли 4 джипи "Мерседес" по 100 000 доларів кожен, коло них гордо вешталися "водії начальників" — подумалося, не дай Бог із цих "водіїв" постане новий Павло Іванович — прем'єр.

Бо той теж починав так. Коли читаєш про труднощі збалансування бюджету, про відсутність коштів на соціальні виплати, про неможливість підняти розмір пенсії за віком до 100 гривень, а трудової — хоч би до 150 гривень, то виникає запитання; а хто дає кошти на джипи?! У кого вони беруться? Відповідь очевидна... Вражають дорогі евроремонти. Ось будинок "Укртрансгазу" після капремонта. Це ж десятки мільйонів гривень. І всі матеріали, крім води і піску, дуже дорогі, імпортовані.

Розплата — у скаженій ціні на газ, яку ми з вами платимо!

Тож чия організація "Укртрансгаз" — державна чи чиновницька? І ми, як дурні, не питаємо у ситих чиновників "відповідальних", чого це їм треба отакі ремонти? Тільки гірко лаємось.

А вокзал у Києві? Чудо за 500 000 000 грн.! І що ж зручного пасажирам? Та ескалатор — із Китаю, а не з Макіївки, де завод успішно їх робить років 40 для метрополітену СНД. А низькі перони? При мені, важко кречучи, стара пані спускалась із вагону з валізою. Провідник і вухом не повів, щоб допомогти. Чому? Мабуть, інструкції не має. А якби були зроблені високі платформи, як у Варшаві чи Таллінні — то не треба

було б допомагати. Невже пан Кірпа (не Кирпа) не їздив у Таллін, Ригу потягами і нічого там не бачив? Там теж зробили ремонт, і не за 100 мільйонів доларів, а значно дешевше. Але ж там парламенти контролюють залізницю, а в нас? Хто заводно, але не ми, пасажери. Бо проїзд дорожчає, черги за квитками зникли. Як торгували спекулянти квитками, так і торгують. А 500 000 000, витрачені безконтрольно, відшкодують із наших кишень.

І вже новий прожект Української залізниці — зробити, щоб потяги із Харкова до Києва йшли 6 годин. Чому 6? Бо швидше — це вже супердорого. І не розуміє "начальник", що нічні експresi, які зараз йдуть 10–12 годин, — зручні, а 6-годинна поїздка — це "на собаку мале, а на кішку велике", як казали моя бабуса!

Мабуть, і Президент, і парламентарі їздять джипами та іншими сотисячними іномарками. Але чи почують в Укрзалізниці мої слова? Мабуть, ні! Там "Слово Просвіти" не читають. А хотілося б. Простий приклад: коли треба виїхати потягом із Харкова, щоб бути у Києві о 7 ранку? О 1 ночі. Що, зручно???

Зараз потяг їде 10–12 годин і цього вистачає, щоб сяк-так виспатися, а за 6 годин? І скільки треба відпочивати після такої поїздки? Іще 6 годин. То де зручність і логіка? Якщо потяг із Києва виїжджає о 18 годині, ви будете вдома о першій годині ночі. А це як? Заробіток таксистам? Хочу, щоб читачі-просвітяни підказали вихід для нас, "нашої" держави.

З повагою,

Володимир КАСЯНЕНКО,
член "Просвіти", м. Харків

ЯК ПОДАТКІВЦІ ОБДИРАЮТЬ СІРОМУ

КОЛОНКА ВІТАЛІЯ КАРПЕНКА

Є в Інтернеті цікавий і повчальний сайт — "Книга маразмів України". Тут справді зібрано чимало фактів, що характеризують нинішні реалії українського життя і які справді важко назвати інакше, ніж *маразмами*. Один із таких маразмів стосується нашої податкової практики і висвітлює механізм надурювання народу податківцями. А вітм, судить самі.

Згідно з чинним законодавством оподаткування фізичних осіб здійснюється на підставі Декрету Кабінету Міністрів України від 26.12.1992 р. № 13-92 "Про прибутковий податок з громадян". За цим Декретом (частина 1 статті 7) ставки оподаткування встановлюються, виходячи з *мінімальної заробітної плати*, яка сьогодні дорівнює 118 гривням. Він має силу закону, а за Конституцією України (ст. 92) виключно законами України встановлюються система оподаткування, податки і збори. Таким чином, при визначенні порядку оподаткування доходів фізичних осіб ніхто не може користуватися будь-якими іншими нормативними актами, крім законів або прирівняних до закону нормативних актів. А оскільки Декрет Кабінету Міністрів України — єдиний на сьогодні законодавчий акт, який визначає принцип стягування прибуткового податку, то саме він є основним законом з цих питань.

Однак на практиці податки з фізичних осіб стягуються згідно з Інструкцією Державної податкової адміністрації України "Про прибутковий податок з громадян", затвердженої наказом Головної державної податкової інспекції України від 21.04.1993 р. №12, зі змінами й доповненнями до неї, внесеними 28.04.2000 р. У цьому документі податківці замінили поняття "*мінімальна заробітна плата*" словами "*неоподатковуваний мінімум*", посилаличися на Указ Президента України від 13.09.1994 р. №519/94 "Про збільшення неоподатковуваного мінімуму та ставки прогресивного оподаткування доходів громадян". Візьмемо пересічного платника податків, заробіток якого не перевищує мінімальну заробітну плату, тобто 118 гривень. Згідно з Декретом Кабміну прибутковий податок з нього не стягується. А за Інструкцією податкової адміністрації заробітна плата від 17 до 85 гривень оподатковується 10 % із суми, що перевищує 17 гривень, а після 85 гривень ставка податку зростає до 15 %. Це означає, що громадянин з мінімальною заробітною платою в 118 грн. віддає державі у вигляді прибуткового податку 11 гривень 75 копійок. При заробітній платі 300 гривень громадянин за чинним законодавством мали б платити 18,2 грн. податку, а віддають за названою Інструкцією 45,55 грн.!

Ця, на перший погляд, безневинна підміна понять була задумана з метою нагріти рядового платника податків і за його рахунок додатково наповнити бюджет. Щоб збагнути, як це робиться, розглянемо конкретну ситуацію.

Візьмемо пересічного платника податків, заробіток якого не перевищує мінімальну заробітну плату, тобто 118 гривень. Згідно з Декретом Кабміну прибутковий податок з нього не стягується. А за Інструкцією податкової адміністрації заробітна плата від 17 до 85 гривень оподатковується 10 % із суми, що перевищує 17 гривень, а після 85 гривень ставка податку зростає до 15 %. Це означає, що громадянин з мінімальною заробітною платою в 118 грн. віддає державі у вигляді прибуткового податку 11 гривень 75 копійок. При заробітній платі 300 гривень громадянин за чинним законодавством мали б платити 18,2 грн. податку, а віддають за названою Інструкцією 45,55 грн.!

Таке дискримінаційне становище, створене податківцями щодо рядових платників податків, викликало невдоволення останніх, зливу

протестних листів до Державної податкової адміністрації та звернень до суду. З'явилися також публікації на ці теми у засобах масової інформації. Податкова адміністрація не могла уже відмовчатися і змушена була подати роз'яснення у спеціальному листі "Про прибутковий податок з громадян" (від 26.10.2001 р. №14493/7/17-0417). Навряд чи варто зупинятися на ньому детально — весь його пафос зводився до об'рунтування необхідності *саме таким* робом стягувати податок на прибуток з фізичних осіб і, на погляд податківців, таке здирство є легітимним, себто законним. До питання щодо законності ми ще повернемося, а тепер лише покажемо логіку міркувань податківців у названому листі.

Передусім, податківці роз'яснюють, що завдяки застосуванню шкали податкових ставок, що випливає з названих вище Інструкції та Указу Президента, у 2000 році до бюджету надійшло 6,4 млрд. грн. прибуткового податку з громадян, що становить 20 відсотків бюджету. За 9 місяців 2001 року до бюджету надійшло 6,2 млрд. грн. прибуткового податку, а це — 23,8 відсотка надходжень до бюджету за цей період. У місцевих бюджетах питома вага надходжень прибуткового податку з доходів громадян ще вагоміша: від 50 до 70 відсотків. Цей податок надходить рівномірно, постійно і, власне, складає основу витратної частини місцевих бюджетів. Отже, фактично за рахунок цього податку, переконують податківці, утримуються заклади охорони здоров'я й освіти, виплачується заробітна плата медикам, вчителям, комунальникам.

Як можна зрозуміти, податківці своє здирство пояснюють благородною метою піклування про народ. Отже, не ображайтеся, шановні платники податків, з вас беруть зайве для вашого ж блага. Більше того, негайне повернення, на думку податківців, нібито надмірно сплаченої суми насправді означатиме раптове погіршення матеріального стану для мільйонів громадян, які працюють у бюджетній сфері, і погіршення стану соціального обслуговування практично для всього населення. Передусім, запевняють податківці народ, це призведе до кризової ситуації із виплатою заробітної плати працівникам бюджетної сфери за рахунок ненадходження значних сум податку до бюджету. От бачите, яка катастрофа чекає на нас, якби людям повернули незаконно стягнуті з них суми!

Які ж вони, ті суми? Ось цим і цікавий лист Податкової адміністрації, що, об'рунтовуючи власне здирство, вона у ньому мимохіть розкрила, на скільки ж нагріла українську сірому. А саме, випливає із листа, з *бюджету слід буде повернути понад 11,6 млрд. грн. прибуткового податку з громадян* (за період дії Указу Президента, тобто з IV кварталу 1995 р. до цього часу).

Ось скільки незаконно зідрано з населення податків!

Незаконно тому, що Указ Президента від 13.09.1994 р. № 519/94 "Про збільшення неоподатковуваного мінімуму та ставки прогресивного оподаткування доходів громадян" не є законом з питань оподаткування. По-перше, тому що за Законом України від 25.06.1991 р. "Про систему оподаткування", ставки, механізм справляння податків і зборів не можуть встановлюватися або змінюватися іншими законами України, крім законів про оподаткування. По-друге, хоч перехідні положення Конституції України справді надають Президенту право видавати укази з тих економічних питань, які не врегульовані законодавством (Указ був підписаний до прийняття Конституції), та Закон про систему оподаткування уже на той час був, він прийнятий ще 1991 року, тому Указ не може бути основою для Інструкції ДПАУ з прибуткового податку.

З усієї цієї невеселої історії можна зробити, на жаль, такі ж невеселі висновки. А саме:

1. Нинішня українська влада не дбає про український народ, а навпаки, намагається свої проблеми, невміння чи не бажання реформувати економіку вирішити за рахунок того ж народу.

2. Гарант Конституції, на жаль, не тільки не гарантує її дотримання, а навпаки, сам порушує її положення.

3. Державна податкова адміністрація, не рахуючись із Законами, цинічно, на догоду Адміністрації президентській, обдирає платників податків, фактично українську сірому, аби тільки наповнити бюджет будь-якою ціною.

4. Таке становище стало можливим через недосконалість і непорядкованість українського податкового законодавства, через відсутність тверезих і погоджених дій Верховної Ради, Кабінету Міністрів та Адміністрації Президента, що дозволяє ловити рибу у каламутній законодавчій воді.

В результаті у програші, як і завжди, залишився український народ, у якого фактично відібрали за шість років 11,6 млрд. гривень, ще й пробують довести, що зроблено це заради його ж — народу — блага.

Чи не є це вершиною брутального цинізму наскрізь корумпованої нинішньої влади разом з гарантом, який нічого не гарантує?

Віталій Карпенко

РЕАНІМОВАНА ТОПОНІМІКА

вицького району — Дідово, Петрівка Борзнянського — Махнівка, Олексіївщина Козелецького — Розуми, Підлісне — Церковище, Червоне — Билка і так далі. А сіл Жовтнєве аж п'ять на карті області. Чимало таких назв, як Першотравнєве, Первомайське, Червоне і Красне в різних словосполученнях — Червоноармійське, Комсомольське, Піонерське... Такі приклади можна наводити і наводити.

І все ж будемо оптимістами. До цього закликає заслужений працівник культури України, письменник Станіслав Маринчик. Фільми Станіслава Маринчика — лауреати і дипломанти багатьох міжнародних і Всеукраїнських конкурсів і фестивалів народної творчості. Мій шкільний товариш — один із фундаторів аматорського кіно в Україні.

— Вже 11-й рік пішов відтоді, як ми започаткували будівництво нового дому, який має горду назву — Україна, — мовить Станіслав Гаврилович. — Із здобуттям незалежності відбуваються значні зміни не лише в суспільній сфері, а й у свідомості людей.

— Від радянських часів Україні дісталася гірка спадщина, пане Станіславе...

— Саме так. Отож і роботи — непочатий край. Взяти, скажімо, рух за повернення знищених найменувань населених пунктів. Адже скільки їх — стільки й переказів, легенд, припущень щодо їх походження. Географічні назви передаються з покоління в покоління й становлять неабияку цінність для істориків, філологів, фольклористів, краєзнавців. Тому-то ми повинні охороняти їх як історичні пам'ятки.

— Пригадую, свого часу ти очолював Ічнянську районну організацію Українського товариства охорони пам'яток історії й культури. Хоч це було за радянської доби, але все ж таки тобі чимало вдалося зробити?..

— Доводилося, правда, неодноразово оббивати пороги чиновницьких кабінетів і в Чернігові, і в Києві, аби унеможливити знищення тієї чи тієї сторінки нашої минушини. Скажімо, скільки було труднощів, пов'язаних з відкриттям у Ічні пам'ятника нашому видатному земляку — скульптору Івану Мартосу. Він — автор пам'ятників Мініну і Пожарському в Москві на Красній площі, М. Ломоносову — в Архангельську, Е. Рішельє — в Одесі, інших видатних творів, які займають почесне місце в історії світової культури.

Гордість української літератури, наші земляки, письменники Степан Васильченко, Анатолій Дрофань, поет Василь Чумак. За нашим клопотанням споруджені ім'ям пам'ятники, їхніми іменами названо вулиці. А оце Ічня широко відзначила 80-річчя від дня народження славного сина України, поета Григорія Ковалю. 20 вересня, у день його свята, сесія мис-

кої ради прийняла ухвалу про перейменування вулиці Жовтнєвої, на якій жив поет, де зробив перші неспівні кроки у велику літературу, на вулицю імені Григорія Ковалю. Це ім'я відтепер присвоєно і школі № 4 міста.

— Пане Станіславе, я ось хочу наголосити на тому, що топоніміка має кілька, так би мовити, розгалужень. Антропоніміка вивчає географічні назви, що походять від людських імен. Наприклад, Миколаїв, Іванівка, Петрівка. Етніміка досліджує назви, що виникли від різних народів і племен — Молдаванка, Печеніги... Гідроніміка вивчає назви всіх водоймищ — від океанів, морів, великих рік і озер до маленьких струмків, боліт, навіть криниць.

— А є ще мікротопоніміка, що описується топонімами місцевого характеру: назви вулиць, провулків, ярів, горбків, хуторів, перелісків, навіть стежок, окремих угідь, кладовищ... І ось приємна новина — нині в Ічні працює робоча група, створена райдержадміністрацією, з відновлення історичних назв вулиць міста. І вона дійшла висновку, що необхідно перейменувати 37 вулиць. Їх назви мають увічнити наших видатних земляків-ічнянців.

— Безумовно, це дуже клопітна справа, пане Станіславе. Адже все треба скрупульозно зважити, взяти до уваги думку людей, особливо старожилів міс- та...

— Безумовно. Тільки так. З'являється в Ічні вулиці місцевого художника і скульптора Василя Швидченка, — людини надзвичайно великого таланту й щедрої душі. Вулиця династії Стороженків. Олександра Стороженко походив із прадавнього козацько-старшинського роду, український письменник. Микола Стороженко — історик літератури, автор праць про життя і творчість нашого духовного батька Тараса Шевченка. Нинішня вулиця Орджонікідзе отримує назву Івана Кмети-Ічнянського. Що ми знаємо про нього? Зовсім мало. Ще у 1929 році йому вдалося якимось чином виїхати з родиною до канадського міста Вінніпег, а звідти до Сполучених Штатів Америки. Там пан Іван Кмета-Ічнянський отримав ступінь доктора богослов'я, написав збірки поезій "Хвилі з блакиті", "Крила над морем", "Чаша золота". Поетична творчість, релігійна, наукова та громадська діяльність принесли нашому землякові заслужену шану й визнання на далекому зарубіжжі.

— Славний син України вірно і самовіддано майже століття служив своєму народові, хоча й був одірваний від нього. В Ічні також народився і провів дитячі роки Сергій Маслов. Вулиця Воровського відтепер носитиме його ім'я. Наукові праці вченого — це і літературоз-

нов'янських літературознавців, це вивчення книжкової справи, палеографічних праць в галузі филології, історії, етнографії, етно-національного

історії народу. **— Ічня відома з XVIII століття як художній осередок керамічного виробництва. Тут виготовляли розписний і своєрідний за формою посуд, кахлі, іграшки. І вулиця у нас була — Гончарівка. Ічнянську керамічну школу підно репрезентував на багатьох міжнародних виставках Микола Піщенко. Принагідно скажу, що наша самодіяльна студія "Сівач" створила в 1971 році фільм про народного умільця.**

— А яку нову назву отримає Червоний куток?

— Є в нашому районі село Власівка, яке ти добре знаєш. Це — батьківщина чотирьох братів, прославлених льотчиків: Героя Радянського Союзу Михайла, орденоносців Миколи, Павла і Віктора Гарамів. У дні минулої війни вони мужньо воювали, знищивши 40 фашистських літаків. Смертю хоробрих загинули Михайло, Микола і Павло. В селі зберігається будиночок, у якому народилися і провели дитинство брати. Так от Червоний куток, пане Анатолію, носитиме відтепер славне ім'я Михайла Гарамів.

— Вже не буде й вулиці П'ятирічки?..

— Натомість імені Василя Штернберга, який був одним з найближчих друзів Тараса Шевченка. Він неодноразово бував у наших краях, тут робив замальовки, писав картини. У 1840 році він створив фронтиспис до першого видання "Кобзаря" Тараса і кілька його портретів. Тарас Шевченко присвятив Василю Штернбергу поему "Іван Підкова", вірша "На забудь Штернбергові", відтворив його образ у повістях "Художник" і "Музикант".

— На карті Ічні з'явиться ще цілий ряд цікавих назв вулиць. Колишні були надто заполітизовані...

— Так. Це, зокрема такі: Солдатської слави, Героїв Крут, Івана Мазепи, Козацька, Київська, Івана Богуня, Волі, Злагоди, Якими Сомка, Лесі Українки, Богдана Хмельницького, Свято-Миколаївська, Журавлина, Солов'їна.

Керівництво Ічнянської міськради чинить спротив перейменуванню вулиць. Мовляв, для цього потрібні величезні кошти. Райдержадміністрація займає іншу позицію — вулиці потрібно перейменувати. Її голова пан Анатолій Шкребло на зустрічі з головами політичних партій і депутатами міськради заявив: "Сором, що вулиці Ічні досі носять імена діячів, які принесли тільки лихо українському народу". Такої ж думки дотримується і заступник голови райдержадміністрації Віктор Кичай. Вірю в те, що переможе все-таки здоровий глузд депутатів і вулицям буде надано нові історичні назви.

НА МОСКОВСЬКІЙ ВЕРБІ — НАШІ ГРУШІ

У бюро перепусток Міністерства внутрішніх справ УРСР літня особа невизначеної статі, в окулярах, з чоловічим голосом, але з дамською зачіскою, записавши в "пропуске" моє прізвище, не підводячи очей від бланка, проскрипіла:

— "Олесь"... как это будет по-русски?

З мого язика так і зривалося:

а) власні імена не перекладаються, — треба знати граматику в шкільному обсязі;

б) живете в Україні, а... — знайшов кого переконувати!

Отож, погамувавши спалах дратівливості, спокійно мовив:

— "Фіцджеральд".

Істота невизначеної статі кілька секунд залишалася нерухомою: в бюро перепусток грізного міністерства прохачі дотримуються переважно благольного тону, я ж із редактором передач для дітей та юнацтва прийшов у справі телевізійних програм. Краєчком ока бачу, як молодий редактор труситься у беззвучному сміхові, ловлячи обома руками неслухняні окуляри.

Суворя особа мовчки вивела у перепустці: "Олесь".

Тата мого звали Марком, його батька — мого діда — Гнатом, їх імена шпарко перекладали чужі та й свої канцеляристи, — з "Марка" зробили "Марка", з "Гната" — "Игната" — у розстрільному повідомленні так і записано: "Гриб Марк Игнатьевич, расстрелян 10 ноября 1937 г. в г. Хабаровске. Место захоронения неизвестно", — а от моє ім'я чомусь ніяк не дається наглядчачам.

Лікарня № 2 по вул. Підвисоцького. Восьмий рік без імперської Росії, і раптом:

— Как это "Олесь" переводится на русский?

Я майже викрикнув того клятого "Фіцджеральда" і, здається, наговорив купу зайвини, згадавши і "хохлів", і "малоросів". А потім стало ніяково за убогість медичного персоналу і власну нестриманість. Господи, прости їх, вони самі не відають, що творять.

Лікарня напростець від Володимирського собору, ще й на стіні анотаційна дошка повідомляє: "Тут лікувався відомий український письменник Михайло Коцюбинський". Але й на дев'ятому році власної державності — "Олесь? А как это на русском?"

Мовчки дивлюся на молоденьку об-

личчя чергової сестри. Бачу, як важко перетравлює мозковими клітинами мого "Фіцджеральда". Лобик наморщився, губи у напівпосмішці ворухаться. Не знає, чи йняти віри... Ну, трудись, трудись, дитя незалежності...

— Пане Володимире, — звертаюся по відбуттю лікування до заввідділу — кремезної козацької статури лікаря, — ви звертаєтеся до підлеглих чистою, як казав мій педагог, "запашною" українською мовою, а вони, окрім санітарок із села, відповідають вам помосковськи. Може, час кінчати з тією "двомовністю"?

Панові Володимире трохи ніяково. Усміхається. І мені ніяково, пане, — за міністра охорони здоров'я, за Верховну Раду, ніяково за тих національних провідників, що згодилися проголосити "другу незалежність, ніби перша була нічого не варта, незаконна... коли б уже швидше та "третю"...

— Це, бачте, треба починати з Верховної Ради, спочатку там...

Прощаємося.

Як з Верховної Ради, то з Верховної. Переконав. Як чекати, то чекати. Хай що там говорять моїсеєнки з марченками, а ми чекатимемо. Будемо виглядати, будемо сподіватись, як на про-

московській вербі Верховної Ради та виростуть українські груші! Але скільки вже можна терпіти?!

Станція метро "Кловська". Худенька, ніби змалку захарчована, постать чергової в шинелі та круглій форменній шапочці. Через підсилювач підганяє пасажирів швидше заходити та виходити з вагонів. І хоч на всіх станціях підземки послуговуються українською мовою, ця, здається, має щодо державної мови особливу думку. Підходжу.

— Ви отримуєте зарплату в Москві у Путіна, чи, може все-таки, у Києві? — маленьке обличчя нахабніє у посмішці. — Ви що-небудь чули про державну мову?

— У нас два язика — русский в том числе.

Зустрічаємося через кожні два-три дні. Діалог загострюється. Прибувають і відбувають потяги, заморочено поспішає публіка. Може, і справді їм однаково? Може, й справді вони всі — суцільні "фіцджеральди"? Нарешті, терпець мені уривається. Іду до службового приміщення у кінці перону. Чергує молодик. Дізнаюся про прізвище чергової: Фісан Тамара. Українка. Начальник станції на цей час відсутня. Отримую телефон, як

каже хлопець, "начальника служби". Годиться.

— Хто така? — перепитує Євген Петрович Кравченко. Називаю прізвище.

Все гаразд. Записано. Допоможе? Напевно, як і завжди, — ні.

Помилувався, як на гріх, помилювався, і помилка та підняла мені настрій. Увечері здвонить телефон:

— Вас беспокоит оператор метро "Кловская". Когда вы будете у нас в метро?

— Нічого не розумію. Я буваю там щодня! Але для чого?

— Я хочу извиниться перед вами. Меня срочно посылают на курсы украинского языка. У меня неприятности. Звонил начальник, вызывает к себе.

Господи, невже серед очих "фіцджеральдів" знайшлася хоч одна нехибна душа, яка не киває в бік Верховної Ради?

— Не треба нам з вами зустрічатися, вважаєте, вас вибачено, якщо від сьогодні вас почують пасажирів метро як українку на українській державній службі.

Леся ГРИБ

Спілкуватися з Миколою Вереснем — суцільне задоволення. Звичайно, якщо вам подобається бути об'єктом його прихованої або цілком відвертої іронії. Тоді нічого не залишається, як по можливості платити співрозмовникові тією ж монетою.

Іронічність екс-ведучого “Без табу” має попит, хоч сам він поки що без роботи. Але й пропозицій не бракує, звичайно, не обминула і Вересня сувора політична реальність — у парламентських виборах він братиме участь як член Команди озимого покоління — недавно створеного і наразі маловідомого об'єднання.

Наша розмова з Миколою Вереснем стосувалася переважно ролі політики в журналістиці і журналістів у політиці.

ЯКЩО БОЯТИСЯ — ТО
ТІЛЬКИ ЛІТАКІВ І СОБАК

— Не бойтеся, що публіка забуде Вас через тривалу відсутність на екрані?

— Я боюся тільки літаків і собак.

— Чому собак?

— Страх — це не “раціо”, це емоція, тому дуже важко відповісти на запитання, чому саме їх боюся.

— “Без табу” крутили по “1+1” і тоді, коли Ви вже не працювали на телебаченні. Виглядає як порушення авторських прав.

— Це треба адресувати “1+1”, я не є власником цього продукту, можна тільки здогадуватися, чому вони це крутили. Може, бракувало власних програм, може, дуже подобалося те, що я робив.

— Вам завжди це подобалося? Є речі, від яких хотіли б відмовитись, переглядаючи “Без табу”?

— Я своїх програм не дивився ніколи. Перші два місяці дивлюся свої програми, коли, можливо, дещо потребує покращення. Потім навіщо їх дивитися — самозамилування, чи що?

— Або самокритика чи розвиток.

— Якщо ви зробили формат, то розвиток може бути тільки всередині формату. Я дивився, коли хворів і лежав удома — тоді все одно щось дивився.

— Є речі, що залишилися на “1+1” і яких Вам сьогодні бракує?

— Я вже перегорнув сторінку, а ми все ще згадуємо двомісячну давнину — скільки ж можна?

— Мабуть, стільки, скільки потрібно.

— Ну, не знаю... Мине рік, і знову: “А пам'ятаєте, ви колись працювали на “1+1”?” А я колись працював у педагогічному училищі — років 10 тому. То, може, про це поговоримо?

— Чому б і ні? Тож за освітою Ви — педагог?

— Я передусім історик, а потім уже хтось — може, педагог, а може, дослідник.

— Який зараз опинився трохи осторонь і має можливість спостерігати. Кого з українських журналістів Ви могли б вважати незаангажованими політично?

— Є дві категорії, одна з них — журналісти, які через свої політичні погляди сконцентрувалися навколо Інтернет-видань. Хоч журналістам узагалі не личить мати політичні погляди. Є друга, менша категорія — яка намагається за умов цензури все ж таки працювати. Насамперед, це журналісти “Дзеркала тижня” — вони не є заангажовані, так само як і деякі з тих, що пишуть для Інтернет-видань.

— А телебачення?

— Є “Новий канал”, є “СТБ” — там є деякі журналісти, їх мало, і вони намагаються уникати моментів, що можуть поставити під удар їхню кар'єру — прізвищ не називаю.

— Свого часу Ви зауважили, що на телебаченні неможливо займатися політичною журна-

лістикою.

— Я і зараз залишаюся з цією думкою. Можна бути менше залежним чи більше залежним — як у кого виходить. Чому я такої думки? Наприклад, у телебачення мало грошей, бо немає рекламного ринку. Тоді прийшов Фонд Сороса і сказав — ми покриємо ваші витрати на передвиборчі дискусії, і не знайшлося жодного каналу, що взяв би участь у конкурсі. Це і є відповіддю на Ваше запитання.

— Ви говорите про небажаність політичних поглядів для журналіста, однак самі йдете в політику.

— А у вас є бодай найменший доказ того, що я зараз є журналістом? Хіба я працюю на якесь видання? Це суверенна воля кожної людини — робити те, що вона хо-

Микола ВЕРЕСЕНЬ: «Я КЕРУВАВСЯ ЕМОЦІЯМИ ТІЛЬКИ ОДРУЖУЮЧИСЬ»

че. Якщо хтось працював пілотом, а потім став фермером, то де тут проблема?

— Тільки пілот чи фермер не мають такого впливу на громадську свідомість, як політик і журналіст.

— Отже, це якось обмежує можливості людини бути тим, ким вона хоче?

— Здається, тут йдеться про взаємообмеження — або політик, або журналіст.

— Тож ви й відповіли на своє запитання.

— Хотілося б, щоб це зробили Ви.

— Я не функціуюю зараз як журналіст. Викликає певні підозри, коли журналіст іде в політику в країнах, які чомусь називають цивілізованими. Певною мірою журналістом був Уїнстон Черчілль, коли він описував події в місцях, де він перебував у складі військово-експедиційних корпусів. Потім він став політиком.

— У країнах, про які йдеться, трохи інші умови, а наші, тим часом, ставлять обмеження.

— А я думаю, що якраз ніяких обмежень вони не ставлять. Хто вам скаже про обмеження?

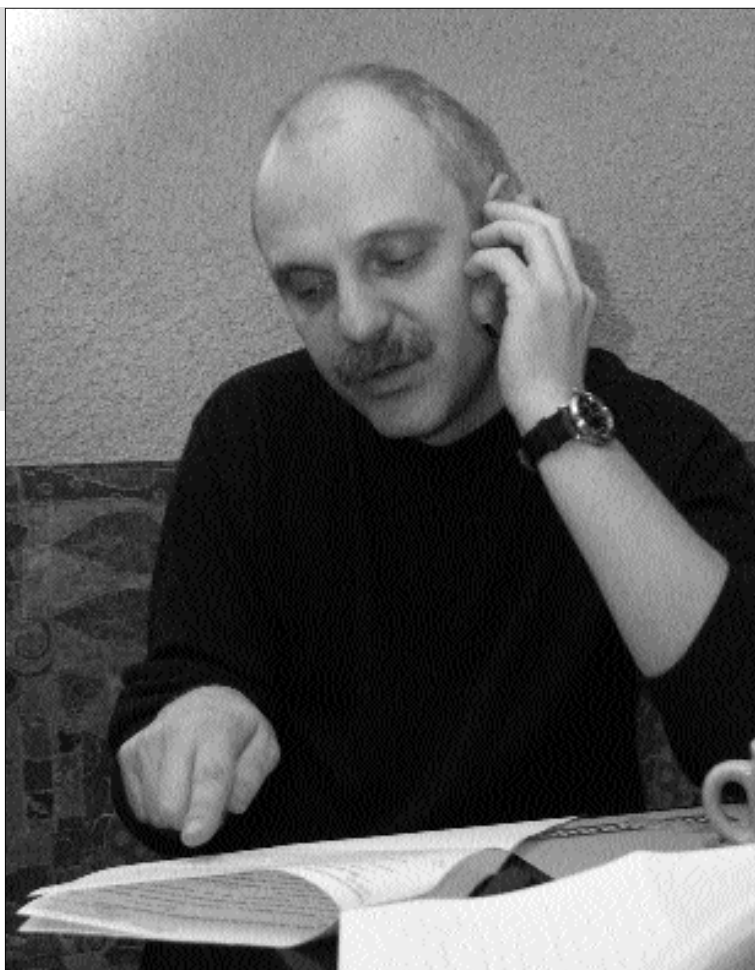
— Та будь-хто. Наприклад, Ваш колишній колега В'ячеслав Піховшек пішов у Демсоюз і відомо, що у зв'язку з цим робиться на каналі “1+1”.

— Як на мене, йдучи в політику, краще призупинити участь у будь-яких проектах, за винятком, може, якихось документальних фільмів не на політичну тематику. А щодо Піховшека, я не коментую дій своїх колег.

— Тоді прокоментуйте Ваше прощання з “1+1”.

— Я це пояснював дуже багато разів. Причина — цензура.

— Що ж Вам забороняли?

— Мені не забороняли, мене просили перед тим, як щось роблю, повідомляти, що і навіщо це роблю. Це неповага до професіоналізму. Навряд чи ваш головний редактор, знаючи, що ви йдете розмовляти зі мною, говорить вам про те, що саме маєте питати і як при цьому виглядати і чи пити чай чи каву під час розмови.

— Два місяці тому Ви говорили, що повернення на “1+1” неможливе. Що мало би статися, щоб таке стало можливим?

— Я ніколи не кажу “ніколи”, хоч не знаю, що мало би статися, може бути, колись і повернуся. Маю договір про наміри з “Новим каналом”, процес іде.

— А Ваші колеги Олександр Кривенко та Ольга Герасим'юк залишилися на “1+1”. Чому, на Вашу думку, тут не спрацювала журналістська солідарність стосовно Вас?

— Це треба у них запитати. Я не аналізував, кожна людина має суверенне право робити, що вона хоче. Щодо журналістської солідарності — коли ви мені покажете, де вона існує в цій країні, я вам одразу ж відповім на ваше запитання.

Що, треба було одразу всім усе кинути і через якогось Вересня змінювати своє життя?

— Якби “якийсь Вересень” не був одним з обличчя каналу.

— Врешті-решт, може, вони не стикалися з тим, із чим я зіткнувся, отже, у них не було підстав. З Кривенком на тему мого відходу ми швидше жартували, не говорили. А з Олею взагалі не були в контакті з тих часів, не дзвонила вона мені. Якщо подзвонить, я її про це питати не буду.

“В УКРАЇНЦІВ ВЕЛИКЕ
СЕРЦЕ, А З ГОЛОВОЮ —
ПРОБЛЕМИ”

— Давайте поговоримо про “Без табу”.

— Давайте.

— “Без табу” ішли в запису, “живцем” їх не знімали. До якого рівня наше телебачення ще не доросло?

— Різниця між прямим і непрямим ефіром дорівнює нулю, якщо в країні нема цензури.

Така програма, як “Без табу”, дуже сценарна, це ближче до кіно, ніж до телебачення. Тому її неможливо зробити в прямому ефірі. Складників цієї неможливості дуже багато. Наприклад, гість може забути сценарій, може злякатися і просто втекти — усі ж живі люди. Я не думаю, що десь у світі таку програму робили би “живцем”.

— Тим не менш, у США ток-шоу саме так і роблять.

— “Без табу” — це не зовсім ток-шоу, а американці не дуже схожі на українців. “Что русскому хорошо, то немцу смерть”. Ми і так боялися за “Без табу”, бо не були переконані, що люди взагалі щонебудь говоритимуть. У другій програмі наш герой схопився на першій секунді, заплакав і вибіг. Це зовсім не було смішно, це була його особиста велика трагедія. Скажіть мені, що я робив би з цим у прямому ефірі? Треба думати про глядача, а він не любить паузи.

— Зате любить саме такі непередбачувані ситуації.

— Розкажу анекдот — добродій сидить біля Манхеттенського банку і продає насіння. До нього підходить другий і просить позичити 100 доларів. “Не можу — у мене домовленість із банком. Я не надаю позик, а він не продає насіння”. Якщо ви є великим фахівцем у галузі телебачення, то давайте я буду продавати насіння, а ви надаватимете позики.

— Якщо перед тим хтось

надасть їх мені. У “Без табу” Ви були доволі жорстким ведучим, який відверто “тиснув” на співрозмовників. Це був певний самозахист?

— Це була думка про глядача. Я не переконаний, що глядач любить саме жорсткого ведучого, але в цьому переконаний рейтинг. Я знаю, що поблажливі, такі собі українські візерункові програми рейтингу не мають. Інколи кажуть “о, ваша остання вистава — це чудово!” А коли кажуть “слухайте, ваша вистава — це провал”, це чомусь користується більшим попитом.

— У Вас ніколи не виникало відчуття повного провалу стосовно власної роботи?

— Ніколи. Коли хтось говорив щось подібне, я телефонував до відповідного відділу “1+1” і цікавився — які там цифри?

— Їхня мова переконує більше, ніж будь-які емоції?

— В українців дуже велике серце, бо емоцій забагато, з головою проблеми. 10 років живемо великим серцем, подумати вже треба.

— Серцем Ви ніколи не керувалися?

— Коли одружувався — керувався. Коли з донею своєю проводжу час — їй два роки, там “раціо” не працює, там — “емоція”.

А в журналістиці головне — кухня. Це моя мрія — зробити програму про кухню. Ще коли вів “Телеманію”, робив декілька таких фільмів про кухню. Вона стосується всього.

— Із чого складається Ваша?

— Спочатку ти щось аналізуєш, потім робиш. Чому саме так — я не знаю. Як не знає і Андрій Шевченко, чому саме так, а не інакше забиває м'ячі. Я, наприклад, пишу ручкою, комп'ютером не користуюся — я його не знаю, бо він живе в іншому вимірі.

— Свого часу Ви зізналися, що не любите жінок-журналістів. Чому?

— Там був інший контекст. Я, до речі, дуже люблю Юлію Мостову. Якщо у словосполученні “жінка-журналіст” перше слово — “жінка” — це погано. “Журналіст-жінка” — це може бути. В журналіста мають бути сильні лікті. Коли беремо в когось інтерв'ю, я підійшов першим, а мені кажуть: “Я — жінка, дайте мені”. В моїй практиці таке бувало. Як я тоді маю своїм глядачам казати — знаєте, я мав на меті зробити гарне інтерв'ю, але з чемності пропустив жінку, і ви нічого не побачите. Якби ви бачили, як працюють в екстремальних ситуаціях оператори, — там насамперед лікті, навіть не очі. Коли жінка вважає, що з нагоди її жіночості треба поступитися, то...

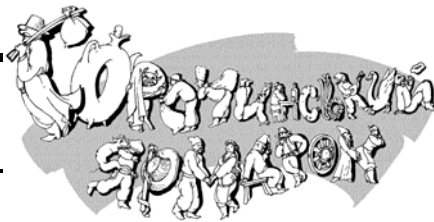
— Це зробить хто завгодно, але не Ви?

— Той, хто поступиться, не є професіоналом. Бо я дбаю і про тих жінок, які хочуть дивитися чи читати журналістський матеріал.

— Вважається, що український журналістський матеріал наразі важко порівняти із західним.

— У чому різниця між радянським чи пострадянським і західним телебаченням? Перше покаже гори трупів, тобто смерть, але не положи, тобто життя. Отже, там демонстрація життя, тут — смерті.

Західного на нашому телебаченні заледве 5–10 відсотків. Форма може бути західною, зміст — ні. Коли ведучий каже: “Міністр оборони має піти у відставку, бо він приховав збиття літака”. Але при цьому не ставить запитання, що ж робив у цей час головнокомандувач? Навітрява — це і є спеціальна, оме радянська штука. Або тоталітарна.

МАНДРІВКА В НЕЗНАНЕ

ВІД РЕДАКЦІЇ

Очевидно, не всі наші читачі достеменно знають, що видатний український поет, патріарх нашої літератури Дмитро Григорович Білоус у 50—60-ті роки минулого століття керував літературним об'єднанням при видавництві “Молодь”. Звідти, як відомо, в українську літературу дружно йшла когорта шістдесятників. Про них нам обіцяє оповісти шановний Дмитро Григорович у наступних числах нашої газети. А сьогодні — своєрідний поетичний репортаж.

Команда лишалася юною в роки шістдесяті, коли пливли ми вітрильною шхуною, в незнане прийдешнє пливли.

Коли вечорами кошлатими збирались творці й видавці, й між куртками і між бушлатами ще й блузок були комірці.

Ми слова шукали, покірного законам і правди, й краси. І вітер пориву незмірного в тугі лопотів паруси.

Збиралися ми понеділками, ще й досі мені впам'ятку,

що це були не посиділки — дерзання на кожнім витку.

Стрічалися ми з генералами з Парнасу... Урок — не один... Ми слухали їх, завмирили ми від образів, мовних перлин...

Увічнено навіть світлиною (недавно було чи давно): в метро ми спускались з Тичиною, коли будувалось воно...

Цікаво: писемною й усною в нас форма навчання була.

Була наша студія кузнею і Літінститутом була.

Ах, доля суденця вітрильного! Гойдало. Ще й град налітав. І вітер пориву веселилого тугі паруси напинав...

Із римами із окаянними справлялися ми вже тоді. І разом із нами, киянами, й приїжджі були молоді.

Був Гуцало Женя — із ніжинців, з Москви — орлекрилий Вінгран*.

З Черкас — Симоненко. З Теліжинців наш Драч, круточолий Іван,

Олійник, Тельнюк з Немировичем, з Одеси — Борис Нечерда, Підпалій, Томенко з Онковичем І Сом — парубоцька хода.

І Стус, непокірний Зоїлові, Орач, і Моруга, й Мовчан, Сингай, Забаштага з Браїлова, Васіль Сідаренка, Каплан,

Холодний, Лодько, Коломієць, ще Кодру (румун), Литвинець, і Варда Євген (ассірієць), і Житник, і Бердник Олесь.

Олена Сазонівна** з “Молоді”, і Чередниченко, й Лупій, Сіренко й Засенко... Як жолуді, твердими були в градобій.

Тоді “з-за бугра”, “з того берега” почули ми про Самчука, Осьмачку і Юрія Шереха, Багряного й Маланюка...

Були в нас тоді одностудійці, дівчата — як бджілки в рою, вродливіці наші, розумниці — як мову любили свою! За рідне соромитись нічого, лепіли ви кожен наш звук. Тамарочко цвіт-Коломійчихо, Приходько, Гриненко, Кашук.

Молодші дівчаточка, любочки, що зовсім же юні були — Жиленко, Йовенко і Чубачка, й Скирда — як тепер розцвіли!

А все з дерзновень і зухвалостей.

Це ж наш “Ніж у сонці” стримить! Рве вітер розбурхано шквалистий, і грім грозовито гримить... Заняття іде. Як на лезі я, бо студію можуть закрити. Хрущова змістили. Й поезія вже в нас про нового звучить.

Чита Мозолевський: “По-прежнему дела по наклонной пойдут, когда и товарища Брежнева товарищем не назовут...” —

І ледве на гальмах спустили ми, але не було каяття. Для влади ми стали немилими і діло йшло до закриття.

Як радив Шевченко — учімося, стараймося думать, читать. “Любімося та й розійдімося!” — прощався я після занять.

Усі відзначались шляхетністю, а студія — рідний наш дім. Я гордий своєю причетністю, що був за наставника їм.

І хочу сказати єдине я — що радощів звідав земних. Щасливою чуюсь людиною: я вчив їх, я вчився у них.

● **Дмитро БІЛОУС**

* Вінгран, Сингай, Забаштага, Коломійчиха, Чубачка — так любовно, панібратськи називали одне одного студійці.

** Олена Лук'ячук — завідувач масового відділу видавництва.

Микола СОМ

ВИБИРАЛИ НЯНЮ УСМІШКА

У малюковій групі дитячого садочка “Самостійна Україна” по обіді настав сонний час. Се той час, коли всі няні засинають багатирським сном. Саме тоді щасливі дітки починають активно спілкуватися між собою: досхочу базікати, співати, сміятися, скавучати, мукати, хрюкати, кукурікати. Одне слово — заявляти про своє існування.

На середину спальні-усипальні виступає активіст першої малюкової групи Льова Сірий.

— Товариство! — радо вигукує Льова, старанно вимовляючи капосну букву “Р”. — Збори нашої групи оголошую відкритими. Тільки тихше, щоб ніхто раптово не почув, що ми вмієм говорити. Нехай наші недоріки думають, що ми ще безмовні, бездержавні. Отже, для ведення зборів треба обрати прези-

дію. Є пропозиція обрати до президії Маню Реву.

Ніхто не встиг навіть шморгнути носом, як Льова Сірий підкинув угору правицю і швидко вигукнув: — Одногосно! Прошу до президії шановну панну Маню.

Маня Рева граціозно уможується на дитячий горщик, а Сірий натхненно просторікує: — У часи демократизму і широкої гласності нам треба обрати нову няню. Стара нас не розуміє, не читає нам газет, не дбає про наше духовне зростання. Які будуть пропозиції?

Ощасливлена Маня Рева поривисто піднімається із дитячого горщика. На відміну од Льови Сірого вона ще слабо вимовляє букву “Р”, а тому хитрувато уникає слів із сею каверзною буквою.

— Колеги! — звертається Маня до одноповзункового товариства. — Я теж такої думки. Наша няня бездуховна, темна ще й двомовна. Сяка-така лайлива баба. Не вчасно міняє успіяні повзунки, не знає жодного анекдоту. Здається, не вміє читати. Ганьба! А тому я хочу, щоб нашою нянею була моя мама.

— А я не хочу! — вилазить із-під ліжка рудочубий вилупок Петько-невмивака (негативний тип!). — Твоя мама серцеїдка. Вона одбила

дядю Шеву в нашої сусідки тітоньки Ганнусі. Ось чому я пропоную вибрати нашою нянею міліціонера дядю Костю.

— А я проти! — верещить із ліжка Синьйор Помідор, який замість руки піднімає довгу та кістляву ногу. — Дядя Костя несправедешній міліціонер. Він поганенький даїшник — той, кому дають на лапу. А свистить, неначе соловей-розбійник. Нещодавно він оштрафував мого папаню лиш за те, що

мій папаня переходив вулицю не впоперек, а вздовж.

— Тоді нехай нашою нянею буде моя бабуся Маруся, яка уміє грати на губній гармошці, — несміливо лепече якесь новеньке, кирпате створіння.

— Цить! — грізно викрикує Кузя Нупогоді — вірний друг і соратник Льови Сірого. — Ти не з нашої вулиці. А твоя бабуся — стара відьма. Вона обіцяла одірвати мені вуха.

Тут учинився такий галас, що не стало чути демократичної гласності. Угору полетіли повзунки та подушки.

— Борітеся-поборете! — Все найкраще — дітям! — Смерть капіталістам! — Ганьба реформаторам! — Слава Україні!

Раптом у коридорі дитсадка почулися солдатські кроки ще неперебраної няні.

— Браття мої! Друзі! — закричав із переляку Льова Сірий. — Ану замірть. Як говорить наш відомий демагог, телевізійний дід Панас: усі — у ліжечка. Хай баба Яга думає, що ми спимо... А збори для виборів нової няні перенесемо на завтра. Заодно ми виберем собі ріднеських бать-

І МАДАМ ШАНЕЛЬ НА ДОДАЧУ...

Зараз всі щось розводять: той кактуси, той золотих (чи яких там?) рибок, той папужок, той канарок...

Як на мене, то найкраще розводити японців.

— Яких це... я-японців? Спра-авжніх?

— Та вже ж не яких. Тих, що ото в Японії живуть. Чув? Мацуяма, Фудзіяма, Окаяма, Фокусіма... Кюсю...

— Що-що? Яке... сюсю?

— Та не сюсю, а — Кюсю. Острів є в них такий — Кюсю.

— Сам ти... кюсю. Та ще й мацуяма з окаямою! Як це їх розводити, коли вони такі ж як і ми?!

— Не такі, а — кращі. Бо коли б вони були такі, як ми, то й не говорив би... Чув, що про них кажуть: японці не тільки добре живуть, а ще й добре працюють. І коли ми їх у себе нарозводимо, то вони в нас теж вкалуватимуть... е-е... працюватимуть, як на своїх островах. І швидко зроблять Україну такою ж багатою, як і їхня Японія. О! Торопаєш? Ми не лише з економічної кризи вийдемо, а відразу ж потрапимо в трійцю найпередовіших

країн світу: Японія, Україна... Ну, може, ще Америку впустимо, третьою буде.

— А коли у них не вийде?

— Ха! В Японії у японців вийшло, а на Україні не вийде? Де вони ще такі землі знайдуть, такі надра! Та в нас жменю борошенця сипни — макітра вареників вродить! Ні, для заможного життя нам тільки японців і не вис-тачає!

— Та це ж достобіса їх треба нарозводити.

— Немало. Але я все передбачив. Коли що, ми їм на допомогу, знаєш кого розведемо? Швейцарців. Кажуть, у своїй Швейцарії вони теж чудеса творять. Отой самий соціалізм, на якому в нас спіткнулися товариші, вони вже давним-давно збудували — без жодної трудової п'ятирічки, без жодної вказівки політбюро. І без отих самих... без КДБе... А ми що нарозводили за сімдесят з гаком? Не соціалізм, а самих лише комуністів. А хіба вони так працюватимуть, як ті японці та швейцарці?

— Стривай! А чи не краще не японців та швейцарців розводити, а одразу ж — рот-

шильдів, морганів, фордів, тіссенів, га? А в громадське харчування — макдональдів. Мо' нарешті нас швидко і якісно нагодують... А чого? Дайош в кожну сім'ю по одному рокфелеру! І ми одразу ж станемо найбагатшими.

— І мадам Шанель на додачу.

— Тю! Та в мене є своя мадам. Як тільки що, так і співає: як дам!.. То я її і зву: мадам Якдам.

— Але мадам Шанель не для тебе, а для твоєї половини, бо це ж парфуми і все інше, що треба жінці — на світовому рівні!

— Тоді — беру!

— Беру, давай!.. А ти потрудись та виведи собі мадам Шанель. Треба ж хоч іноді й нам працювати. Що вони, образяться? Ну, мадам Шанель, чи всі оті ротшільди-рокфелери — що ми їх розводимо.

— Тю! Хай розводять нашого брата. І квит. Скільки захочуть — хто їм не дає. І різні там Японії відразу ж збавлять темп, бо так розігналися, що й зупинитися не можуть. Їм би совітського народу підкинути, хай би тоді спробували потрапити в передові держави!

● **Валентин ЧЕМЕРИС**

Малюнки **Юрія КОЗЮРЕНКА**

ГІПОТЕЗА СВІТОВОГО ЗНАЧЕННЯ, яка поки що залишається непоміченою в Україні

Це просто дивовижно: спливають століття і тисячоліття, а люди ніяк не можуть розібратися в глибинній сутності, здавалося б, очевидного явища, ім'я якому — ЧАС. Як стверджував 1600 років тому великий теолог і філософ св. Августин Аверлій, — “Я добре знаю, що таке час, поки не думаю про це. Але щойно замислюся, — і ось вже не знаю, що воно таке.”

Анатолій Макарович Біч уже знайомий читачам з короткого інтерв'ю, надрукованого у № 39 нашої газети за минулий рік. Людина надзвичайно скромна, він уникає широкого розголосу навколо власної персони, будучи переконаний у тому, що його творчий, унікальний науковий доробок стане надбанням України і всього світу без зайвої реклами і пропаганди.

А. Біч сформулював логічно струнку і коректну теорію часу, а точніше — часо-просторової конструкції і технології функціонування світу в основних фізичних компонентах, що мають безпосереднє відношення до динаміки часу. Своє розуміння проблеми він виклав у книжках — “Фізична сутність часу” та “Природа часу”, а також у численних статтях і виступах.

Вражає не тільки системна цілісність його концепції, де енергія, маса, швидкість, гравітація, координати відліку визначають широку гаму варіантів стану матерії і можливостей її прояву, а й те, як надзвичайно цікаво, логічно досконало і популярно про це написано.

У кожній матеріальній системі (об'єкта) — планети, людини, ракети, простої придорожньої каміньки — є свій власний час. Спрощуючи, — це відлік часу за годинником, який перебуває в цій системі й рухається разом із нею. Згідно з теорією відносності (ТВ) Альберта Ейнштейна, власний час кожного тіла залежить від гравітації, тобто від того, в якому полі сил тяжіння перебуває це тіло, а також від того, з якою швидкістю воно рухається.

Натомість Анатолій Біч вважає, що ТВ не дає вичерпних пояснень сутності часу. Він дійшов висновку, що кожне тіло має ще й свою, власну, органічно притаманну йому потенцію часу, свій власний інтерес, передусім, у формі енергії, яка може змінюватися незалежно від впливу гравітації. Фактично А. Біч суттєво піднявся над теорією відносності А. Ейнштейна, додавши нову принципово важливу компоненту — густину внутрішньої енергії тіла. Таким чином йому вдалося отримати цілісну картину природи часу.

А з цього він вивів чотири принципово нові, фундаментальні висновки:

1. Час не може існувати поза матерією.
2. Часів у Всесвіті може бути стільки, скільки існує матеріальних тіл.
3. Час кожного матеріального тіла є перемінною величиною в широкому діапазоні енергетичних можливостей тіла.
4. Єдиного світового часу у Всесвіті не існує.

Мене завжди непокоїла (якщо не сказати: дратувала) теорія відносності А. Ейнштейна. Зокрема тим, що її положення справедливий і “відчутні” лише для швидкостей, близьких до швидкості світла, тоді як у побуті і на практиці ми цілком задовольняємося ньютонівською моделлю класичної механіки. Відповідно й хрестоматійні твердження про геніальність її автора асоціювалися в моїй свідомості з фантастикою розглянутих ним подій у тій сфері, де стрільки на годинниках астронавтів вказують паралакси зірок і парсеки часу-відстані.

Натомість розроблена А. Бічем теорія локально-когерентного часу (яку він скромно називає гіпотезою і сподівається знайти гроші, щоб підтвердити її в офіційному експерименті) пояснює суть природи часу і відповідної динаміки подій у всьому діапазоні часоутворюючих факторів і їх значень — від навколосвітлових швидкостей до стану спокою, від явищ на рівні галактичних систем до подій у комунальній квартирі.

Якось, згадавши під час розмови з Анатолієм Макаровичем відомий у світовій науці епізод, я пожартував:

— Вам можуть зауважити точно так, як колись знущально-саркастично висловився один на-

НА МАРГІНЕСІ

ВІН МЕНЕ ЗАПИТАВ...

Мій приятель запропонував мені виступити з доповіддю в Міністерстві з питань науки і технологій перед представниками офіційної науки. Мовляв, вони цю роботу обов'язково позитивно оцінять, ще й грант якийсь з фонду фундаментальних досліджень виділять...

...Серед дванадцяти осіб, місцевих і запрошених, верховодили двоє: доктор наук, астрофізик Ш. і член-кор НАН України, фізик-теоретик Ф.

Астрофізик Ш., постійно якось дивно посміхаючись (неначе підгледів інтимну сцену через отвір у замку і вже передчував задоволення від того, що зараз усім про це розповідь), вийняв кілька списаних папірців і, наблизивши один з них до товстих скелець окулярів, почав читати. Виявилось, що на 31 сторінці у мене була неточність, а на 37 — недбалість...

...І так, лиховісно посміхаючись, Ш. дійшов до останнього аркушика. Я із розумінням сприймав цю процедуру; більше того, погоджувався з ним, але чекав, коли він

ГОРИЗОНТИ НАУКИ

Я беру на себе відчайдушну сміливість стверджувати, що з позицій моєї гіпотези локально-когерентного часу, сам час — це гранично просте, можливо, навіть надто просте поняття, щоб бути зрозумілим і сприйнятим одразу.

Очевидно, знадобиться певний інтервал часового простору, щоб кожен з нас міг із подивом роздивитися навколо і скинути з себе тисячолітні помилкові переконання.

Анатолій БІЧ

почне говорити по суті... Але Ш. уже все висловив і запитально подивився на Ф.

Тим часом Ф. усе ще мовчав. І всі розуміли, що от зараз він як скаже...

Нарешті Ф., перериваючи потік своїх, безумовно, розумних думок, запитав, чи давно я складав іспити з фізики...

...У ніч перед католицьким Різдом православний Київ міцно спав, маючи певність, що Ісус Христос по-справжньому може народитися тільки через два тижні. Я не спав, думав про час і був майже задоволений. Адже головне, що мені вдалося зробити, — це розібратися в джерелах виникнення часу. Я зрозумів, що природа часу — подвійна. Але існує ще й інший бік проблеми, який залишився непоміченим для А. Ейнштейна.

...Мені стало очевидним майже все. Ось тільки б ще розібратися у механізмі передбачення майбутнього...

(З книги Анатолія БІЧА “Природа часу”)

ньої енергії конкретного тіла (наприклад, енергія кінематичного переміщення, ядерна, енергія пружності тощо), а в знаменнику — сила тяжіння цього тіла до гравітаційної маси. Причому, “персональний” темп часу відповідного тіла можна завжди підтвердити експериментально.

Нині, завдяки теорії А. Біча, невід'ємним елементом якої є аргументована можливість існування локальних і мікролокальних викривлень простору-часу, стала зрозумілою також природа квантової невизначеності, яка досі не давала спокою фізикам...

Прискіпливий читач скаже: ну добре, а чи може ця дуже цікава теорія щось дати нам, грішним? Відповідаю: може; причому більше, ніж ми здатні в це повірити:

По-перше, розширюється коло явищ, пов'язаних зі зміною структури часу, які досі не мали пояснення, а тепер мають (телепортація, левітація, деякі види полтергейсту тощо).

По-друге, стає можливим керовано змінювати гравітаційну масу тіл (наприклад, зменшувати її до нуля!).

По-третє, можна створювати середовища (наприклад, спеціальні кімнати), в яких у кілька разів керовано зменшувати темп часу, а отже, продовжувати календарне життя людей у межах натурального (наприклад, генетичного) ресурсу.

Знаючи Анатолія Макаровича впродовж кількох років, а також його плани, творчі можливості і доробок (крім усього, він написав чудову і дуже актуальну книжку про мандрівку Чеченією на плоту), боюся за нього. Боюся, що байдужість офіційної науки і влади до його відкриття може спричинити злий жарт для України. І тут ідеться не тільки про можливість присвоєння (тобто загарбання) пріоритету, а й про використання результатів його відкриття в конкретних діях проти України.

В кожному разі, прискіпливий інтерес до А. Біча набуває не тільки звичайних форм зацікавленості з боку колег. Особливо після посилання на теорію А. Біча в статті солідного власного часу кожного тіла. Конструкція формули загальної простоти: в чисельнику — сума різних форм існування внутріш-

ФІЗИКИ-СКЕПТИКИ ЩЕ ДОВГО НЕ РЕАГУВАТИМУТЬ НА ВІДКРИТТЯ АНАТОЛІЯ БІЧА

Співвідношення невизначеності Гейзенберга відображає фундаментальне положення квантової механіки і полягає в тому, що такі змінні величини, як координата й імпульс, енергія і час, деякі інші не можуть одночасно мати точно визначених значень. Як би ми не намагалися точніше виміряти, наприклад, імпульс електрона, у нас нічого не вийде. Більше того, чим точніше (наприклад, застосовуючи більш досконалі прилади) ми визначимо координату електрона, тим більшою стає невизначеність у вимірюванні величини його імпульсу. Фізики стверджують, що зробити точні виміри неможливо, а головне — неможливо пояснити, чому це неможливо.

Теорія А. Біча дає таку можливість. Виходячи з її положень, сьогодні повністю можна зрозуміти головну закономірність, закладену в квантовій фізиці. Адже впливаючи квантами енергії на електрон, ми обов'язково змінюємо його внутрішню енергію і, таким чином, змінюємо власний час електрона. А це означає, що ми змінюємо різницю між темпом часу на “годиннику” електрона і темпом часу лабораторії, де відбуваються

РЕПЛІКА СПОСТЕРІГАЧА

вимірювання. Через це вимірювання положення електрона і його імпульсу відбуваються в різні моменти часу.

Отже, згідно з А. Бічем, природа квантової невизначеності обумовлена явищем динамічної зміни темпів власного часу елементарних часток під час їх взаємодії (аж до мікролокального викривлення простору-часу) і, як наслідок, зсувом моментів часу, зокрема, відносно лабораторії як системи відліку.

Запропоноване розуміння природи квантової невизначеності уможливило переведення цього явища із категорії незрозуміло чим викликаного до категорії невизначених співвідношень, викликаних зрозумілими причинами.

От тут би й висловитись фізикам. Але, гадаю, вони ще довго мовчатимуть. Зі зрозумілих причин, які мають мало спільного з наукою.

Стефан КОСТКА

САРМА ЗВУЧИТЬ, ЯК СУРМА!

Пам'яті Миколи Сарми-Соколовського

Це ім'я стало мені відоме у вісімдесяті роки двадцятого століття. Відшукуючи портрети бандуристів, аби проілюструвати збірку віршів "Гомери України", знайшов і світлинку із зображенням кобзаря, художника, діяча національно-визвольного руху Миколи Сарми-Соколовського. На тій світлинці він молодий красень, у вишиванці, з бандурою в руках. На жаль, не довелося мені почути його гри та співу, але цю прогалину заповнили численні вірші розмаїтих ритмів, добре віднайдені звукопис рідної, пісенної мови. Мелодійність, розкутість, вільність віршованої мови, поєднані зі свіжістю думки, логічна послідовність викладу змісту — все приваблювало, збагачувало уявний образ людини поважного віку.

Чимало інтимних, глибоко ліричних віршів, та переважна більшість тих, що потрапляли до мого зору, високопатріотичного звучання, і при такому знайомстві з віршами раптово з'явилася думка: "Сарма звучить, як сурма! Слово Сарми — закличне, сурма теж хіба не кличе до наступу, до дії, до перемоги?"

Виникло бажання обов'язково привітати його з днем народження, з високою датою. Стало відомо, що його спіткала важка недуга. Про це і він сам повідомляв у листі, котрого продиктував своїй дружині Варварі Степанівні, а вона й надіслала мені.

Сумно стає від багатьох віршів. От хоча б і такого:

*Перед кожним моїм бажанням
зачинені двері.
Щоб, нарешті, відчинилися —
треба довго в них стукати.*

*Та є в мене такі бажання,
перед якими двері
аніколи не відчиняться,
бо я вже втратив силу
стукати в них.*

19 травня 2000 року Україна відзначала 90-річчя з дня народження свого славного сина. І перед ним, ніби в калейдоскопі, миготіли епізоди власного життя, як рядки автобіографії:

*...три втечі з-під конвою,
два роки партизанки,
пастка оперативників МГБ,
трибунал,
п'ятнадцять діб смертної камери,
із заміною розстрілу
на двадцять п'ять років
північних концтаборів,
де я з попереднім ув'язненням
відбув сімнадцять років.
Як наслідок мого давноминулого,
мене мучить кашель:
щоб викашляти ключовий дріт,
я б'ю себе кулаком у груди,
аж мені черепом відлунюють:
Карелія, Інта, Мордовія.*

Після мого вітання почалось і листування. Отримую від нього одну за одною книжки:

"Коріння пам'яті" (1997 р.), "Дорогою живи" (2000 р.), "Моя причетність до ОУН" (Видання журналу "Самостійна Україна", Київ — Торонто).

Я теж надіслав йому книжку, а незабаром і вірша, присвяченого йому. Він охоче відповів мені і була відчутна радість, що з'явився ще один адресат у нього, адже він важко хворий і не має живого зв'язку з людьми, прикутий до ліжка... А перекинутися словом, то вже ніби зустріч, хоча й не тривала.

Ці кілька листів передають його стан. Хай же познайомитися з ними й читач.

"Дорогий друже Олексю, здоров, славний! Оскільки ти козак, то я Тебе по-батькові не величаю, хоч і поважаю дуже, як відомого поета України. Ти напевне колись мав розкішного чуба, від якого залишилася половина біля лівого вуха, яка виглядає сивим крилом. Ти увесь час намагаєшся сиве крило накинути на лисину, однак Ти далеко летиш і сягнув аж до журналу "Визвольний шлях", що видається в далекому Лондоні (справді, два вірші були там передруковані з українських видань. — О. Ю.). Твої вірші воістину досконалі. "Визвольний шлях" охоче друкує і мої вірші теж. Друкую і новели. Якщо Тобі не довелося прочитати мою новелу, постарайся прочитати. Вона називається "Пролог". Ти у листі назвав мене Гомером, але я ще Гомер тільки до половини, бо ще трохи бачу. 23 травня цього року мені вручено диплом лауреата премії Фонду ім. Т. Шевченка. А це значить — я переміг, але моя радість у сумі з гіркотою: вже п'ять років, як я паралізований і моя бандура п'ять років німує на стіні, наче та шпаківня-пустка. Я кобзарство започаткував ще у Миргороді з 1927 року від кобзаря Івана Максимовича Яроша, який хлопчиком був поводирем у Михайла Кравченка. А вже юнаком став кобзарем. У 1930 році за мою причетність до підпільної організації СУМ мене було засуджено на п'ять років Соловецьких таборів. І вже тоді я знав думу про Мазепу. Пізніше, коли вже збудувався Біломорський канал, я сфотографувався в селі Шижня. Світлина збереглася, датована 1932 роком.

1997 року фундація ім. Олега Ольжича видала мою книжку поезій "Коріння пам'яті"... Коли одержиш книжку "Коріння", телефонуй: 2-29-43. З Тобою говориме моя дружина, яка тебе вітає, як нашого спільного друга.

Молитовно Твій о. Микола Сарма-Соколовський.

Сарма-Соколовський, закоханий у поезію Павла Тичини, Володимира Сосюри, знайомиться навіть в останні свої літа з поетичними новинками, і до своїх віршів, як епіграфи, бере рядки наших класиків. Із вірша Сосюри, за своїм настроєм, ставить слова "Такий я ніжний, такий тривожний", або з Тичини "Над мною, підо мною горять світи"... Слова Олександра Олеся "Сміються, плачуть слов'ї" викликали в нього такі рядки:

Я завше вірив у свободу,

*А нині маємо її,
І знов сміються слов'ї
І б'ють піснями в груди, —
Любімо ж Україну всі,
бо другої не буде.*

В одному листі він висловлює своє бажання розповісти мені про багатьох кобзарів, яких він знав, але так і не пощастило скористатися його обізнаністю в кобзарстві.

Навіть у тяжкий час недуги його не покидала думка про долю рідного краю:

*Мені болить і нині Україна:
яку ж її покину по собі?!*
*Рожевих мрій розпалась павутина —
нам далі нудити в журбі.*
*А все одна у нас халепа,
колись про неї написав Мазепа:
"Всі покою щиро прагнуть,
А не в еден гуж тягнуть:
Той направо, той наліво,
А всі — браття, то-то диво!"*

Час іде. Від Миколи Мірошниченка довідуся про погіршення стану здоров'я патріота-кобзаря. Та ось таки знову отримую листа.

"Дорогий друже Олексю, здоров, славний поете!

Я давно тебе бачив, однак ясно пам'ятаю, не тільки Твого сивого чуба, подібного до крила. І пам'ятаю Твої рахманні очі, повні творчої мислі. (Певне ж таки, ми бачились у Дмитра Паламарчука в Ірпені, але то така давня зустріч та й занадто коротка, що я не можу, хоч туманно, пригадати її... Запитати ж Паламарчука теж не можу, бо його кілька літ як провели в найдальшу дорогу. — О. Ю.) Мислю і я, навіть сліпуючи і щось пишу. Надсилаю тобі мій скромний поетичний доробок,

збережи його, як пам'ять про мученика-поета. А я Тебе, друже, пам'ятатиму і на тому світі. А що є Бог, так свідчить поява на Україні Папи Римського, як гостя, Найсвятішої особи, перед якою навіть схилився наш Президент Кучма, який у політичній боротьбі виграв, не зважаючи на Москву. Багатьом політикам варто переглянути своє ставлення до Кучми. Я вірю, що у майбутніх президентських виборах виграє Віктор Ющенко. За нього може проголосувати багато українців. Допоможи пану Віктору і нам усім, Милосердний Боже! А тобі, друже, я і моя дружина бажаємо міцного здоров'я та всіх гараздів!

Молитовно Твій о. Микола Сарма-Соколовський.

29.6.2001 р."

До конверта вкладено вірші.

Микола Сарма-Соколовський

ЗА ПІЗНЬОЇ ОСЕНІ

*Нев'янучому співцеві
української поезії Олексі Ющенкові*

*Мряка у небі і на Землі.
У ній криється село
в непорушній тиші.
Одлетіли останні журавлі,
однак лишилося тепло
Твоїх гоїних віршів.*

29. 6. 2001 р.

І насамкінець:

МОЯ СКАРГА

*"І кропилом будем, брате,
нову хату вимітати".
Т. Шевченко*

*Ще немає України,
Маємо лиш назву.
І з духовної руїни
вийдемо не зразу.
Біда наша знов і знову
Здається марою:
Занедбали рідну мову,
цвенькаєм чужою.
В церквах наших лжепастирі —
носії омани,
Моливи їх не пластирі —
сіль в Господні рани.
А отара як отара,
їй би тільки ризи
та високі митри:
ошукані рукописи
патріархом хитрим
есенської Росії
другим Олексієм.
Час до праці, брати, статки,
щоб робилось діло —
вимітаймо нашу хату
московським кропилом!
2001 р."*

На цьому й закінчилося наше листування. Невдовзі земля Новоселиці, як називав кобзар місто Новомосковськ, а область Січеславською, прийняла славного сина у вічні обійми...

Олексю ЮЩЕНКО

ВІТЕР З ГАЄМ РОЗМОВЛЯЄ...

100 років з дня народження В. П. МИНКА

Готуючи до друку книгу спогадів "Голод на Поділлі", звернувся до дружини письменника Любові Софронівни Онікевич (народилася 2 березня 1912 року в с. Нігин Кам'янець-Подільського району), яка охоче пристала на пропозицію. У важкий і трагічний для українського народу час, 1933 року, вона побралася з В. П. Минком. Переїхала з чоловіком у Нову Ушицю, де проживали її батьки. Любов Софронівна учительвала, а Василь Петрович секретарював у районній газеті "Комунар". У розмові зі мною, згадуючи жахне лихоліття, письменник говорив: "Деякою мірою Подільська земля врятувала мене і од голоду, і од репресій". Із розмови з В. П. Минком: "У грудні 1934 року поїхав у справах до міста Кам'янця-Подільського, придбав у кіоску популярну тоді газету "Правда" і вжахнувся. Не йму віри, перечитую ще раз: кращі мої колеги Григорій Косинка, Роман Шевченко, Дмитро Фальківський розстріляні. А Василь Мисик? Справу його направлено на додаткове вивчення..."

Коли В. О. Мисик відсидів довголітній строк і повернувся до Харкова, то Василь Петрович сприяв тезці у реабілітації, допомагав фінансово, підтримував усі добрі творчі починання. Адже В. Мисик, випадково ставши жертвою сталін-

ських репресій, мабуть, урятував життя Минку!

Усе це я почув з перших вуст. У 80-ті роки кілька разів їздив до Кончої-Заспи, дачного масиву письменників під Києвом. В оселі комедіографа також бували Оксана Іваненко (жили по сусідству), Петро Дорошко, Кость Гордієнко, Терень Масенко, Андрій Малишко, Наталя Забіла (кумувалися), Михайло Шолохов, Володимир Сосюра та інші знамениті люди. До нього горнулися літератори як старшого покоління, так і молодшого. А він належав до тих, хто стояв біля джерела створення "Плуга", боровся за авторитет організації.

У "Плузі" не останню скрипку відігравав і Сава Божко (з ним у Харкові жили в одному будинку) і коли у них з Наталею Забілою з'явився син Тарасик, то за кума вирішили взяти саме Василя Минка, який ніколи не цурався похресника, навіть тоді, коли батька визнали "ворогом народу", коли він обзавівся другою сім'єю. Тарас Божко (1923 — 1974) як бувалий фронтовик, хворів, до того ж заглядав у чарку — і серце не витримало напруги. Помер у хаті хрещеного батька.

Здавалося, до чого цей епізод? А він якраз характеризує порядність, педагогічність і, нарешті, людяність Василя Петровича. Він усім намагався допомагати.

Далекого 1932 року Андрій Головка, який тоді учительвав у селі Лука Лохвицького району Полтавської області, познайомив його з 20-літньою вчителькою початкових класів. Люба припала до душі відомому письменнику, бо уже рік як ходив одиноким: перша дружина, Катерина — донська козачка, покинула його і з сином Волеславом подалася в Ростов-на-Дону.

Любов Софронівна прожила довге життя з Василем Петровичем і народила йому синочків. Письменник ростав дітей і сам піднімався у творчому леті.

Розквіт таланту припадає на часи "хрущовської відлиги". Саме у цей час комедіограф написав п'єси "Не називаючи прізвищ", "На хуторі біля Диканьки", "Жених з Аргентини", "Соловей у міліції", "Мовчати заборонено" тощо, в яких майстерно, з тонким почуттям гумору висміює командно-адміністративну систему та її диригентів. Він став улюбленим драматургом короткого духовного відродження. І омішанені дамошки, і заступник міністра, і червоний комісар — це все Минкові герої з когорта обивателів, котрих саркастично висміяв, надаючи кожному творові сатиричного звучання.

Нагороджений багатьма орденами і медалями, підполковник у відставці, на відміну од інших

ветеранів, ніколи не писав про війну, хоч дійшов до Берліна. І тільки на схилі літ (а ще ж працював заввідділом у "Радянській Україні") як бувалий газетяр, закінчив журналістичнозначчу працю "З пером, як з багнетом" (1981), використавши щоденникові записи.

Він залишив нам повісті "Над річкою Хоролом", "Ясні зорі", "Ярина Черкас", "Моя Минківка", "Червоний Парнас", книгу спогадів "З криниці пам'яті" (1988). 1981 року побачили світ "Вибрані твори" у двох томах. На титульний сторінці вивів автограф: "Побратиму по перу з Поділля — краси України — на щастя, на добро". У новорічних листівках неодмінно засіє житом-пашницею. То стиль Минка.

З дружиною не раз приїжджав до батьків у Нову Ушицю, бував у відрядженні в Хмельницькому і щоразу повертався до Києва з новими враженнями, помислами, свіжими силами. Вони надихали письменника братися за перо, явитися перед читачами Майстром багатогранних здібностей, хисту.

Він любив Україну і в 100-літній його ювілей Україна вшановує письменника Василя Минка як видатного майстра художнього слова, мислителя.

Віталій МАЦЬКО,
кандидат філологічних наук,
голова обласного товариства
"Просвіта", м. Хмельницький

*Воно жило і в боротьбі,
І в муках рабського терпіння,
Та не зневірилось в собі —
Моє трагічне покоління.*

Іван Гнатюк

Ми живемо в той час, коли саме духовна культура мала б стати базою формування національної свідомості, оскільки інші фактори (економічні, політичні) відіграють негативну роль у цьому процесі. Кому ж, як не нам, випало задуматися над історією становлення незалежності держави, над тим, яку ціну заплатив за неї наш народ, щоб зберегти «самостійну соборну Україну?» Михайло Андрусак — письменник, який своїми творами («Студені милі», «Ув'язнена скрипка», «Грані болю», «Брати грому») змушує покоління усвідомити не тільки героїчне минуле, а й те, що чекає нас завтра.

Художньо-документальна повість «Брати грому» — це не просто документальний звіт з історії УПА — це жива історія правди, у якій немає імітацій і награності, це мільйони долів, які поєдналися у спільній боротьбі за волю своєї держави і поставили перед собою завдання: «не заплямити честі воїна УПА, не втопати в болото підності України». Їм судилося пройти крізь пекло «закайдованих десятиліть» і не здеградувати, не згубити людської гідності, зберегти «цвіт душі».

Історія головного героя повісті сотенного Кривоноса Мирослава Симчича розгортається на тлі розповідей про тих, із ким спілкувався під час навчання у «Рідній школі», технікумі (Микола Матіїв-Мельник, Іван Кейван), перебування в УПА, старшинській школі «Грегіт» (сотенний Скуба, полковник Кропива), на Буковині (господарчий Весна, курінний Крига), повернення у Березівську сотню

ЖИВА ІСТОРІЯ ПРАВДИ

«БРАТИ ГРОМУ». Художньо-документальна повість. Видавничо-поліграфічне товариство «Вік». Коломия, 2001

(Лобода, Гонта, Спартан, сотенний Мороз). Стежки головного героя схрещуються з багатьма борцями УПА і в комуністичних концтаборах, у яких Мирослав Симчич провів 11 775 днів.

Зрештою, для автора не існує другорядних позитивних героїв. Кожна сюжетна лінія, кожна доля доведена до логічного завершення, жодна з них не обривається на півслові. Звичайно, тут і ті, імена яких загубилися у часі, але їхні підпільні псевдо, світлина, вчинки залишилися у пам'яті, бо були невід'ємною ланкою боротьби. Письменники, художники, лікарі, хлібороби...

«Це не була гра чи поза, то був спосіб життя справжнього вояка», — пише автор. Мужність, відвага, чесність, дисциплінованість, гуманність, вірність своїй справі — ті риси, які притаманні воїнам УПА, зв'язковим (Мирославі Симчичу, Василеві Блясецькому, Дарії Кошак, Юрієві Паєвському, Михайлові Москалюку (Спартану) та ін.). Михайло Андрусак змальовує кожний образ, використовуючи достовірність портрету як засіб характеротворення, описуючи вчинки героїв, стосунки з іншими персонажами, акцентуючи на значенні цих людей у спільній справі. Додані світлина (їх понад тисячу) дивовижним чином увиразнюють образи героїв. У повісті типове та індивідуальне тісно пов'язане.

Послідовність і хронологія подій, які охоплюють значний часовий простір XX ст., поглиблюються деталізованою політичною характеристикою доби. Вражає «байдужа бездушність більшовицьких катів, їхня патологічна жорстокість» (с. 496). М. Андрусак відтворює і образ зради, підступності як загальної категорії, репрезентованої вчинками окружного есбіста Кірова, надрайонного провідника СБ Олеся, Дорошенка, Кордуба, Чорного.

«Скільки рад — скільки зрад пережив наш терплячий нарід» (с. 490). Найгірше те, що катями стають і свої ж, начебто українці, які були чи не кращими друзями, яким вірили і за яких готові були стояти до смерті, їх підступності, нищотності немає виправдань. Бажання і впертість, а одночасно й осуд звучить у словах Мирослава Симчича: «Кожному з нас хотілося родинного затишку й особистого щастя, бо всі ми тільки смертні люди. Але зрада — надто висока ціна всьому тому».

Стиль цього твору, власне, продиктований обраною жанровою модифікацією: художньо-документальна повість. Аргументо-

Боївка Левка. с. Молодятин на Коломийщині. 12.IX.1949 р.

ване і насичене фактажем письмо поєднує в собі лаконізм і чіткість архівних документів, імпресивність і розлогість спогадів, точність і логіку військових сутичок, емоційність і непримиренність політичної боротьби. Автор виявився не тільки відмінним істориком, патріотом, а й знавцем військової справи, літературно-мистецького життя, традицій, ментальності, психології нації.

«Брати грому» — своєрідна данина тим, хто віддав свою юність, пожертвував сімейним щастям, власною мрією і прирік себе на поневіряння, тортури за національну ідею. Це об'єктивна інтерпретація важливого ета-

пу історії України.

Невимовно шкода, що досвід такого роду не передається у спадок генетично — від покоління до покоління, цінності художньої епохи формуються в залежності від потреб суспільства в даний момент. У час політичних дебатів, імітованого патріотизму такі видання як «Брати грому» особливо потрібні. Потрібні реальними фактами, не спотвореними уявленнями, чіткою ідеологічною позицією і без хибних трактувань, з акцентом саме на духовно-моральній сфері.

Тетяна ТЕБЕШЕВСЬКА-КАЧАК

«...КОЛИ Я ВІДКРИВ ТУ КНИЖКУ, НА МЕНЕ ГЛЯНУВ МІЙ БРАТ ПЕТ-»

Вельмишановний пане Андрусак!

Мені передали від Вас книжку «Брати грому». Читачи її, я пережив таке високе хвилювання, як десять років тому, коли брав участь у проголошенні самостійності України. Який же Ви мудрий і славний молодець! Ніколи не забуду: коли я відкрив ту книжку, на мене глянув мій брат Петро. Його фотографія висіла й досі висить у хаті моїх батьків у Стопчатові. Я звик до того образу. Мені одразу пригадалося моє дитинство, моє навчання в Коломийській гімназії, моє перебування в сотні Спартана. Я вдячний Вам, що Ви помістили в тій книзі два мої вірші. Це мої сповідальні твори, нічого видуманого там нема. То все правда. А фотографія Спартана! Я ж його бачив один раз, вночі, коли він розформовував свою сотню, вигнав мене і моїх стопчатівських друзів додому з УПА. Тепер я побачив його

ще в такому образі, яким він був до втрати ока.

Взагалі я дізнався з Вашої книги безліч найдорожчих моєму серцю відомостей, деталей, інформації про моїх знайомих, стопчатівських воїнів УПА, Вітра і Ромка, з якими я зустрічався, будучи учнем Яблунівської школи, про трьох Котлярчуків зі Стопчатова, котрих я знав змалку (тобто я був малим, як вони вже діяли в нашому селі як українські патріоти), про сотенного Залізняка — Михайла Гоянюка зі Спаса, — він був у сотні Спартана, коли я прибув до неї. Чи він заступав Спартана на той час? Не знаю. Я був у рою Вам, що Ви помістили в тій книзі два мої вірші. Це мої сповідальні твори, нічого видуманого там нема. То все правда. А фотографія Спартана! Я ж його бачив один раз, вночі, коли він розформовував свою сотню, вигнав мене і моїх стопчатівських друзів додому з УПА. Тепер я побачив його

домості. А Симчич! Кривоніс — я згадав його у поемі «Космач», але яке то все бідне, що ми можемо написати про цього геніального борця за незалежну Україну порівняно з тим, що він сам оповідає про себе у Вашій книзі.

А фотографії! Які обличчя нашого народу Ви зібрали! Розум світить з них, і дивиться на нас і наступне покоління українців з тих обличчя така незнищенна відданість нашій державності, що з того виникає почуття вдячності Богові за те, що ти українець. Передайте Кривоносові, що я хотів би з ним зустрітися. Якби він хотів приїхати до Варшави, я оплачу його дорогу й перебування в мене. Уклін Вам і Коломиї.

Варшава 8.VI.2001
Д. Павличко

Повстанський Великдень у Чорногорі